

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت معارف
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی

کتاب های درسی متعلق به وزارت معارف بوده خرید و
فروش آن ممنوع است.
curriculum@moe.gov.af

دروس اجتماعی

صف

(برای مدارس دینی)

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت معارف
ریاست عمومی اکشاف نصاب تعلیمی

دروس اجتماعی

صنف هشتم

(برای مدارس دینی)

۱۳۹۸
ه.ش

مؤلفان:

- سر مؤلف عبدالغیاث غوری (بخش تاریخ)
- مؤلف عبدالمالک عابد (بخش تاریخ)
- معاون مؤلف ستوری سادات (بخش تاریخ)
- سر مؤلف محمد رفیق مومند (بخش جغرافیه)
- محمد فاروق عمر خیل (بخش تعلیمات مدنی)
- مؤلف محمد انور مشقی (بخش تعلیمات مدنی)
- سر مؤلف محمد افضل حضرتی (بخش تعلیمات مدنی)

ایدیت مسلکی:

- پوهنمل زلمی هوتك (بخش تاریخ)
- پوهاند غلام جیلانی عارض (بخش جغرافیه)
- سر مؤلف میر عبیدالله فاضل (بخش تعلیمات مدنی)

ایدیت زبانی:

- پوهندوی عبدالرازق اسمر
- سید محمود خلیق

کمیته دینی، سیاسی و فرهنگی:

- دکتور عبدالصبور فخری
- حبیب الله راحل مشاور وزارت معارف در ریاست انکشاف نصاب تعلیمی.

إشراف:

- دکتور شیر علی ظریفی رئیس پروژه انکشاف نصاب تعلیمی.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سرود ملی

دا عزت د هر افغان دی	دا وطن افغانستان دی
هر بچی یې قهرمان دی	کور د سولې کور د توري
د بلوخو د ازبکو	دا وطن د ټولو کور دی
د ترکمنو د تاجکو	د پښتون او هزاره وو
پامیریان، نورستانیان	ورسره عرب، گوجر دی
هم ايماق، هم پشه ٻان	براھوي دی، ټرليباش دی
لکه لمړ پر شنه اسمان	دا هېواد به ټل څلپري
لکه زړه وي جاویدان	په سينه کې د اسيابه
وايو الله اکبر وايو الله اکبر	نوم د حق مو دی رهبر

بسم الله الرحمن الرحيم

پیام وزیر معارف

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على رسوله محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين، أما بعد:
نصاب تعليمی معارف اساس نظام تعلیم و تربیه را تشکیل داده و در رشد و توسعه علمی، فکری و سلوکی نسلهای امروز و فردای کشور نقش بنیادی و سرنوشت ساز دارد.
نصاب تعليمی با گذشت زمان و تحول و پیشرفت در عرصه های مختلف زندگی، مطابق با نیازهای جامعه، باید هم از نظر مضمون و محتوا و هم از نظر شیوه و روش عرضه معلومات، تطور و انکشاف نماید.

یکی از عرصه های نصاب تعليمی که مورد توجه جدی برای تجدید نظر و بهبود می باشد، نصاب تعليمات اسلامی است؛
زیرا از یک جانب، فارغان مدارس دینی به حیث پیشوایان معنوی جامعه، باید محور تلاشهای معارف قرار گیرند و از سوی دیگر نصاب تعليمات اسلامی شامل عقاید، احکام و هدایات دین مبین اسلام است که به حیث نظام و قانون مکمل، تمام ابعاد زندگی انسان ها را در بر گرفته و به عنوان آخرین پیام خالق و پروردگار جهان تا روز قیامت، رسالت رهنماei و هدایت بشریت را انجام می دهد.

علمای امت اسلامی در طول تاریخ نقش مهمی را در ایجاد، توسعه و غنامندی سیستم تعليمات و معارف اسلامی مخصوصاً انکشاف تدریجی نصاب تعليمی مراکز و مؤسسات علمی جهان اسلام، ایفاء کرده اند.

مطالعه دقیق در سیر تطور تاریخی علوم و معارف اسلامی در جهان نشان می دهد که نصاب تعليمی مدارس و مراکز علمی ما، همواره بنا بر ضرورت های جامعه و در تطابق با احکام ثابت و پا بر جای دین اسلام، که برای همه انسانها در همه زمانها و مکانها می باشد، توسعه یافته است.

کشور عزیز ما افغانستان با سابقه درخشان علمی، روزگاری مهد علم و دانش و جایگاه بزرگترین مراکز علمی عصر بوده و در شکل گیری تمدن بزرگ اسلامی نقش عظیمی داشته است، وجود هزاران داشمند و عالم در عرصه های مختلف علم و فرهنگ مخصوصاً در علوم شرعی مانند عقاید، تفسیر، حدیث، فقه، اصول فقه و غیره، گواه واضح آنچه گفته شد می باشد.

همزمان با رشد بیداری اسلامی در عصر حاضر، تعليمات اسلامی در کشور ما شاهد تحول کمی و کیفی بوده و اطفال و جوانان کشور ما با شوق و رغبت فراوان به طرف مدارس و مراکز تعليمات اسلامی رو می آورند.

وزارت معارف جمهوری اسلامی افغانستان بر اساس مسؤولیت و رسالت خویش، در مطابقت با احکام قانون اساسی کشور، به منظور رشد و توسعه کمی و کیفی تعليمات اسلامی و از جمله نصاب آن، اقدامات قابل توجه نموده است.
درین راستا وزارت معارف با دعوت از علماء، استادان و متخصصین با تجربه و قابل اعتماد کشور، به بهبود و انکشاف نصاب تعليمی پرداخته و کتابهای رایج مدارس تعليمات اسلامی، را با شرح و توضیح متون، جا بجا ساختن فعالیتها، ارزیابی و تمرینها با معیارهای کتب درسی عیار ساخت.

امیدوارم این تلاشهای قابل تمجید علماء و متخصصان وزارت معارف، در بهبود و انکشاف هر چه بیشتر تعليمات اسلامی در افغانستان عزیز مفید واقع شده و سبب کسب رضای خداوند متعال قرار گیرد.

وبالله التوفيق

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

استادان محترم و شاگردان گرامی،

کتاب درسی مضمون اجتماعیات مدارس دینی بنا بر نیازمندی های جامعه افغانی و پالیسی وزارت معارف با در نظر داشت معیارهای معاصر فن نصاب نویسی و بر بنیاد مفردات درسی تهیه و ترتیب گردیده است.

مضمون اجتماعیات مدارس دینی، مشتمل بر مطالب و مفاهیم تاریخی، جغرافیایی و معلومات مدنی میباشد. در بخش تاریخ، سعی به عمل آمده تا شاگردان مدارس دینی در جریان تحصیل با رویدادها و حوادث تاریخ قدیم، قرون وسطی، جدید و معاصر افغانستان و جهان آشنا شوند و بدانند که انسان ها در سراسر جهان و به طوری اخص در کشور عزیز ما کدام مراحل تاریخی را عقب گذشته اند و هم با آینده چگونه برخورد نمایند.

در بخش جغرافیه با در نظرداشت ضرورت های علمی، مطالب طوری توضیح شده که شاگردان در مورد موقعیت ها، طول البلد، عرض البلد، کوه ها، دریا ها، جهیل ها، ابحار، زراعت، مالداری، معادن، ترانسپورت زمینی، آبی و هوایی، نژاد، زبان، مذهب، برعظم ها و کشورها معلومات حاصل نمایند و در پیشبرد امور زنده گی آز آن استفاده نمایند.

در بخش معلومات مدنی راجع به جوامع بشری، ارزش ها، مقررات و قوانین، اعتقادات، اقتصاد، سازمانها، نهادها، ساختارها و تشکلات، احتیاجات مادی و معنوی انسان، مفاهیم و مطالب ضروری و لازمی توضیح شده که در حیات روزمره می توان از آن مستفید گردن.

موقع میرود با فراغیری یک دوره مکمل (از صنف هفت الی صنف دوازده) مضمون اجتماعیات شاگردان مدارس دینی مبادی علوم اجتماعی را بدانند؛ با اصطلاحات عمده این علم آشنا شوند؛ از اخبار رویداد های روزمره کشور و جهان مستفید شده و حوادث سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را تجزیه، تحلیل و نتیجه گیری کرده بتوانند تا اعضای فعال و مطرح در جامعه بار آمده و با مزج علوم دینی با علوم اجتماعی دعات مؤثر و برپا کننده گان حقیقی دین خدا قرار گیرند.

امیدواریم که محتويات این کتاب مورد دلچسپی استادان و منبع مفید علوم اجتماعی برای شاگردان مدارس دینی قرار گیرد.

والله ولی التوفيق

فهرست

عنوان

صفحات

بخش اول تاریخ

فصل اول (مقدمات ظهور اسلام)

۴-۱	مروری بر اوضاع جهان مقارن ظهور اسلام
۶-۵	عربستان مقارن ظهور اسلام
۸-۷	ضرورت ظهور اسلام در شبے جزیره عربستان
۱۲-۹	حضرت محمد ﷺ (از تولد تا بعثت)
۱۴-۱۳	حضرت محمد ﷺ (از بعثت تا هجرت)
۱۶-۱۵	حضرت محمد ﷺ (از هجرت تا رحلت)
۲۲-۱۷	مهمنترین غزوات و واقعات پیغمبر اسلام ﷺ

فصل دوم (خلفای راشدین)

۲۶-۲۳	معنی و مفهوم خلافت
۲۸-۲۷	مقدمات تأسیس خلافت
۳۰-۲۹	خلافت حضرت ابوبکر صدیق ؓ
۳۲-۳۱	خلافت حضرت عمر فاروق ؓ
۳۴-۳۳	خلافت حضرت عثمان ؓ
۳۶-۳۵	خلافت حضرت علی ؓ

بخش دوم جغرافیه

فصل اول (اروپا)

۴۰-۳۹	با قاره اروپا آشنا شوید
۴۲-۴۱	جغرافیای طبیعی اروپا
۴۴-۴۳	جغرافیای سیاسی اروپا
۴۶-۴۵	جغرافیای بشری اروپا
۴۸-۴۷	نژاد و زبان اروپا
۵۰-۴۹	دین و مذهب در اروپا
۵۲-۵۱	جغرافیای اقتصادی اروپا
۵۴-۵۳	معدن و صنایع اروپا
۵۶-۵۵	ترانسپورت اروپا

خطوط هوایی ۵۸-۵۷

فصل دوم (امریکا)

۶۴-۶۳	در مورد موقعیت جغرافیایی برابع اعظم امریکا چه میدانید؟
۶۶-۶۵	امریکا چه وقت و توسط چه کسی کشف گردید؟
۶۸-۶۷	جغرافیای سیاسی امریکا
۷۰-۶۹	جغرافیای بشری امریکا
۷۲-۷۱	نفوذ و مذاهب در امریکا
۷۴-۷۳	جغرافیای اقتصادی امریکا
۷۶-۷۵	امریکای لاتین
۷۸-۷۷	جغرافیای موافقان امریکا
۸۰-۷۹	امریکای جنوبی

بخش سوم

تعلیمات مدنی

فصل اول (اقتصاد)

۸۶-۸۵	چرا علم اقتصاد را می آموزیم؟
۸۸-۸۷	علم اقتصاد در باره کدام موضوعات بحث میکند.
۹۰-۸۹	اهمیت اقتصاد
۹۲-۹۱	مفهوم اقتصادی کالا و خدمات.
۹۴-۹۳	کالاهای مصرفی و کالاهای سرمایه‌یی
۹۶-۹۵	تولید، توزیع و مصرف
۹۸-۹۷	عرضه و تقاضا
۱۰۰-۹۹	اهمیت و وظایف پول

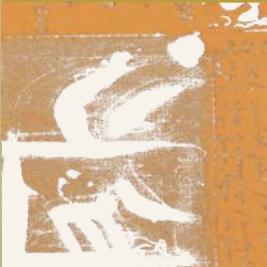
فصل دوم (تعلیم و تربیه)

۱۰۴-۱۰۳	تعلیم و تربیه چیست؟
۱۰۶-۱۰۵	تاریخچه تعلیم و تربیه در افغانستان
۱۰۸-۱۰۷	نقش خانواده در تعلیم و تربیه
۱۱۰-۱۰۹	نقش مدرسه در تعلیم و تربیه
۱۱۲-۱۱۱	نقش محیط ماحول در تعلیم و تربیه
۱۱۴-۱۱۳	تربیت اجتماعی و اخلاقی
۱۱۶-۱۱۵	آموزش دانش‌ها و مهارت‌های ضروری
۱۲۰-۱۱۷	پرورش روحیه ابتکار

بخش تاریخ

فصل اول

مقدمات ظهور اسلام

دراین فصل با اوضاع جهان در آستانه ظهور اسلام، شبه جزیره عربستان، زندگانی پیغمبر اسلام ﷺ و تاریخ صدر اسلام به طور اختصار آشنا خواهیم شد.

اهداف فصل

توقع می‌رود که شاگردان در پایان این فصل به اهداف(دانشی، مهارتی و ذهنیتی) ذیل دست یابند:

- ۱- با اوضاع سیاسی، عقیدتی و اجتماعی جهان و شبه جزیره عربستان در آستانه ظهور دین مقدس اسلام آشنا شوند؛
- ۲- با زنده‌گانی حضرت محمد ﷺ آشنا شوند؛
- ۳- بتوانند حوادث و رویدادهای آن زمان را تحلیل کنند؛
- ۴- بتوانند رویدادهای آن وقت را باهم مقایسه نمایند؛
- ۵- از مزایایی دین مقدس اسلام در زنده‌گی عملی لذت ببرند؛
- ۶- از هر آنچه که مخالف دین مقدس اسلام است، دوری گزینند.

مژویی بر اوضاع جهان، مقارن ظهور اسلام

اوضاع جهان در آستانه ظهور دین مقدس اسلام از لحاظ سیاسی، عقیدتی، اقتصادی و اجتماعی خیلی بحرانی و مستلزم تغییرات بنیادی و اساسی بود که به طور مصدق، اوضاع اروپا را از آغاز قرون وسطی تا ظهور اسلام مختصر^۱ به بررسی می‌گیریم.

اوضاع سیاسی اروپا از آغاز قرون وسطی تا ظهور اسلام

اروپا از آغاز قرون وسطی تا قرن هشتم و نهم میلادی همواره مورد تهاجم اقوام بربر قرار داشت و این اقوام به سرزمین‌های روم تعرض نمودند. بالاخره روم غربی در اثر حملات بی‌درپی آنها در سال (۴۷۶ میلادی) منقرض گردید و تنها روم شرقی که مرکز آن قسطنطینیه (استانبول) بود تا قرن پانزدهم میلادی دوام نمود و در سال (۱۴۵۳ م) توسط سلطان محمد فاتح، فتح گردید.

هجوم کننده‌گان اول قرون وسطی، دو دسته بودند، یک دسته «جرمن‌ها» و دسته دیگر «هون‌ها». در سرزمین‌های هالیند، دنمارک، جمهوری فدرال آلمان، چکوسلواکیا (کشورهای چک و سلوواک)، مجارستان (هنگری) و رومانی امروز، اقوام کوچی و خانه بدوش به نام «جرمن‌ها» زنده‌گی داشتند که همیشه از دریای دانوب گذشته، موجب مشکلات امپراتوری و مدنیت روم غربی می‌شدند. هونها نیز که اصلاً در مغولستان سکونت می‌کردند و معیشت حیات شان را به شکار و دزدی تأمین می‌نمودند، کم کم به طرف مغرب پیش رفتند و در سال (۳۵۰ م) به ساحل بحیره کسپین (خزر) و روسیه جنوبی رسیدند. آتیلا سرکرده شان که یک شخص غارتگر و ظالم بود دولت روم را منقرض کرد و تا مدتی امپراتوری روم به او باج میداد؛ ولی در سال (۴۵۱ م) این خراج قطع گردید و آتیلا باز بنای حمله را گذاشت، مگر شکست خورد.

آتیلا سال دیگر با قوای تازه نفس متوجه ایتالیا شد، شهر میلان را به دست آورد و به عزم تسخیر روم حرکت کرد؛ ولی پاپ او را با دادن پول منصرف ساخت. بالاخره در شهر هنگری مرد و دولت روم از شرش آسوده خاطر گردید. بعد از او پسرانش با هم مخالفت کردند و دولت بزرگش تجزیه گردید.

اقوام دیگر از قبیل لمباردها و ویزیکوت‌ها، که دسته اول الذکر ساکنان حوزه آلپ و پروس (آلمن) غربی بودند، در سال (۵۶۸ م) از طرف شمال به ایتالیا حمله کرده و قسمت‌های مرکزی و شمالی ایتالیا را تصرف نمودند و دسته اخیر الذکر به اسپانیا و پرتغال که سالها از تهاجم دور بودند، در سال (۴۰۹ م) مانند سایر قسمت‌های امپراتوری روم، بالای آن هجوم آوردند.

در ضمن از دو قوم بزرگ دیگر که اساس سلطنت‌های فرانسه و انگلستان را گذاشتند، بایست یاد آوری کرد. یکی از آن‌ها فرانک‌ها است که قومی بودند مخلوط از چند طایفه جرمی که در قدیم در سواحل بالتیک زنده‌گی داشتند. ایشان مانند سایر جرمن‌ها دلیر و قوی بودند. قیصر روم آن‌ها را داخل ارتش خود ساخت. ایشان مدت‌ها، مطیع رومی‌ها ماندند. زمانی که رومی‌ها ضعیف شدند، ایشان بر سر اقتدار آمدند؛ تا این که شلدریک، سردار آن‌ها، به پادشاهی فرانک‌ها رسید. کلوویس پسر شلدریک است که دولت روم پادشاهی اورا به رسمیت شناخت. وی در اخیر عمر پاریس را

مرکز خود قرار داد و کلیساهای سنت پول و سنت پیر را در آنجا اعمار نمود. کلوویس، مؤسس سلطنت فرانسه که در سال (۵۱۱ م) درگذشت، بعد از وی در فرانسه سلسله یی رو کار آمد که به نام جدّ او (مروه) موسوم به مروژین گردید.

قبل از آمدن انگل‌ساکسون‌ها به بریتانیا، این کشور از طرف ژول سزار معروف روم فتح گردیده بود. مردم این جزیره تا زمانی که رومی‌ها بر سر اقتدار بودند، زنده‌گی آبرومندی داشتند و لندن از همان وقت مرکز تجارت بود. با ضعف دولت روم قوای رومی از بریتانیا کم شد. از طرف شمال و غرب آیرلیندی‌ها و از طرف بحر دزدان دریایی، آنها را مورد حمله قراردادند. در سال (۴۷۷ م) ساکسون‌ها که از جنگی ترین قبایل جرمن بودند، به انگلستان آمدند. هفتاد سال بعد از ایشان طایفهٔ دیگر جرمن به نام انگل‌ها به بریتانیا هجوم بردنده که کلمهٔ انگلیند و انگلیس از نام آن‌ها گرفته شده است. سر انجام این دو طایفه با هم متحد و به نام انگل‌ساکسون سلطنتی را تشکیل دادند. بعد از خانوادهٔ انگل‌ساکسون، نورمان‌ها در انگلستان به سلطنت رسیدند که ادوارد اول، دوم و سوم ازین خاندان اند.

اوپاع دینی و عقیدتی جهان، مقارن ظهور دین مقدس اسلام

کمی‌بیش از ظهور دین مقدس اسلام، یعنی در قرون ششم میلادی، ده‌ها مذهب و مسلک مختلف دینی در گوشه و کنار دنیا وجود داشت و سرچشمهٔ همه اختلافات را پاره بی الفاظ بی مفهوم و بی اساس تشکیل می‌داد. کینهٔ توزی یهود و نصاری به اوج خود رسیده بود. مسیحیان نیز میان خود، در گیراختلافات داخلی بودند. دوامپراتوری نیرومند روم و فارس که در همسایه‌گی با شبه جزیره عربستان قرار داشتند از هر جهت رو به زوال می‌رفتند. تا این که، دین مقدس اسلام، در عربستان ظهور کرد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروپ‌های سه یا پنج نفری تقسیم و هر گروپ روی سؤالات ذیل با هم بحث نمایند:

- فرانسه چگونه تأسیس گردید؟

- اوپاع دینی و عقیدتی جهان در آستانهٔ ظهور دین اسلام چگونه بود؟

سؤالات

۱- آتیلا کی بود؟ در بارهٔ آن مختصرًا معلومات دهید.

۲- جرمن‌ها کی‌ها بودند؟ در بارهٔ آن‌ها معلومات دهید.

۳- هون‌ها کی بودند؟ در بارهٔ آن‌ها معلومات دهید.

۴- انگل‌ساکسون‌ها کی بودند؟ در بارهٔ آن‌ها معلومات دهید.

۵- مطابق سؤالات فوق، دو سؤال دیگر خود تان در کتابچه‌های تان بنویسید.

فعالیت بیرون صنف

زیر عنوان "اوپاع عقیدتی جهان در آستانهٔ ظهور اسلام" مقالهٔ بنویسید که از پنج سطر کم نباشد.

عربستان مقارن ظهور اسلام

در این درس با چگونگی اوضاع اجتماعی و عقیدتی مردم عربستان در آستانه ظهور اسلام آشنا خواهیم شد.

زندگی مردم عربستان قبل از ظهور اسلام

مردم عربستان عرب تبار بوده و به صورت قبیلوی زندگی می‌کردند. هر قبیله مجموعه‌ای از خانواده‌ها که افراد آن زیر فرمان بزرگ شان (از لحاظ سن) که به نام شیخ یاد می‌شد، زندگی می‌کردند. یکی از مهمترین قبایل عرب، قبیله قریش بود. تعداد زیاد عرب‌ها در صحراها و عده کمی از آنها در شهرهای زندگی می‌کردند. مکه، یثرب و طایف شهرهای بزرگ عربستان بودند که در ناحیه حجاز قرار داشتند. ساکنان شهرها بیشتر به تجارت و کارهای مربوط به آن می‌پرداختند. آنان امتعه‌ای را که از هند به یمن آوردند می‌شد، به شام (سوریه) می‌بردند و به فروش می‌رسانندند. شهرهای مکه و یثرب در مسیر این کاروانهای تجاری هم داشتند و ستم اجتماعی دارای عادات خوبی هم بودند، ولی عادات بد و ناپسند و فساد اخلاقی زیادی هم داشتند و ستم اجتماعی نیز به اوج خود رسیده بود. مردم از نگاه اجتماعی به دو طبقه بادر و غلام تقسیم می‌شدند و با غلامان برخورد غیر انسانی صورت می‌گرفت. شراب خوری و حق تلفی و فساد اخلاقی رواج داشت.

عقاید دینی العرب پیش از اسلام

از میان نخستین پیامبران الهی، حضرت هود(ع) و حضرت صالح(ع) به ترتیب در جنوب و شمال عربستان به رسالت مبعوث شدند. حضرت هود(ع) قوم عاد را به ترک خوشگذرانی و ستمگری فراخواند، اما عده‌ای به مخالفت با او برخاستند و به آزار و اذیت او و پیروانش پرداختند. سرانجام دچار عذاب الهی

شدن و از بین رفتن.

حضرت صالح(ع) در میان قوم ثمود که در شمال عربستان زنده گی داشتند، به پیامبری برگزیده شد. قوم ثمود به جز عده ای از آنان، متباقی حاضر به ترک بت پرستی و ستم گری نشدند. به همین دلیل آنها نیز با عذاب الهی گرفتار و از بین رفتد.

بعدها ادیان دیگری نیز به عربستان راه یافتند که مهمترین آنها یهودیت، مسیحیت، زردشتی و حنفی بودند.

باگذشت زمان، عرب‌ها به بت پرستی روی آوردند. آنها بت‌هایی (تندیس‌هایی) را که از سنگ و چوب و سایر چیزها ساخته بودند، می‌پرستیدند و حتی خانه کعبه را که حضرت ابراهیم(ع) محل پرستش خداوند ﷺ قرار داده بود، به بت خانه تبدیل کردند. دختران را مطابق رسم و رواج خرافاتی خود و یا از ترس گرسنگی و تنگ دستی زنده به گور می‌کردند. در چنین شرایطی بود که اسلام در عربستان ظهور کرد. در بسا از قبایل، زنان را جزء میراث قرار می‌دادند، و معاملات تجاری شان آمیخته با ربا بود. قبایل در میان خود اختلافات شدید داشتند و باهم بر سر جنگ بودند، به گونه‌یی که جنگ‌های میان دو قبیله بیشتر از صد سال طول می‌کشید.

فعالیت در صنف

از طریق کار گروپی عنوانین ذیل را خلاصه کنید:

- عقاید مردم عربستان پیش از اسلام
- وضعیت زنده‌گی مردم عربستان مقارن ظهور اسلام

سوالات

- ۱- در زمان قبل از اسلام کدام ادیان در عربستان رواج داشت؟
- ۲- قبل از اسلام زنده‌گی مردم عربستان چگونه بود؟
- ۳- پیروان حضرت ابراهیم(ع) را چه می‌گفتند؟
- ۴- بت پرستی یعنی چه؟

فعالیت بیرون صنف

نزد امام مسجد محل خود بروید با کمک آن در مورد ضرورت بشریت به دین اسلام مقاله تحریر نمایید.

ضرورت ظهور دین مقدس اسلام در شبے جزیره عربستان

در این درس با دلایل ظهور دین مقدس اسلام در شبے جزیره عربستان آشنا خواهیم شد که چگونه خورشید اسلام در این سرزمین طلوع کرد؟

بعد از خلقت حضرت آدم(ع)، خداوند حَمْلَة همواره پیامبرانی را برای رهنمایی بشر فرستاده است. از یک طرف هیچ دوره بی نبوده است که در آن پیغمبری مبعوث نشده باشد. از طرفی دیگر، محققان و مؤرخان از بت پرستی، شرک، جادو گری و خرافه پرستی قبل از اسلام یاد می کنند. هرچند مردم سومر خاطره طوفان نوح(ع) و رسالت آن حضرت را از نسل های پیش از خود شنیده بودند. به این ترتیب، مسلم است که مردمان جوامع اولیه، مردمانی دیندار و پای بند به دستورات دینی خود بودند؛ ولی عقاید آنان آمیخته با خرافات بود. آنها به زنده گی در دنیای دیگر اعتقاد داشتند؛ اما می پنداشتند که انسان در قبر نیز به خوراک و پوشак نیاز دارد. به همین دلیل هنگام دفن مرده گان، خوراک و ابزارهای لازم برای زنده گی را همراه آنان در قبر می نهادند. بعضی جوامع، نیروهای آسمانی موجب صاعقه، سیل، قحطی و بیماری می گردد و نیز نیروهای غیبی موجب نزول باران و فراوانی نعمت و آسایش مرده گان می شود؛ در نتیجه برای راضی نگهداشتن خدایان خود آداب و رسوم خاصی داشتند. بسیاری از جوامع اولیه خود را از نسل یکی از جانوران می دانستند. هم چنین جوامع اولیه برای آتش نیز حرمت و قدسیت زیادی قایل بودند.

انبیا و پیغمبرانی که قبل از حضرت محمد صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ از جانب خداوند حَمْلَة مبعوث شده بودند، رسالت شان جهان شمول نبود و هم چنان صحایف و کتب آسمانی که بر آنها نازل شده بود، کامل نبوده، و یا این که بعد از آنها تحریف شده بودند. ازین رو، پروردگار عالم به منظور تکمیل رسالت و دیانت، ناجی بشریت حضرت محمد صَلَّى اللّٰهُ عَلٰيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ را به پیغمبری مبعوث و به وی کاملترین کتاب آسمانی (قرآن مجید) را نازل فرمود، که به این ترتیب رسالت و نبوت تکمیل گردید.

همچنان، تسلط کامل جور و جفا، فساد و تبعیض، تجاوز و انسان فروشی و آدم کشی، سلطه طلبی و انحصار، قدرت طلبی و خود کامه گی، بت پرستی و پرستش خدایان متعدد، خرافات و انحرافات، بی عدالتی و حق تلفی، زنده به گور کردن دختران و هر آنچه که وضع آن روزگار را

منفور گردانیده بود، سبب شد تا مرحله دمیدن فجر نجات، رستگاری و طلوع خورشید آزادی و عدالت در جهان هستی به ظهور رسد و دین مقدس اسلام در شبه جزیره عربستان به حکم الهی بوسیله بهترین عالم حضرت محمد ﷺ ظهور نماید.

فعالیت در صنف

شاگردان به گروپ های ۳ و ۵ نفری تقسیم شوند، هر گروپ روی اصطلاحات ذیل و بی آمدهای آن با هم

بحث نمایند:

- فساد

- بی عالی

- خرافات

سؤالات

- ۱- چند کتاب آسمانی رامی شناسید؟ از جمله کاملترین کتاب آسمانی را نام بگیرید.
- ۲- اولین پیامبر را نام ببرید.
- ۳- قبل از دین مقدس اسلام کدام ادیان در جهان مروج بود؟ نام بگیرید. پیروان آنها چرا منحرف شدند؟ کوتاه جواب دهید.

فعالیت بیرون صنف

زیر عنوان دین مقدس اسلام مقاله ای بنویسید که از ۸ سطر کم نباشد.

حضرت محمد ﷺ آخرین پیامبرالله (از تولد تا بعثت)

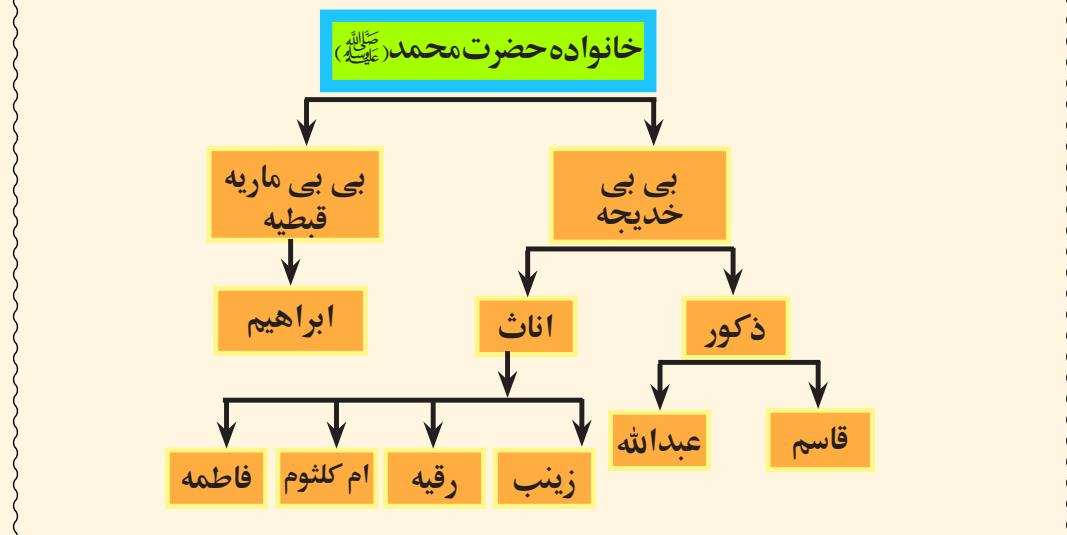
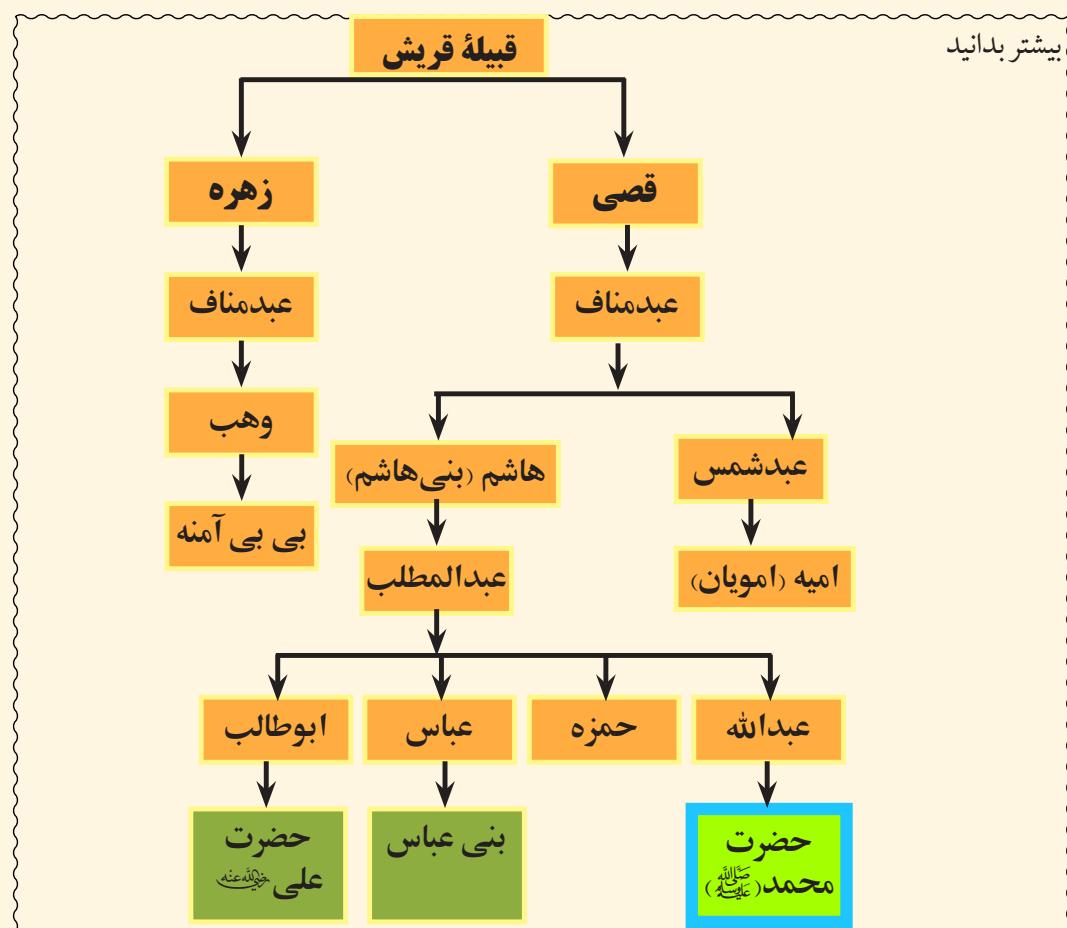
درین درس سعی شده تا بازندگی حضرت محمد ﷺ قبل از ظهور دین مقدس اسلام به طور اختصار آشنا شوید.

عبدالمطلب، پدر کلان حضرت محمد ﷺ بود. عبدالله بن عبدالمطلب پدر رسول اکرم ﷺ پیش از تولد آن حضرت ﷺ در سفری که به شام انجام داده بود، وفات کرد و در همانجا به خاک سپرده شد. حضرت محمد ﷺ در سالی که به عام الفیل معروف است در دوازدهم (طبق روایت دیگر هفدهم) ماه ربیع الاول شب دوشنبه مطابق ۵۷۰ میلادی در مکه معظمه چشم به جهان گشود. در آن وقت مردم عربستان، کودکان خود را برای تربیت و شیر دادن به دایه‌ها می‌سپردند. بی‌بی آمنه مادر حضرت محمد ﷺ نیز فرزندش را به زنی به نام حلیمه سعدیه سپرد تا او را پرورش و شیر دهد. حضرت محمد ﷺ چهار سال نزد بی‌بی حلیمه در صحراء ماندند. زنده‌گی سخت و ساده صحراء، رسول اکرم ﷺ را نیرومند بار آورد، و به او زنده‌گی ساده را آموخت. زمانی که پیغمبر بزرگوار ما شش ساله شدند، بی‌بی آمنه او را به یشرب نزد خانواده خود برد و آرامگاه پدرش (عبدالله) را زیارت نمود. در حین بازگشت، بی‌بی آمنه سخت مريض شد و در راه جان به حق سپرد. حضرت محمد ﷺ از وفات مادر بسیار غمگین گردید. از آن پس پدر کلانش عبدالمطلب نگهداری آن حضرت ﷺ را به دوش گرفت. حضرت محمد ﷺ ۸ ساله بودند که عبدالمطلب جد آن حضرت نیز وفات کرد. از آن به بعد کاکای شان ابوطالب سرپرستی ایشان را به عهده گرفت. ابوطالب به تجارت اشتغال داشت و در بعضی سفرها برادرزاده خود را نیز با خود می‌برد.

حضرت محمد ﷺ با عده‌ای از جوانان مکه به خاطر دفاع از ستمدیده گان پیمانی را در مکه مستند ازین که همه مردم مکه بنام «حلف الفضول» به پاکدامنی، امانتداری و راستکاری ایشان باور داشتند، او را «امین» می‌گفتند. چنانچه در زمانی که بر سر گذاشتن حجرالاسود میان قبایل مختلف اعراب اختلاف به وجود آمد، تصمیم برآن شد هر کسی که پیش از همه از دروازه کعبه داخل شود، حکمیت آنرا قبول مینماییم. در این اثنا حضرت محمد ﷺ داخل گردید و همه صدا کردنده که «امین» آمد. حضرت محمد ﷺ با درایت و تدبیر خاص، حجرالاسود را در چادری گذاشت و گوشه‌های آنرا به دست بزرگان قبایل، داد و به این ترتیب از یک خون‌ریزی بزرگ جلوگیری به عمل آمد.

حضرت محمد ﷺ در سن (۲۵) سالگی به پیشنهاد ابوطالب با سرمایه زن ثروتمند از قبیله قریش به نام بی‌بی خدیجه، برای تجارت به شام رفت، شهرت آن حضرت به امانتداری و درستکاری، باعث شده بود تا بی‌بی خدیجه سرمایه خود را برای تجارت در اختیار وی قرار دهد. از آنکه حضرت محمد ﷺ از سفر تجاری با فواید فراوان باز گذشت از طرف دیگر هم غلام حضرت بی‌بی خدیجه بنام میسره از کار کرد و امانت داری محمد ﷺ توصیف زیاد نمود. حضرت بی‌بی خدیجه آن حضرت را در خور

بیشتر بدانید

ازدواج با خود دید و علاقمند ازدواج با او شد، لذا خود پیشنهاد ازدواج را با آن حضرت رساند. بعد از اتمام ازدواج میان آن دو مرحله نوی آغاز یافت. بی بی خدیجه همسر مهریان و فداکار برای حضرت محمد ﷺ بود. او بعد از اسلام آوردن خدمات بزرگی به دین مقدس اسلام انجام داد، تا آنجا که همه دارایی خود را در راه خدا ﷺ و انتشار دین اسلام مصرف کرد.

حضرت محمد ﷺ از بت پرستی مردم مکه بسیار آزرده خاطر بود. آرزوی آن حضرت ﷺ این بود که روزی مردم از بت پرستی نجات یابند و خدای واحد و یگانه را پرستش نمایند.

حوادث زندگی حضرت محمد ﷺ از ۶ سالگی تا چهل سالگی

وفات مادر پیامبر - سرپرستی توسط عبدالملک	عosalگی
وفات عبدالملک - سرپرستی توسط ابوطالب	۸ سالگی
شرکت در پیمان حمایت از استمیدیدگان	نوجوانی
ازدواج با حضرت بی بی خدیجه	۲۵ سالگی
بعثت	۴۰ سالگی

فعالیت داخل صنف

در کار گروپی ستون سمت چپ را به ستون سمت راست در کتابچه‌های تان ربط دهید و در صنف ارائه نمایید.

- پدر رسول اکرم ﷺ	- در سال ۵۷۰ میلادی
- جد رسول اکرم ﷺ	- در ۶ ساله گی
- مادر حضرت محمد ﷺ	- در ۸ ساله گی
- دایه حضرت محمد ﷺ	- بی بی آمنه
- عبدالمطلب جد پیامبر ﷺ وفات کرد	- عبدالمطلب
- مادر پیامبر ﷺ وفات کرد	- عبدالله
- حضرت محمد ﷺ در مکه متولد شد	- بی بی حلیمه

سوالات

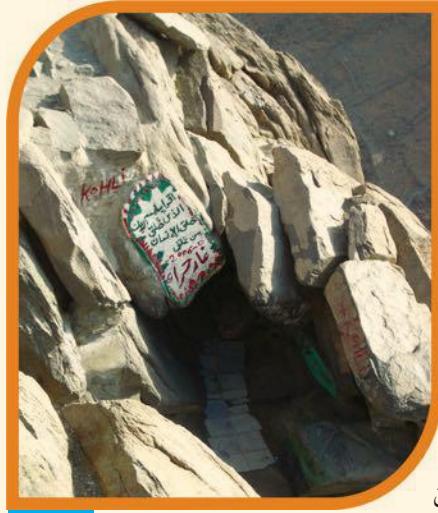
- ۱- آیا نام پدر، مادر، دایه، کاکا و جد حضرت محمد ﷺ را می دانید؟
- ۲- زنده گی در صحرا بالای حضرت محمد ﷺ چه تأثیری گذاشت؟
- ۳- منظور از عام الفیل چیست؟ مختصرآ بیان نمایید.
- ۴- پسران حضرت محمد ﷺ را نام بگیرید؟
- ۵- دختران حضرت محمد ﷺ را نام بگیرید؟
- ۶- نام پدر و پدر کلان حضرت آمنه را نام بگیرید؟
- ۷- عبارت صحیح را با حرف «ص» و عبارت غلط را با حرف «غ» مشخص کنید:
حضرت علی عليه السلام پسر کاکای حضرت محمد ﷺ بود. ()
- ج- جد امویان هاشم نام داشت. ()
- ج- جد بنی هاشم امیه نام داشت. ()

حضرت محمد ﷺ آخرین پیامبر الهی (از بعثت تا هجرت)

در این درس با چگونگی مبعوث شدن حضرت محمد ﷺ به پیغمبری و هجرت شان از مکهٔ معظمه به مدینه منوره وهم چنان تاریخ صدر اسلام (از زمان حضرت محمد ﷺ تا شهادت حضرت علی (علیهم السلام) آشنا خواهیم شد.

حضرت محمد ﷺ هر سال یک ماه به غار حراء در جبل النور که در نزدیکی مکهٔ معظمه موقعیت دارد، می‌رفت و در آنجا به عبادت و تفکر می‌پرداخت. آن حضرت علیه السلام سکوت و تنها ی را دوست داشت.

حضرت محمد ﷺ در (۴۰) سالگی در غار حرا از جانب خداوند ﷺ به پیغمبری مبعوث و مأمور شد تا مردم جهان را به پرستش خدای یکتا، دست برداشتن از بیت پرستی، ایمان به روز قیامت و قبول پیغمبری خود دعوت کند.

برگریده شدن حضرت محمد ﷺ از جانب پروردگار عالم به پیغمبری را بعثت می‌نامند. حضرت ابوبکر صدیق حضرت از مردان، حضرت بی بی خدیجه حضرت از زنان و حضرت علی حضرت از کودکان، اولین کسانی بودند که به اسلام گرویدند. حضرت محمد ﷺ در ابتدا به طور پنهانی مردم را به دین مقدس اسلام دعوت می‌کردند. با این کار کم کم عده ای از مردم ستمدیده و بعضی از بزرگان مکه به دین می‌ین اسلام گرویدند. بعد از سه سال، خداوند ﷺ به آن حضرت ﷺ فرمان داد که مردم را آشکارا به اسلام دعوت نماید و آنان را از بیت پرستی باز دارد.

غار حرا

دین اسلام روز به روز گسترش می‌یافت و عامهٔ مردم از این دعوت استقبال می‌کردند. کفار مکه، از نفوذ روز افزون اسلام احساس خطر کردند. آنها در ک نمودند که اگر بتپرسی از میان برود، هیچ گاه نمی‌توانند بر مردم حکمرانی نمایند. از اینرو، گرد هم جمع شدند و به فکر چاره افتادند. ایشان ابتدا لاش کردند تا به زعم خود شان حضرت محمد ﷺ را با پول و مقام راضی نموده و از راه خداوند ﷺ باز دارند تا از پیشرفت دین اسلام جلوگیری کنند. و به رسول خداوند ﷺ چنین پیشنهاد کردند:

"از دعوت خویش دست بردار، در مقابل هرچه می‌خواهی برایت می‌دهیم؛ اگر خواسته باشد ثروت خود را در اختیار شما قرار می‌دهیم و شما را به ریاست خود انتخاب می‌کنیم، اگر مريض هستی تورا تداوی می‌کنیم."

حضرت محمد ﷺ در جواب آنها فرمودند: "به خدا قسم، اگر خورشید را در دست راست من و مهتاب را در دست چپ من بگذارید تا دست از این دعوت بردارم، هرگز چنین نخواهم کرد، حتی اگر در این راه جان خود را از دست بدhem."

زمانی که کفار درین تلاش خود ناکام شدند به فکر آزار و اذیت او شان و یارانش افتادند. بالا، یاسر، سمیه و بسیاری دیگر از یاران آن حضرت علیه السلام در زیر شدید ترین شکنجه‌ها مقاومت کردند و بعضی از آنها جام شهادت نوشیدند، حتی خود حضرت پیغمبر ﷺ هم از این آزارها در امان نماندند. در راهها و کوهچه‌ها به آن حضرت ﷺ حمله می‌نمودند و با سنگ ایشان را مجروح می‌کردند. مشرکین پیامبر ﷺ را گذشته از آزارهای بدنسی از طریق شایعه پراگنی و تبلیغات و تهمت بستن‌های مختلف اذیت می‌کردند، حتی به مدت سه سال با او، و یارانش و قبیله

اش که از وی حمایت می کردند قطع رابطه نمودند و ایشان را در محاصره اقتصادی قرار دادند.
با وجود همه این مشکلات، رسول اکرم ﷺ بر عزم خویش استوار ماندند و از دعوت به اسلام و خدا پرستی لحظه یی دست بر نداشتند؛ زیرا اسلام دینی است مشتمل بر ارزش‌های ذیل:
۱- اسلام آخرین، بزرگترین و کاملترین دین الهی است؛
۲- اسلام از آغاز تا کنون همواره نقش خود را بالفعل وبالقوه در هدایت، سیادت و سعادتمند کردن مسلمانان حفظ کرده است.

۳-اسلام دینی زنده، پویا، حرکت آفرین، احیاگر و علیه ظلم است .
قرآن مجید از جانب خداوند ﷺ به تدریج و بنا به ضرورت، بوسیله حضرت جبرئیل(ع) بر آن حضرت ﷺ نازل گردید.

سال ۱ بعثت	بعثت - شروع دعوت پنهانی
سال ۴ بعثت	شروع دعوت آشکار - شروع آزار و اذیت مسلمانان
سال ۵ بعثت	مهاجرت تعدادی از مسلمانان به حبشه
سال ۷ تا ۱۰ بعثت	سه سال محاصره اقتصادی مسلمانان - وفات ابوطالب و بی بی خدیجه
سال ۱۱ بعثت	ملاقات پیغمبر ﷺ با شماری از مردم در مراسم حج
سال ۱۲ و ۱۳ بعثت	آمدن گروهایی از مردم نزد پیغمبر ﷺ در دو نوبت عهد و پیمان با آنها
سال ۱۴ بعثت	مهاجرت مسلمانان و رسول الله ﷺ به یثرب

فعالیت داخل صنف

جهای خالی را در کتابچه‌های تان تکمیل نمایید

- خداوند الله در سال سوم بعثت، رسول اکرم علیه السلام را وظیفه داد: (.....)
 - از زنده گی حضرت محمد علیه السلام در زمان بعثت می آموزیم که: (.....)
 - اسلام چگونه دینی است؟

سوال ها

- ۱- چرا حضرت محمد ﷺ به غار حراء می رفتند؟

۲- حضرت محمد ﷺ در آغاز بعثت مردم را چگونه به اسلام دعوت می کردند؟

۳- حضرت محمد ﷺ در جواب پیشنهاد مشرکین چه گفتند؟

۴- پیام اسلام به ما مسلمانان چه است؟ بطور اختصار بیان کنید.

فعالیت پیرون صنف

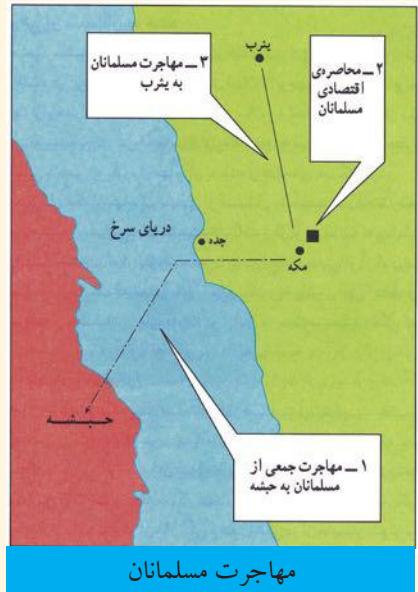
به همکاری امام محل در مورد بعثت حضرت محمد مصطفی علیه السلام یک مقاله بنویسید.

حضرت محمد ﷺ آخرین پیامبر الٰہی (از هجرت تا رحلت)

در این درس سعی شده تا به سؤالاتی مانند: چه عواملی باعث هجرت مسلمانان و حضرت محمد ﷺ از مکهٔ معظمه به حبشه و یثرب شد؟ چگونه اسلام گسترش یافت؟ به طور اختصار جوابات ارائه گردد.

هر قدر تعداد مسلمانان بیشتر می‌شد، خشم و کینهٔ سرداران گروه مشرکان نسبت به اسلام و مسلمانان شدت می‌یافتد. شدت آزار مشرکان به حدی رسید که،

حضرت محمد ﷺ هدایت دادند که تعدادی از مسلمانها به سرپرستی حضرت جعفر پسر ابو طالب به کشور حبشه هجرت نمایند. عده یی از مسلمانها که در ترکیب آنها حضرت عثمان خلیفه و همسر ایشان شامل بودند به حبشه رفتند. زمانی که مشرکین خبر شدند، خشمگین گردیده و مبارزه علیه اسلام را شدید تر کردند. کفار قریش باهم عهد کردند که «رابطه خود را با مسلمانها و فرزندان هاشم و مطلب قطع کرده و با آنان خرید و فروش و ازدواج نکنند». آنگاه عهده‌نامه یی در این باره نوشته شدند و آنرا در خانهٔ کعبه گذاشتند از آن به بعد، پیغمبر ﷺ و یارانش در دره‌یی بنام «شعب ابو طالب» بیرون از مکه به سر می‌بردند. آنان سه سال در کمال سختی در آن دره زنده‌گی کردند. در آن گیرودار عده یی از انسانهای دارای ضمیر و وجودان بیدار میان هم تعهد نمودند که این عهده نامه را پاره نموده همشهريان مسلمان خویش را از سختی‌ها رهایی بخشند. و از سوی دیگر پیامبر ﷺ از جانب خداوند ﷺ آگاه شد که موریانه عهده‌نامه کافران را خورده است. ابوطالب این خبر را به کافران داد و از آنان خواست که عهده‌نامه را بیاورند. و چنین گفت: اگر محمد ﷺ درست نگفته باشد، او را بشما تسلیم خواهم کرد. کافران رفتند و دیدند که پیامبر ﷺ درست گفته است، بنا بر این، به پیغمبر ﷺ و مسلمانان اجازه دادند که دوباره به مکه باز گردند از آن پس، پیامبر ﷺ از هر فرصتی برای دعوت مردم به اسلام استفاده می‌کردند. در هنگام مراسم حج که مردم زیادی برای زیارت کعبه می‌آمدند، پیامبر اکرم ﷺ آنان را با اسلام آشنا نموده و دعوت خود را به وسیلهٔ آنان به گوش مردم می‌رساندند. در سال یازده هم بعثت، از جملهٔ کسانی که دعوت حضرت محمد ﷺ را پذیرفتند؛ تنی چند از قبایل اوس و خزرچ یثرب بودند. از همین جا بود که مقدمهٔ هجرت مسلمانها به یثرب فراهم گردید. آن چند تن در بازگذشت خبری پیامبری حضرت محمد ﷺ را به همشهريان خود رساندند و تعدادی دیگری نیز مسلمان شدند، سال بعد در موسم حج تعداد تازه مسلمان شده‌گان یثربی به دوازده تن رسیده بود و

را پاره نموده همشهريان مسلمان خویش را از سختی‌ها رهایی بخشند. و از سوی دیگر پیامبر ﷺ از جانب خداوند ﷺ آگاه شد که موریانه عهده‌نامه کافران را خورده است. ابوطالب این خبر را به کافران داد و از آنان خواست که عهده‌نامه را بیاورند. و چنین گفت: اگر محمد ﷺ درست نگفته باشد، او را بشما تسلیم خواهم کرد. کافران رفتند و دیدند که پیامبر ﷺ درست گفته است، بنا بر این، به پیغمبر ﷺ و مسلمانان اجازه دادند که دوباره به مکه باز گردند از آن پس، پیامبر ﷺ از هر فرصتی برای دعوت مردم به اسلام استفاده می‌کردند. در هنگام مراسم حج که مردم زیادی برای زیارت کعبه می‌آمدند، پیامبر اکرم ﷺ آنان را با اسلام آشنا نموده و دعوت خود را به وسیلهٔ آنان به گوش مردم می‌رساندند. در سال یازده هم بعثت، از جملهٔ کسانی که دعوت حضرت محمد ﷺ را پذیرفتند؛ تنی چند از قبایل اوس و خزرچ یثرب بودند. از همین جا بود که مقدمهٔ هجرت مسلمانها به یثرب فراهم گردید. آن چند تن در بازگذشت خبری پیامبری حضرت محمد ﷺ را به همشهريان خود رساندند و تعدادی دیگری نیز مسلمان شدند، سال بعد در موسم حج تعداد تازه مسلمان شده‌گان یثربی به دوازده تن رسیده بود و

در سال بعدی آن تعداد شان به بیشتر از هشتاد تن رسید و آنگاه به آن حضرت پیمان حمایت بستند. بت پرستان برای جلوگیری از گسترش اسلام، به هر کاری دست می زدند. پس از آنکه تمام یاران حضرت محمد ﷺ به یثرب رفته، کافران تصمیم گرفتند که آن حضرت ﷺ را شبانه در خانه اش به قتل برسانند. حضرت محمد ﷺ از طرف خداوند ﷺ از تصمیم آنها آگاه شد و به همین جهت، آن شب حضرت علی ؑ در بستر پیغمبر ﷺ خوابید و بدین ترتیب دسیسه مشرکین نقش بر آب گردید. حضرت پیغمبر ﷺ به طور پنهانی از خانه بیرون آمد و همراه حضرت ابوبکر صدیق به غار ثور و بعد از سه شب شبانه روز از آنجا به یثرب هجرت فرمودند. بعد ازین، نام یثرب به «مدينه النبي» تبدیل شد و مسلمانان آنجا اصطلاح انصار اطلاق گردید.

پیامبر اسلام بعد از ورود به مدینه، قبل از هر کاری مسجد قبا را بنا نهاده، و با ساکنان مختلف مدینه پیمان بستند که بنام منشور مدینه مسمی شد که در برابر متجاوزین به مدینه، متحدانه عمل نمایند، پیوند برادری را میان مسلمانان اساس گذاشتند و پایه‌های نظام اسلامی را بنیاد نهادند.

هجرت حضرت محمد ﷺ مطابق (۶۲۲ میلادی) از مکهً معظمه به مدینه منوره صورت گرفت که در عهد خلافت عمر فاروق ؑ تصمیم گرفته شد همین سال مبدأ تاریخ مسلمانها شناخته شود.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروپ‌های سه یا پنج نفری تقسیم شوند، روی مطالب ذیل باهم بحث نمایند و نتیجه رایکی از اعضای گروپ به دیگران باز گو نمایند:

- هجرت یعنی چه؟

- چرا یثرب به نام مدینه مسمی شد؟

- چرا هر قدر تعداد مسلمانان زیاد می‌شد، مخالفت کفار در برابر آنها شدید تر می‌گردید؟

سوال‌ها

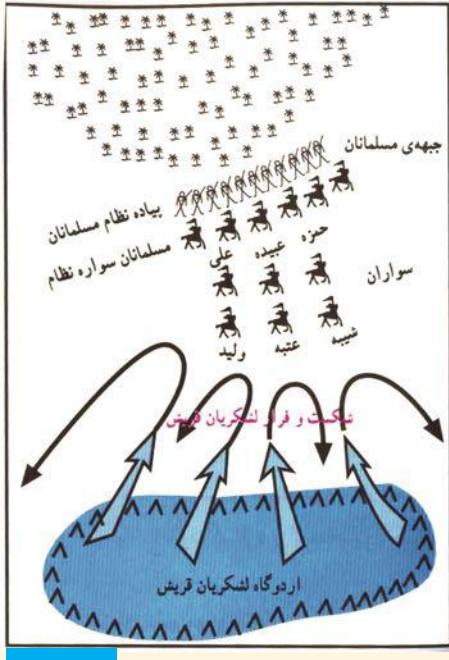
- کفار مکه با هم چه پیمانی بستند؟ درین ارتباط تبصره نمایید.
- مبدأ تاریخ مسلمانان از چه گرفته شده و آن سنه چند بود؟
- اولین مسجدی که حضرت محمد ﷺ تهاب گذاری کرد، کدام است؟
- در موقع هجرت کدام صحابی در بستر پیغمبر ﷺ خوابید؟ درین ارتباط تبصره کنید.

فعالیت بیرون صنف

به همکاری بزرگان و امام مسجد محل در مورد هجرت مقاله یی بنویسید.

مهمترین غزوات، واقعات و آخرین سال‌های زندگی پیغمبر اسلام ﷺ

در این درس کوشش شده تابه طور اختصار با غزوات (غزوه جنگی) که مسلمانان با کافران می‌کردند و پیغمبر ﷺ شخصاً در آن شرکت می‌کرد، واقعات و آخرین سال‌های زندگانی حضرت محمد ﷺ آشنا شوید.

غزوه بدر

غزوه بدر

غزوه بدر در سال دوم هجری در نزدیک چاههای بدر میان مسلمانان و مشرکان واقع شد. جریان ازین قراربود که یک کاروان تجاری مردم مکه که از شام (سوریه) به سر کردگی ابوسفیان به سوی مکه می‌رفت، از نزدیک مدینه عبور می‌کرد. مشرکان از ترس این که این کاروان به تصرف مسلمانان در نیاید سپاهی را برای حفاظت آن به طرف مدینه فرستادند. کاروان مشرکان از اطراف مدینه دور شد؛ اما میان این سپاه و سپاه مسلمانان به فرماندهی پیغمبر ﷺ در گیری صورت گرفت. از این که مسلمانان با ایمان به خداوند ﷺ به میدان آمده بودند، چون کوهی استوار در حالیکه تعداد آنها (۳۱۳) تن بود، بر مشرکین که تعداد آنها به (۹۵۰) تن می‌رسید، پیروزشدند و بر پیکر مشرکین مکه ضربه سختی وارد آوردند، طوریکه اکثریت رهبران خویش را از دست دادند.

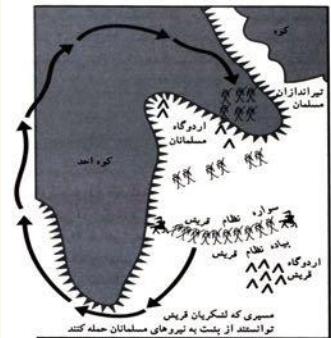
این پیروزی، آوازه اسلام را در سراسر عربستان منتشر ساخت و مشرکان هراسان شدند.

غزوه أحد

در سال سوم هجرت مشرکان مکه برای جبران شکست بدر با تجهیزات فراوان به طرف مدینه حرکت کردند. حضرت محمد ﷺ در مقابل آنها سپاه (۷۰۰) نفری مسلمانان را به آنجا هدایت فرمود. در نزدیک کوه أحد هر دو طرف با هم مقابله شدند. در ابتدا کفار با شکست مواجه گردیدند، ولی بعداً مسلمانان به سبب اینکه به جای تعقیب دشمن به جمع آوری غنیمت پرداختند، حتی آنانی که در گردنۀ أحد به قومدانی عبدالله بن جبیر گماشته شده بودند، تاجهۀ مسلمانان را از پشت سر حفاظت نمایند به جز چند نفر دیگران موقعیت خود را ترک کردند. کفار با استفاده

از فرصت از پشت سر به قوم‌دانی خالد بن ولید بر مسلمین حمله نمودند. با این حمله ناگهانی وضعیت عوض شد، دندان مبارک پیامبر اسلام ﷺ به شهادت رسید و حضرت حمزه جام شهادت نوشید و هفتاد تن از مسلمانان به شهادت رسیدند. این غزوه یک درس عبرت برای مسلمانان بود.

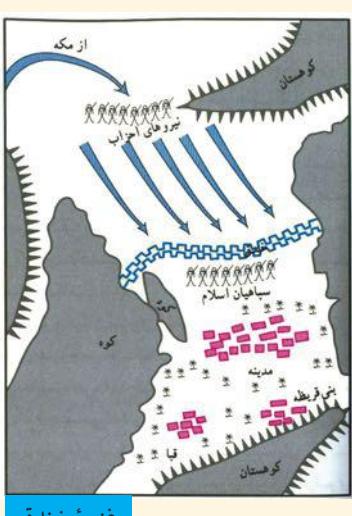

غزوه احمد

غزوه خندق (احزاب)

در سال پنجم هجرت مشرکان مکه با یهودیان هم پیمان گردیده تصمیم گرفتند که بر مدینه حمله کنند. در این اتحادیه نظامی، مشرکان یهود و قریش، نزدیک به ده هزار نیرو در سه لشکر به فرماندهی ابوسفیان گرد آوردند. حضرت محمد ﷺ وقتی که از موضوع آگاهی یافت به مشوره صحابة کرام و متحد خویش، بنی خزاعه شورایی تشکیل داد تا مؤثرترین راه دفاع را برگزیند. پیغمبر ﷺ نظر سلمان فارسی مبنی بر حفر خندق را بهترین شیوه دفاع تشخیص داد و فرمان حفر خندق را در شمال مدینه صادر کرد و خویشتن در تمامی مراحل آن شرکت کرد.

زمانیکه مشرکان به مدینه رسیدند، در مقابل خود خندقی را دیدند که تا آن زمان ندیده بودند. آنها چاره ای جز توقف در آن طرف خندق و محاصره مدینه نداشتند. تا اینکه عده ای از جنگجویان نامی قریش از خندق گذشتند. بعد از کشته شدن پهلوان نامی آنها عمرو بن عبدود، بقیه فرار کردند و عده آنان با طوفان بزرگ و شدیدی مواجه گردیدند که خیمه‌های مشرکین را از جا بر می‌کند.

این امر سبب تردید در ادامه محاصره و اختلاف سپاه مشرکان گردید. آنها بدون کوچکترین پیشرفتی از اطراف مدینه پرا گنده شدند. در این غزوه قدرت نظامی مسلمانان در شبه جزیره تثیت گردید. امنیت راه‌های تجاری مکه با شام از بین رفت و مهمنتر از همه، اندیشه توحید و یکتا پرستی بساط شرک و بت پرستی را متزلزل ساخت و غزوه به نفع مسلمانان پایان یافت.

پس از پایان یافتن غزوه خندق، حضرت پیغمبر ﷺ با ارتش خود جهت گوش مالی یهود بنی قریظه که در لحظات حساس و دشوار با دشمن هم پیمان شدند و پیمان با مسلمانان را نقض

کردند، شتافت و اطراف مدینه را از آنها پاکسازی نمود صلح حدیبیه و گسترش اسلام

در سال ششم هجری قدرت مسلمانان بر بسیاری اعراب آشکار گردید؛ طوریکه مشرکان مکه، حاضر به صلح با مسلمانان شدند. بدین ترتیب پیمان صلح حدیبیه به وجود آمد. به اساس این پیمان، مشرکان متعهد شدند که تا ده سال با مسلمانان وارد جنگ نشوند و به آنان اجازه زیارت خانه خدا را بدهند. با امضای پیمان صلح پیامبر ﷺ توانست آزادانه به تبلیغ اسلام پردازد و نه تنها مردم عربستان؛ بلکه ساکنان کشورهای دیگر را نیز به اسلام دعوت کند.

ابلاغ جهانی دعوت اسلام

در سال هفتم هجری، پیغمبر اسلام ﷺ سفیران خود را به فراسوی مرزهای عربستان فرستاد و رسالت خویش راجهانی کرد. نامه‌های پیغمبر ﷺ با توحید و ستایش خداوند ﷺ آغاز می‌شد، سپس سران کشورها را به اسلام دعوت می‌کرد.

شماری از سران و رهبران جهان از جمله پادشاه بحرین و پادشاه عمان آن روز پذیرای دعوت اسلام شدند.

غزوه خیر

پس از امضای پیمان صلح حدیبیه، دین اسلام روز به روز گسترش یافت و دشمنان آن نیز خشمگین تر شدند. از جمله این دشمنان یهودیان منطقه خیر بودند که با کار شکنی‌ها برای مسلمانان مشکل ایجاد می‌کردند. به همین خاطر پیامبر ﷺ در سال هفتم هجرت به مقابله با آنان شتافت و قلعه آنها را محاصره کرد. در نتیجه مسلمانان قلعه‌های شان را فتح نموده پیروزی را از آن خویش نمودند.

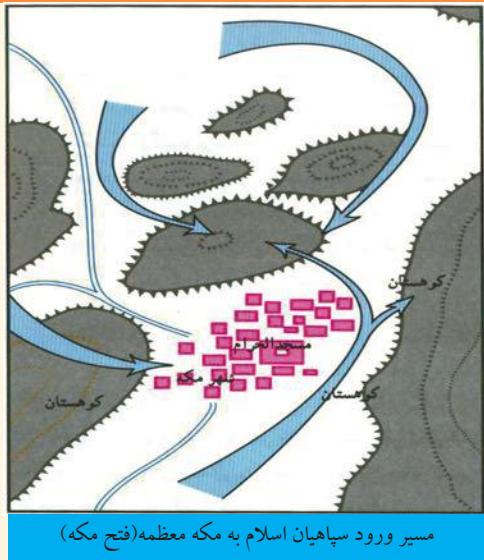
غزوه موته

در سال هشتم هجری محمد ﷺ نماینده خود را نزد حاکم بصری (شهری است در جنوب سوریه، در ولایت حوران) فرستاد، ولی آن نماینده بین راه در سرزمین موته به شهادت رسید و این عمل، مقدمه برخورد نظامی مسلمانان در موته شد که در جریان آن سه سردار مسلمان زید بن حارث، جعفر بن ابی طالب و عبدالله بن رواحه به شهادت رسیدند، و غزوه به اثر تدبیر خالد بن ولید به پایان رسید.

غزوه موته

فتح مکه

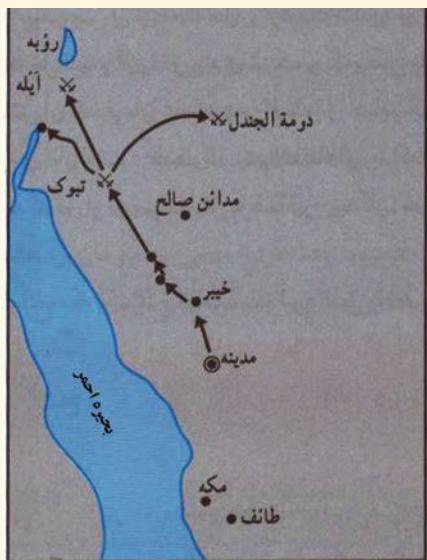
مسیر ورود سپاهیان اسلام به مکه معظمه(فتح مکه)

دو سال بعد از صلح حدیبیه مشرکان، پیمان شکنی کردند. از این رو، پیامبر اسلام ﷺ در سال هشتم هجرت با سپاه بزرگی به سوی مکه حرکت کردند و مکه بدون جنگ و خون ریزی فتح شد. به این ترتیب، بت‌ها واژگون گردید و کعبه بار دیگر محل عبادت خدای یکتا شد. در این زمان، ابوسفیان که از دشمنان سرسخت اسلام بود. مسلمان شد. فتح مکه مکرمه که بزرگ ترین و مهمترین شهر حجاز و مرکز دینی و تجاری اعراب بود، آوازه شکوه و عظمت اسلام را به گوش همه مردم عربستان رساند. از آن بعد، گروه گروه مردم می‌آمدند و به دین مقدس اسلام مشرف می‌شدند.

غزوه حنین

حضرت محمد ﷺ بعد از فتح مکه اطلاع یافت که قبیله هوازن به فرماندهی مالک بن عوف و به همکاری خاندان ثقیف علیه مسلمین آماده جنگ شده اند. حضرت محمد ﷺ با نیروی در دره حنین با لشکر کفار مقابله شده و شکست سختی به آنان دادند و غنایم زیادی بدست آوردند.

غزوه تبوک

غزوه تبوک

با انتشار خبری مبنی بر تحرکات سپاه روم در مرزهای شمالی، حضرت محمد ﷺ بدون معطلی فرمان جهاد را صادر کرد. در این زمان هوا گرم و موقع برداشت محصولات زمین بود. عواملی چون فاصله زیاد، سختی راه و مقابله با رومیان جنگجو موجب شد تا این نبرد چون یک آزمایش الهی، صف مؤمنان واقعی را از مسلمانان ظاهری جدا سازد. خداوند ﷺ در سوره توبه در باره این واقعه یاد کرده که منافقان به بهانه‌های مختلف از شرکت در این محاربه خودداری کردند. گرچه این لشکر کشی به درگیری نظامی با رومیان نیانجامید؛ اما اندیشه جهاد و مسلمانان گسترش بیشتر پیدا کرد. این آخرین غزوه پیامبر اسلام ﷺ بود که در سال نهم هجرت به وقوع پیوست.

کوتاه سخن آنکه پیغمبر ﷺ در حدود بیست و هشت غزوه اشتراک ورزیده اند که در نه غزوه جنگ رخ داده و بقیه آن بدون جنگ پایان پذیرفته است. همچنان آن حضرت دهها سریه را توسط پیروان خویش جهت نشر اسلام و مجازات دشمنان اسلام به گوشها و اکناف جزیره العرب مأمور ساخته است.

آخرین سال‌های زندگی پیغمبر اسلام ﷺ

حضرت محمد ﷺ آخرین پیامبرالهی در سن (۶۳) ساله‌گی در سال یازدهم هجری (۶۳۲ م) در مدینه منوره از دارفانی به دار باقی رحلت فرمودند. ایشان در تمام مدت زندگی همانند مردم عادی زندگی می‌کردند. خانه، غذا و لباسش ساده بود. هرگز خود را از دیگران برتر نمی‌دانستند. طبق احکام کلام الهی (قرآن شریف) نسبت به دوستان و مؤمنان مهربان و نسبت به کافران، مشرکان و دشمنان سر سخت بودند. کودکان را دوست می‌داشتند و بازنان و اهل خانه خود بسیار مهربان بودند. شخصیت پیغمبر ﷺ چنان بود که صورت تجسم یافته و عملی قرآن در وجود ایشان بازتاب یافته بود به گونه‌یی که زندگانی جناب ایشان یک اسوه و الگو برای مسلمانان بود.

استقرار اسلام در مدینه - بنای مسجد قبا و مسجد نبوی - پیوند برادری میان مسلمانان- امضای پیمان با یهود	سال ۱ هجرت (۶۲۲ م)
غزوه بدر- پیروزی چشمگیر مسلمانان و گسترش آوازه اسلام در عربستان	سال ۲ هجرت (۶۲۳ م)
غزوه احد - نافرمانی تعدادی از مجاهدان- شهادت حضرت حمزه - عقب نشینی کفار.	سال ۳ هجرت (۶۲۴ م)
غزوه خندق- اتحاد دشمنان اسلام- حفر خندق و پیروزی مسلمانان	سال ۵ هجرت (۶۲۶ م)
صلح حدیبیه- دعوت پادشاهان کشورهای همسایه به اسلام - گسترش اسلام.	سال ۶ هجرت (۶۲۷ م)
فتح خیر.	سال ۷ هجرت (۶۲۸ م)
فتح مکه- شکستن بت‌ها.	سال ۸ هجرت (۶۲۹ م)
آخرين حج پيغمبر ﷺ.	سال ۱۰ هجرت (۶۳۱ م)
رحلت پیغمبر ﷺ.	سال ۱۱ هجری (۶۳۲ م)

فعالیت‌های داخل صنف

به گروپ‌های سه یا پنج نفری تقسیم شوید، واقعات مهم سال‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ و ۹ هجرت را با هم تکرار نموده، خلاصه کنید.

سوالات

- ۱- مسلمانها به کجا هجرت کردند، و چرا؟
- ۲- کفار قریش بر علیه مسلمانها چه عهدی بستند؟
- ۳- غزوه را تعریف کنید.
- ۴- حضرت محمد ﷺ به کدام شاهان نامه دعوت به اسلام را فرستادند و کدام شاه به نامه و قاصد بی احترامی نمود و چه نتیجه بی دید؟
- ۵- مکه معظمه چگونه فتح گردید؟
- ۶- در باره سجایای حضرت محمد ﷺ آخرین پیغمبر الهی، آنچه یاد دارید بیان کنید.
- ۷- از زنده‌گی پیامبر ﷺ چه آموختید؟
- ۸- پیام غزوات چه بود؟

فعالیت بیرون صنف

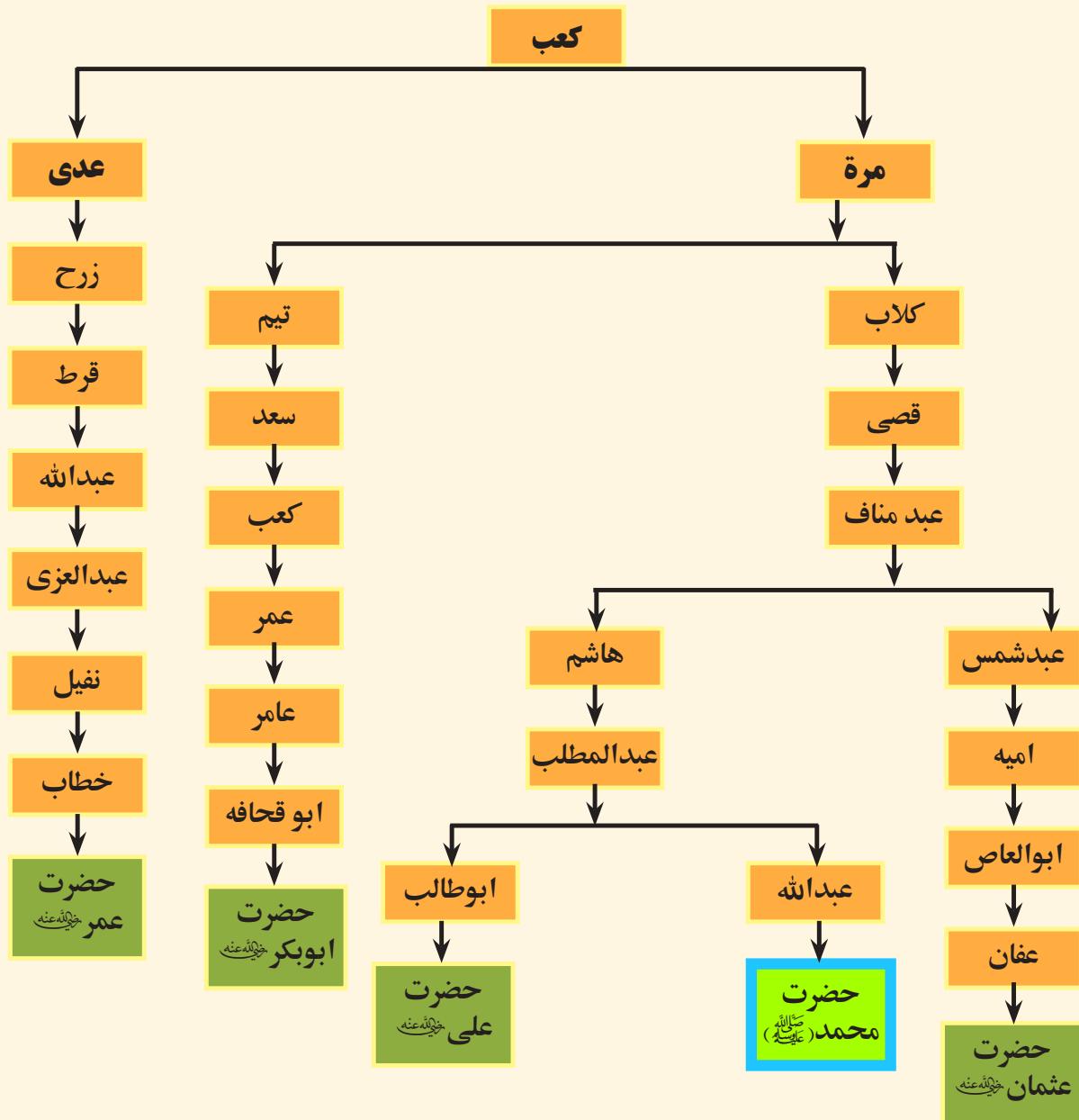

حضرت محمد ﷺ چگونه زنده‌گی می کردند، مطلبی را در این مورد تهیه و در صنف ارائه کنید.

فصل دوم

خلفای راشدین

در این فصل به مفهوم خلافت، مقدمات تأسیس خلافت و دوران خلفای راشدین که شامل تاریخ صدر اسلام می‌باشد، معلومات حاصل خواهید کرد.
شجرة نسب حضرت محمد (ص) و خلفای راشدین

اهداف فصل

انتظار می‌رود تا شاگردان در پایان این فصل به اهداف(دانشی، مهارتی و ذهنیتی) ذیل برستند:

- ۱- مفهوم و شرایط خلافت را بدانند؛
- ۲- با چگونگی به خلافت رسیدن خلفای راشدین(حضرت ابوبکر صدیق حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ، حضرت عمر حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ، حضرت عثمان حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ و حضرت علی حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ آشنا شوند؛
- ۳- بتوانند کارکردهای خلفای راشدین را مطابق شرایط آن زمان تحلیل کنند؛
- ۴- بتوانند سجایای خلفای راشدین را ملاک عمل خود سازند؛
- ۵- به حکومت اسلامی و اصول اسلامی باور کامل پیدا نمایند.

معنی و مفهوم خلافت

در این درس باید به این سوال‌ها جواب دهیم. خلافت چیست؟ شرایط خلافت چه می‌باشد؟

معنی و مفهوم خلافت چیست؟

خلافت در لغت به معنی نیابت و در اصطلاح شریعت؛ خلافت عبارت است از: ریاست عمومی برای اقامهٔ دین، احیای علوم دینی، اقامهٔ اركان اسلام، جهاد، جاری کردن حدود، برقرار ساختن عدالت و جلوگیری از ظلم، امر به معروف و نهی از منکر به نیابت از پیامبر اکرم ﷺ.

بناءً خلافت یک نوع حکومتی است که مخصوص نظام اسلامی می‌باشد و خلیفه اسلام از نظر مقررات شرع شریف، امور دینی و دنیوی مسلمانان را بعد از پیامبر اسلام در مطابقت به احکام قرآن مجید و احادیث نبوی به پیش می‌برد. وظیفهٔ خلیفه تنها در سیاست و حکومت خلاصه نمی‌شود؛ بلکه مهمترین وظیفهٔ خلیفه، اصلاح، ارشاد و رهنمایی بندۀ‌گان خداوند ﷺ بوده که در این مورد از تمام امکانات، استفادهٔ معقول و همهٔ جانبه می‌نماید. عدالت اجتماعی را تأمین کرده و در جهت رفاه عامه می‌کوشد. هم چنان مکلفیت دارد تا دین مقدس اسلام را اشاعه و نظام اسلامی را در جهان گسترش دهد؛ زیرا در این دنیا خلیفه در برابر مسلمانان و در آخرت در نزد پروردگار عالم مسؤول و جوابده می‌باشد.

دورهٔ خلفای راشدین، عصر طلایی و جزء دورهٔ صدر اسلام است که تنها عدل، تقوا، صداقت و دینداری در این دورهٔ حکومت می‌کرد، و هر کس هر عملی که انجام می‌داد، از روی حقیقت بود. مؤرخین و دانشمندان این دوره را بهترین نمونهٔ نظام سیاسی اسلامی می‌دانند.

شرایط خلافت

- ۱- مسلمان بودن
- ۲- عاقل بودن
- ۳- بالغ بودن
- ۴- مرد بودن
- ۵- آزاد بودن
- ۶- علم

۷- عدل

۸- اهلیت

۹- سلامت روحی و جسمی

در زمان خلفای راشدین، موضوع خلافت با مشورت رجال مهم اسلام حل می شد؛ چنانکه حضرت ابوبکر صدیق حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ عِلْمًا بعد از مشوره رجال مهم اسلام (مهاجر و انصار) حضرت عمر حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ عِلْمًا را جانشین خود ساخت و حضرت عمر حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ عِلْمًا برای احتراز از هر اختلاف تعدادی از اصحاب را نامزد آن مقام کرد تا با مشورت یکدیگر خلیفه را تعیین کنند و هیچ یک از خلفای راشدین نظر نداشتند که خلافت را موروشی نمایند حتی حضرت عمر حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ عِلْمًا پسر خود حضرت عبدالله را جزء هیأت شورا قرارداد؛ اما مردم را از انتخاب او به خلافت منع نمود. سرانجام شورا، حضرت عثمان حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ عِلْمًا را انتخاب نمود و پس از شهادت او حضرت علی حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ عِلْمًا بدون انجام آن مراسم به خلافت رسید، زیرا بسیاری از صحابه پیغمبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در آن موقع در مدینه حضور نداشتند. تعدادی از آنها یا به حضرت علی حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ عِلْمًا بیعت کردند و عده بی هم از بیعت خود دارای نمودند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروپ های سه یا پنج نفری تقسیم شوند به ارتباط شرایط خلافت با هم بحث کنند، نتیجه را یکی از آنها به دیگر هم صنفان خود بگوید.

سوالات

- ۱- خلافت یعنی چه؟
- ۲- شرایط خلافت را روی تخته بنویسید؟
- ۳- عصر پیغمبر اسلام حضرت محمد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و خلفای راشدین را چرا دوران طلایی و صدر اسلام می گویند؟

فعالیت بیرون صنف

طبق سوالات فوق به ارتباط درس دو دو سؤال تهیه کنید.

مقدمات تأسیس خلافت

در این درس با چگونه‌گی مقدمات تأسیس خلافت، پس از رحلت حضرت محمد ﷺ آشنا خواهیم شد.

دولت اسلامی در سال اول هجرت به وسیلهٔ حضرت محمد ﷺ در مدینه منوره ایجاد گردید، مسلمانان یعنی یاران پیغمبر ﷺ در آن روزگار تعداد شان به هزار تن نمی‌رسید که شامل مهاجرین و انصار بودند، تشکیل یافت. این عده کم از همان آغاز، اساس کار خود را بر همکاری، برادری، و برابری و مشاورت بنیاد نهادند. پیغمبر ﷺ میان آنها عقد برادری (مواخات) بست تا آن درجه که دارایی هریک متعلق به همه و خیر و مصلحت فرد فرد آنها، خیر و مصلحت دسته جمعی آن‌ها بود. نماز جماعت برای آن وضع شد که نتیجهٔ دنیوی آن اتحاد و اطاعت پیشوا و باخبری از احوال هم‌دیگر می‌باشد، زکات پایه اقتصادی نظام اسلامی و اساس تشکیلات بود، یعنی با وضع زکات بیت‌المال پدیدآمد.

بدیهی است که هر دولت رژیمی دارد و هریک ازین رژیم‌ها تابع قوانین و مقررات خاصی می‌باشند؛ اما هر رژیمی خواه نا خواه باید دو مؤسسه داشته باشد؛ این دو مؤسسه عبارت از دارایی و اردو است، زیرا هیچ دولت یا نظامی بدون این دو مؤسسه نمی‌تواند به حیات سیاسی و اقتصادی خویش ادامه دهد.

پیغمبر ﷺ در زمان حیات، رهبر امور دینی و دنیوی مسلمانان بود، خلافت که بعد از رحلت پیغمبر ﷺ به وجود آمد، هم یک منصب دینی بود و هم منصب دنیوی، خلفای راشدین نیز دارای همان سمت و منصب بودند یعنی رویهٔ حضرت رسول اکرم ﷺ را تعقیب می‌کردند.

بعد از رحلت آن حضرت برسر جانشینی پیغمبر ﷺ اختلاف میان مهاجرین و انصار پدید آمد. مهاجران می‌گفتند ما ترک یار و دیار کردیم و با پیغمبر ﷺ به مدینه آمدیم سزاوارتر از دیگران هستیم و باید جانشین پیغمبر ﷺ از ما باشد و خود پیغمبر ﷺ از ما بوده است، اظهار انصار این بود که اگر همراهی و یاری ما نمی‌بود، اسلام پیشرفت نمی‌کرد. در این ضمن حضرت ابوبکر خلیفه حدیثی را که از پیغمبر ﷺ شنیده بود برای انصار نقل کرد که ترجمهٔ آن حدیث این است که فرمانروایی مسلمانان باید از قریش باشد، انصار که این را شنیدند از ادعای خود صرف نظر کردند؛

اما میان خود مهاجران اختلاف روی داد که کدام یک از آنان خلیفه(جانشین) پیامبر ﷺ باشد و تدریجاً کاردشوارتر می‌گشت، دراین موقع حضرت عمر خلیفه‌اش یکی از یاران حضرت محمد ﷺ و از رجال بزرگ اسلام بود به حضرت ابوبکر صدیق خلیفه‌اش بیعت کرد، مردم هم از او پیروی نمودند و باحضرت ابوبکر صدیق خلیفه‌اش به دلایل این که او اولین مردی بود که اسلام آورد، او از همه از لحاظ سن بزرگتر بود، و مهمتر از همه که پیغمبر ﷺ در هنگام بیماری حضرت ابوبکر خلیفه‌اش را به جای خود به مسجد فرستاد تا امام جماعت باشد، بیعت کردند.

فعالیت‌های داخل صنف

شاگردان به گروپ‌های سه یا پنج نفری تقسیم شوند، هر گروپ خلاصه درس را باهم ترتیب کرده یکی از آن‌ها به دیگران بگوید.

سوالات

- پیغمبر اسلام حضرت محمد ﷺ در مدینه منوره چی را تأسیس کرد؟
- چگونه خلافت به میان آمد؟
- حضرت ابوبکر خلیفه‌اش چگونه به خلافت رسید؟

فعالیت بیرون صنف

خلافت یعنی چه؟ دراین ارتباط به کمک امام محل مقاله بنویسید که از پنج سطر کم نباشد.

خلافت حضرت ابوبکر صدیق حَفَظَهُ اللَّهُ عَنْهُ (از سال ۱۱-۱۳ ه. ق)

در این درس با چگونه‌گی به خلافت رسیدن اولین خلیفه مسلمین، حضرت ابوبکر صدیق حَفَظَهُ اللَّهُ عَنْهُ و کار کردهای آن جناب آشنا خواهید شد.

قبلًا با زنده گانی حضرت محمد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و چگونگی ظهور و گسترش اسلام در زمان آن حضرت آشنا شدید. اکنون به بررسی اوضاع جامعه اسلامی بعد از رحلت حضرت پیامبر یعنی دوره خلفای راشدین می‌پردازیم.

خلافت حضرت ابوبکر صدیق حَفَظَهُ اللَّهُ عَنْهُ

نام اصلی حضرت ابوبکر حَفَظَهُ اللَّهُ عَنْهُ عبدالله بن ابو قحافه ملقب به صدیق و کنیه اش ابوبکراست، دو سال و چندماه بعد از واقعه عام الفیل در مکه مکرمہ چشم به جهان گشود. بعد از رحلت حضرت محمد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مهاجرین و انصار در محلی به نام سقیفه بنی ساعد جمع شدند تا برای تنظیم امور مسلمین شخصی را به جانشینی آن حضرت به حیث خلیفه انتخاب نمایند. بعد از یک سلسله مشوره‌ها در ماه ربیع الاول سال یازدهم هجری حضرت ابوبکر صدیق حَفَظَهُ اللَّهُ عَنْهُ به حیث خلیفه انتخاب گردید و تمام انصار و مهاجرین از صمیم قلب به ایشان بیعت کردند (بیعت پیمانی بود که میان فرمانرو و فرمانبردار بسته می‌شد و دومی تمام اختیارات زنده‌گی خود را به اولی می‌داد و تعهد می‌کرد، فرمان او را در اموریکه مطابق شریعت بود، چه بسود و چه به زیان او باشد، پذیرد) حضرت ابوبکر حَفَظَهُ اللَّهُ عَنْهُ بعد از بیعت گرفتن، این خطبه را خواند که ترجمه اش چنین است "ای مردم گرچه من بر شما فرمانرو شدم؛ ولی نیکوتر از شما نیستم، اگر کار درست و نیک انجام دادم مرا یاری کنید و اگر رفتارم ناپسند بود، مرا به راه راست بیاورید. ای مردم نیرومندترین شما نزد من نا توان است تا حق مردم را از او بستانم و ناتوان ترین شما نزد من تواناست تا حکش را از دیگران بستانم، به یاری خداوند. ای مردم هیچ یک از شما نباید از جهاد دست بردارد، مردمانی که از جهاد دست بردارند، خوار و بیچاره می‌شوند تا آنجا که من فرمانبردار خداوند و پیغمبرش هستم از من فرمانبرداری کنید و اگر خدا را نافرمان شدم، از من پیروی نکنید".

بعد از رحلت حضرت محمد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ کسانی که از نفوذ شان کاسته شده بود، وقت را غنیمت دانسته در برابر دین مقدس اسلام به مخالفت برخاستند و در نتیجه به استثنای مردم مکه مکرمہ، مدینه منوره و طایف سایر قبایل عرب از دین برگشتند و می‌خواستند دین اسلام را به خطر مواجه سازند، ولی با حسن تدبیر حضرت ابوبکر صدیق حَفَظَهُ اللَّهُ عَنْهُ این خطر مرتفع شد.

مهمترین کارهایی که در این زمان انجام شد، عبارتند از:

- حضرت ابوبکر صدیق حَمَّادٌ آنانی را که از دادن زکات خودداری می‌کردند، با تدبیر عالی متوجه ارکان دین اسلام کردند و مرتدان را به نسبت اعمال شوم شان جزا دادند.
- سوره‌ها و آیات قرآن شریف که در اوراق جدا جدا نوشته شده بود، در صحیفه‌ها جمع گردید.

- در وقت خلافت حضرت ابوبکر صدیق حَمَّادٌ راه انتشار و گسترش دین مقدس اسلام به تمام مناطق حجاز (عربستان سعودی) و شام که عبارت بودند: از (سوریه، لبنان، اردن و فلسطین امروزی) و همچنین بین النهرين (عراق) باز شد.

حضرت ابوبکر صدیق حَمَّادٌ در سال سیزدهم هجری بعد از دو سال و سه ماه خلافت به عمر ۶۳ ساله‌گی وفات نمود و در روضه نبوی به خاک سپرده شدند.

فعالیت داخل صنف

در کارگروibi درس را خلاصه کنید و به هم صنفان بگویید.

سوالات

- ۱- حضرت ابوبکر صدیق حَمَّادٌ چگونه به خلافت رسید؟
- ۲- در زمان خلافت حضرت ابوبکر صدیق حَمَّادٌ چه کارهایی صورت گرفت؟
- ۳- عبارات زیر را در کتابچه‌های تاب بنویسید واز جمله، عبارت صحیح را با حرف «ص» و عبارت غلط را با حرف «غ» مشخص کنید:
الف: حضرت ابوبکر صدیق حَمَّادٌ در سال ۱۲ هجری به خلافت رسید. ()
ب: حضرت ابوبکر صدیق حَمَّادٌ به عمر ۶۳ ساله‌گی وفات کرد. ()
ج: حضرت ابوبکر صدیق از اینکه هر سخن حضرت محمد صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ را تصدیق میکرد
د: از طرف حضرت رسول اکرم صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ برای شان لقب "صدیق" داده شد. ()
۴- از زنده‌گی حضرت ابوبکر صدیق حَمَّادٌ چه آموختید؟ تبصره نمایید.

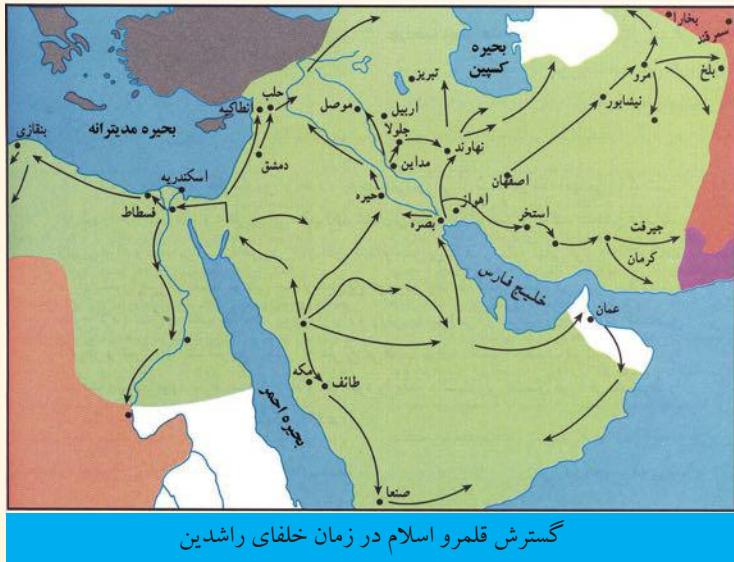
فعالیت بیرون صنف

زیر عنوان سجایای حضرت ابوبکر صدیق حَمَّادٌ مقاله بنویسید که از پنج سطر کم نباشد.

خلافت حضرت عمر فاروق حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ، عصر درخشان انتشار اسلام (از سال ۱۳ تا ۲۳ هـ ق)

در این درس با چگونه‌گی به خلافت رسیدن حضرت عمر فاروق حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ و کارکردهای آن حضرت به طور مختصر آشنا خواهید شد.

حضرت عمر حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ بن خطاب ملقب به فاروق، در سال ۱۳ عام الفیل در مکهٔ معظمه متولد گردید.

حضرت عمر حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ در سال ششم بعثت پیغمبر اسلام صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به طور آشکار به دین اسلام مشرف شدند که این عمل او مشرکین را سخت در هراس انداخت. وقتی که حضرت ابوبکر صدیق حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ مریض شدند، در مورد تعیین جانشین خود با اصحاب کرام مشوره کردند. در نتیجه تمام اصحاب، حضرت عمر حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ را برای این وظیفه مهم و مقدس، انتخاب نمودند.

زمانی که ابوبکر صدیق حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ درین مورد موافقه مردم را دریافتند، فرمانی نوشتند تا بعد از وفات شان در حضور مسلمانها خوانده شود. بدین ترتیب حضرت عمر حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ بعد از وفات حضرت ابوبکر صدیق حَفَظَ اللَّهُ عَنْهُ در سال سیزدهم هجری وظیفه مهم خلافت را به عهده گرفتند.

مهمترين کارهایی که درین زمان صورت گرفت عبارت بودند از:

۱- دامنهٔ خلافت اسلامی در شرق تا سر زمین‌های عراق و ایران رسید و در جهت غرب و شمال، تمام شام، مصر و قسمت‌های از شمال افریقا در قلمرو آن شامل شدند.

۲- برای اداره کردن مناطق قلمرو خلافت، دفاتر منظم به وجود آمد و برای اولین بار بیت المال (خزانه) و اداره مالیاتی ایجاد شد.

۳- اشخاص با تقدیم برای اجرای امور مقرر گردیدند.

۴- برای رفاه مردم راه‌ها، پله‌ها، مدارس دینی، مساجد و شهرهای جدید اعمار گردید.

۵- تاریخ هجرت حضرت محمد ﷺ مبداء تاریخ مسلمانها قرار گرفت.
۶- اولین بار گرفتن تکس از اموال تجار خارجی رواج یافت.
خلاصه اینکه هر کس می‌توانست به آسانی با ایشان ملاقات نماید. در هنگام شب گزمه میکردند تا احوال مردم باخبر شوند. در حصه قضاوت بین اولاد خود و دیگران فرق نمی‌گذاشتند.
حضرت عمر خلیفه در ۲۷ ذی الحجه حین ادای نماز صبح در مسجد نبوی بودند که ناگاه یک غلام مجوسی (آتش پرست) بنام ابو لؤلؤ با شمشیر زهر آلود بر خلیفه حمله کرد که در اثر جراحت بی هوش گردیدند. وقتی که به هوش آمدند ۶ نفر را تعیین نمودند تا بعد از شهادت شان یکی را به حیث خلیفه انتخاب نمایند. حضرت عمر خلیفه بعد از ده سال و پنج ماه خلافت در سال ۲۳ هجری به عمر ۶۳ ساله گی به مقام عالی شهادت نایل گردیدند و در جوار مقبره حضرت محمد ﷺ دفن شدند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروپ‌های سه یا پنج نفری تقسیم شوید. روی کارهایی که در زمان حضرت عمر خلیفه صورت گرفت با هم بحث و گفتگو نمایید، نتیجه بحث را یکی از اعضای گروپ به دیگران بگوید.

سوالات

- بیت المال چه وقت به وجود آمد بخاطر چه؟
- دفاتر مالیاتی برای چه منظوری ایجاد شد؟
- از زنده گی حضرت عمر فاروق خلیفه چه آموختید؟ تبصره نمایید.

فعالیت بیرون صنف

در مورد شخصیت حضرت عمر خلیفه مقاله‌یی بنویسید که از پنج سطر کم نباشد.

خلافت حضرت عثمان خلیفه عنہ (از سال ۳۵-۲۳ هـ. ق)

در این درس به این سؤالها جواب ارائه میگردد: حضرت عثمان خلیفه عنہ چگونه به خلافت رسیدند؟ دوران خلافت شان از لحاظ فتوحات و گسترش اسلام چگونه بود؟ چه کارهایی در عصرشان صورت گرفت؟

حضرت عثمان خلیفه عنہ بن عفان ملقب به ذوالنورین، پنج سال بعد از سال فیل به دنیا آمدند. بعد از شهادت حضرت عمر خلیفه عنہ همان شش نفر (حضرت عثمان خلیفه عنہ، حضرت علی خلیفه عنہ، حضرت طلحه خلیفه عنہ، حضرت زبیر خلیفه عنہ، حضرت عبدالرحمن بن عوف خلیفه عنہ، حضرت سعد بن وقاص خلیفه عنہ)، به نام شورای اسلامی باهم جمع شدند و بعد از سه روز مشوره حضرت عثمان خلیفه عنہ را به حیث خلیفه تعیین کردند.

کارهای مهمی که درین زمان صورت گرفت عبارت بودا:

- حضرت عثمان خلیفه عنہ تمام دارایی خود را در راه انتشار دین اسلام به مصرف رسانیدند.
- شورش‌هایی که در گوش و کنار قلمرو اسلام به وجود آمده بود، در این زمان از بین برده شد.
- قرآن مجید در زمان خلافت حضرت ابوبکر صدیق خلیفه عنہ جمع آوری گردید و در زمان خلافت حضرت عثمان خلیفه عنہ در مصاحف تحریر و در مناطق مفتوحه اسلامی ارسال گردید.

- دو نوع فتح نصیب مسلمانها گردید:

الف: فتح دوباره آن مناطقی که در وقت حضرت عمر خلیفه عنہ فتح گردیده بود؛ ولی بعد از شهادت وی شورش کرده بودند، مانند ری (تهران)، همدان، اسکندریه، و آذربایجان.

ب: فتوحات سرزمین‌های جدیدی مانند برخی از مناطق آسیای صغیر (ترکیه) و برخی از قسمت‌های آفریقای شمالی. همچنین، جزیره قبرس که در دست رومی‌ها بود فتح شد و بسیاری قسمت‌های افغانستان درین زمان به دین مقدس اسلام مشرف گردید. در این دوره قوهٔ بحری درسپاه اسلام به وجود آمد. در سالهای آخر دورهٔ خلافت حضرت عثمان خلیفه عنہ بعضی اشخاص از حلم شان استفاده نا جائز کرده و بنا بر آن به ایجاد اختلافات دست زدند، تا اینکه مخالفین در خانهٔ خلیفه سوم بالا شدند و خلیفه سوم را در حالیکه به تلاوت قرآن شریف مشغول بودند، به عمر ۸۴ سالگی به شهادت رسانیدند.

حضرت عثمان خلیفه عنہ دوازده سال خلافت کردند و در سال (۳۵) هجری خلافت شان به آخر رسید.

فعالیت داخل صنف

در فعالیت گروپی کارهایی که در زمان خلافت حضرت عثمان خلیفه‌نشان انجام شد در یک چارت ترتیب دهید.

سوالات

- ۱- مدت خلافت حضرت عثمان خلیفه‌نشان چند سال بود؟
- ۲- کدام قسمت‌های افریقا در زمان خلیفه سوم فتح شد؟
- ۳- حضرت عثمان خلیفه‌نشان چگونه به خلافت رسید؟
- ۴- عبارات زیر را در کتابچه‌های تان بنویسید و عبارت صحیح را با حرف «ص» و عبارت غلط را با حرف «غ» مشخص کنید.
 - حضرت عثمان خلیفه‌نشان از سال ۲۳-۳۵ هجری قمری خلافت کرد. ()
 - سرزمین‌های تهران، همدان، آذربایجان دوباره در زمان خلیفه سوم فتح گردید. ()
 - حضرت عثمان خلیفه‌نشان، ۱۲ سال خلافت کردند و در سال ۳۵ هجری قمری به شهادت رسیدند. ()
 - ۵- از زنده‌گی حضرت عثمان خلیفه‌نشان چه آموختید؟ تبصره نمایید.

فعالیت بیرون صنف

به ارتباط خلافت حضرت عثمان خلیفه‌نشان مقاله‌یی بنویسید که از شش سطر کم نباشد.

خلافت حضرت علی (کرم الله وجهه) (از سال ۴۰-۳۵ ه. ق)

در این درس با چگونه‌گی عصر خلافت حضرت علی (کرم الله وجهه) آشنا خواهیم شد، و نیز خواهیم دانست که دوران خلفای راشدین که به نام صدر اسلام مسمی است چگونه بود.

حضرت علی (کرم الله وجهه) بن ابوطالب پسر کاکا و داماد حضرت پیغمبر ﷺ ملقب به اسد الله، بعد از شهادت حضرت عثمان رض مهاجرین و انصار به حضرت علی رض بیعت کردند. حضرت علی رض کوفه را که در عراق موقعیت داشت، مرکز خلافت قراردادند و همان روش ساده زنده‌گی حضرت محمد ﷺ را مانند دیگر خلفای راشدین تعقیب می‌کردند.

در وقت خلافت حضرت علی رض همه سرزمین‌های اسلامی بدون شام (سوریه)، از او پیروی می‌کردند. در آن زمان حضرت معاویه رض پسر ابوسفیان حاکم شام بود. حضرت علی رض حضرت معاویه رض را به اتحاد با حکومت مرکزی اسلامی دعوت نمود؛ ولی آنها فرمان وی را نپذیرفت و حضرت علی رض حضرت معاویه رض را از شام برطرف کرد. معاویه از دستور سریچی کرد. حضرت بی بی عایشه رض، طلحه رض، زبیر رض خواهان آن بودند که قاتلین حضرت عثمان رض هر چه زودتر قصاص شوند؛ ولی حضرت علی رض می‌گفت وقتی که وضع آرام گردید، به قاتلین حضرت عثمان رض جزا داده خواهد شد. بنابرین اختلاف نظر جنگ جمل در گرفت و به نفع حضرت علی رض تمام شد.

هم چنین، میان حضرت علی رض و حضرت معاویه رض در صفين نیز جنگ در گرفت. چون پیروزی طرفداران حضرت علی رض در این نبرد حتمی بود، حضرت معاویه رض از عمرو بن عاص رض خواست تا چاره بی بیندیشد. به پیشنهاد عمرو بن عاص رض، لشکریان حضرت معاویه رض اوراق قرآن را بلند کردند و فریاد زدند که "ما همه پیروان یک کتابیم و نباید با هم جنگ کنیم". بنابر آن، فیصله شد که از هر جانب، نماینده ای انتخاب شود و هر چه آنان حکم کنند، حضرت علی رض و حضرت معاویه رض قبول نمایند. عمرو بن عاص رض نماینده حضرت معاویه رض، ابو موسی اشعری نماینده حضرت علی رض را فریب داد و به او گفت که ما هر دو را از خلافت بر کنار می‌کنیم و ابو موسی پذیرفت. ابتدا ابو موسی بر کناری حضرت علی رض را از خلافت اعلام کرد؛ اما عمرو بن عاص بر خلاف قول خود، اعلام کرد که حضرت معاویه رض خلیفه مسلمانها است. در این زمان عده‌یی از پیروان حضرت علی رض از او سریچی کردند؛ ولی حضرت معاویه رض را نیز به خلافت قبول نداشتند. آنها را خوارج می‌گویند. آنها دست به کشتار مسلمانها زدند. حضرت علی رض مجبور شد با آنها در (نهروان) به مقابله بپردازد. بعد از شکست خوارج سه نفر از آنها با هم عهد کردند تا در یک روز، حضرت علی رض، حضرت معاویه رض و عمرو بن عاص رض را به قتل برسانند. از این سه تن، تنها عبدالرحمن ابن ملجم که مامور کشتن حضرت علی رض بود در صبح روز ۱۹ رمضان سال ۴۰ هجری قمری، هنگام ادای نماز در مسجد کوفه در ناحیه سر حضرت علی رض ضربتی با شمشیر زهر آلود وارد کرد که دو روز بعد به عمر ۶۴ سالگی به شهادت رسید. مدت خلافت شان تقریباً پنج سال

دوماً كرد.

حضرت علی صلی الله علیه و آله و سلم دارای علم، تقوا، قناعت، اخلاق پستدیده و عالی بود. دوران خلافت شان سراسر مبارزه بود، اما در همین مدت توanstند مانند سایر خلفای راشدین عدالت را تأمین نماید و علیه ظلم با استواری مبارزه کند.

مورور کوتاه بر دوران خلفای راشدین

بعد از شهادت حضرت علی صلی الله علیه و آله و سلم دوران خلافت طلابی خلفای راشدین به پایان رسید. خلاصه اینکه دوره خلفای راشدین بر بنیاد احکام الهی، سنت حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم و پرهیزگاری استوار بود و با عدالت گسترش یافت. خلفاً با زنده‌گانی ساده آمدند و رفته‌اند، خلافت در دوره آنان بیشتر به مقامات روحانی شبیه بود و شان شوکت دولتی و سلطنتی نداشت. خلفای راشدین لباس کرباس می‌پوشیدند، نعلین پوست درخت خرما در پا داشتند و مثل مردم عادی در کوچه و بازار می‌گشتند. حکومت خلفاً از روی تقوا، پرهیزگاری و عدالت گستری سرمشق دولت‌های اسلامی بود، اوشان با مردم رفتار نیکو داشتند؛ زیرا که آن‌ها خوشرفتاری با مردم را از اصول دین مقدس اسلام می‌دانستند. خوراک خلفاً با خوراک فقیرترین مردم یکسان بود.

فعالیت داخل صنف

در کار گروپی روی مطالب زیر با هم بحث کنید، نتیجه بحث رادر صنف با هم شریک نمایید

- جنگ جمل

- جنگ صفین

- چرا مرکز خلافت از مدینه منوره به کوفه منتقل گردید؟

سوالات

۱- حضرت علی صلی الله علیه و آله و سلم چگونه به خلافت رسید؟

۲- خوارج کی‌ها بودند و چرا به آن‌ها خوارج گفته‌اند؟

۳- حضرت علی صلی الله علیه و آله و سلم چگونه به شهادت رسیدند؟

۴- طبق سوالات فوق هر شاگرد دو سؤال تهیه کند.

۵- از زنده‌گی حضرت علی صلی الله علیه و آله و سلم چه آموختید؟ تبصره کنید.

۶- از درس‌های خلفای راشدین چه آموختید؟

فعالیت بیرون صنف

زیر عنوان خلفای راشدین مقاله بنویسید که از پنج سطر کم نباشد.

پیش جغرافیه

فصل اول

اروپا

در این فصل میخواهیم:

- به جغرافیه اروپا آشنا شویم:
- موقعیت و حدود اربعه
- جغرافیای طبیعی
- جغرافیای سیاسی
- جغرافیای اقتصادی
- جغرافیای موافقانی

اهداف فصل

شاگردان عزیز! با اهداف علمی ذیل در این فصل آشنا شوید:

موقعیت و حدود اربعه قاره اروپا

کوههای قاره اروپا

جغرافیه سیاسی قاره اروپا (سیاست)

جغرافیه بشری قاره اروپا (نفوس، نژاد، زبان و مذهب)

جغرافیه اقتصادی قاره اروپا (زراعت، صنعت و تجارت)

جغرافیه موصلاتی قاره اروپا (حمل و نقل زمینی، بحری و هوایی)

شاگردان عزیز می توانند انجام دهند:

- ترسیم نقشه قاره اروپا و تشخیص سرحدات سیاسی

- تشخیص مهمترین کوههای روی نقشه اروپا

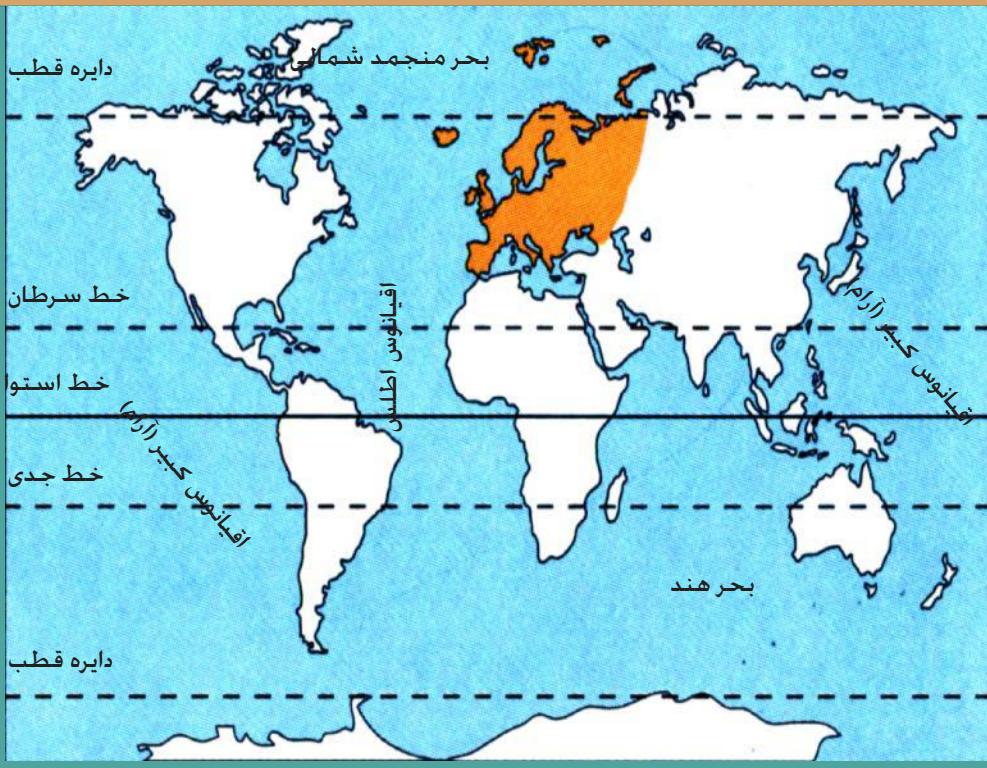
- تشخیص واحدهای سیاسی در برابر اعظم اروپا

- تعیین مهمترین تولیدات زراعی روی نقشه اقتصادی اروپا

- تعیین مهمترین معدنها روی نقشه اقتصادی اروپا

- تعیین مهمترین بناء در روی نقشه اروپا

با قاره اروپا آشنا شوید

موقعیت جغرافیایی اروپا

به نقشه بالا دقت کنید. اروپا توسط کدام بحیره‌ها و اقیانوس‌ها محدود می‌شود؟

حدود و موقعیت جغرافیایی:

اروپا یکی از کوچکترین قاره‌های جهان می‌باشد و در منطقه اقلیمی معتدل‌له شمالی قرار گرفته است. این قاره از طرف شمال محدود است به اقیانوس منجمد شمالی، از جنوب به بحیره مدیترانه، از شرق به قاره بزرگ و وسیع آسیا که توسط کوه‌های اورال، دریای اورال، بحیره کaspian، کوه‌های قفقاز و بحیره سیاه از اروپا جدا شده است و از غرب محدود به اوقیانوس اطلس است. (به نقشه صفحه ۴۱ مراجعه کنید.)

- آیا قاره اروپا خشکه جداگانه است؟

اروپا را میتوان دنباله قاره بزرگ و وسیع آسیا دانست و به همین جهت برخی از جغرافیادانان قاره آسیا و اروپا را یک قاره دانسته و آن را به نام یوروشیا نامیده‌اند. مساحت اروپا ده میلیون کیلومتر مربع و تعداد نفوس آن در سال (۲۰۱۷) م به بیش از (۸۲۲,۷ میلیون) نفر میرسد و بعضی کشورهای مهم صنعتی جهان در این براعظم موقعیت دارند.

در قاره اروپا چند شبه جزیره وجود دارد آیا میتوانید آنها را روی نقشه پیدا کنید و نام بگیرید.

در نقشه مقابله شیه جزیره‌های اروپا را می‌بینید؟
 قاره اروپا به نسبت بریده‌گی‌های ساحلی،
 وجود بحیره‌ها و خلیج‌های متعددی که
 در داخل خاک اروپا پیش‌رفته است، شبه
 جزیره‌های زیادی را بوجود آورده که ما در
 اینجا از مهم‌ترین آن‌ها نام می‌بریم:
 - شبه جزیره اسکاندیناویا که شامل کشورهای
 سوئد و ناروی می‌باشد.

- شبه جزیره بالکان که شامل کشورهای
 آلبانی، بلغاریا، بوسنیا، هرگووینا، صربستان،
 کرواسی و مونته‌نگرو می‌باشد.

- شبه جزیره ایبری که شامل کشورهای
 اسپانیا و پرتغال می‌باشد.

شبه جزیره اپینن که در آن کشور ایتالیا واقع
 است.

نقشه شبه جزایر اروپا

فعالیت داخل صنف

شاگردان در صنف تحت رهنما بی معلم محترم به گروپ‌ها تقسیم شوند. هر یک روی مطلب عمده درس باهم بحث و گفتگو کنند و نتیجه را پیش روی صنف ارائه دارند.
 از روی نقشه بالا نام شبه جزیره‌های اروپا را در کتابچه‌های تان بنویسید.

سوال‌ها

- ۱- منظور از یوروشیا چیست؟
- ۲- قاره اروپا در کدام منطقه اقليمی جغرافیایی جهان قرار گرفته است؟
- ۳- کدام کوه‌ها به عنوان سرحد طبیعی بین آسیا و اروپا در نظر گرفته شده است؟

فعالیت خارج از صنف

نقشه بدون نوشته اروپا را ترسیم نمایید و در آن موقعیت جغرافیایی، حدود اربعه و سه شبه جزیره اروپا را مشخص سازید و در ساعت آینده درسی جغرافیه پیشروی صنف ارائه دهید.

جغرافیای طبیعی اروپا

به نقشه جغرافیایی طبیعی اروپا نگاه کنید.

کوههای اروپا

اروپا از لحاظ ساختمان طبیعی چگونه سرزمینی است؟

- قاره اروپا با وجود کمی وسعت از لحاظ داشتن ساختمان‌های مختلف جغرافیایی نسبت به مساحت خود و از حیث بریدگها و سواحل از تمام قطعات دنیا بیشتر به آب راه دارد. در قاره اروپا از بیابان‌ها و صحراهای بی آب و علف خبری نیست، ولی در عوض اکثر ممالک آنرا سلسله کوههای کوچک و بزرگ پوشانیده‌اند، که بعضی متعلق به دوران اول زمین‌شناسی‌اند.

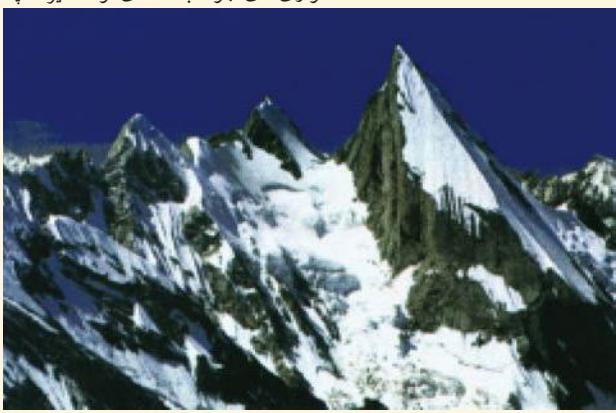
- در مناطق شمالی اروپا کوه‌ها از نظر زمین‌شناسی فرسوده و قدیمی بوده ارتفاع آن کم است و دارای قله‌های گندی شکل‌اند. در این مناطق همچنین جلگه‌های پهناور و جهیل بسیار دیده می‌شود به این منطقه اروپا که در یک دوره بسیار طولانی فرسایش یافته، بلندی‌های آن از بین برده شده و ناهمواری‌های ملایم در آن بوجود آمده، از نظر زمین‌شناسی اروپای قدیمی گفته می‌شود؛ مثل: سلسله‌های ماسیف سانترال (Massif central) در فرانسه که به کوههای کهن و قدیمه معروف‌اند.

- در مناطق جنوبی اروپا چین خورده گی‌ها و رشته کوههای بلند دیده می‌شود. در این منطقه قله‌های

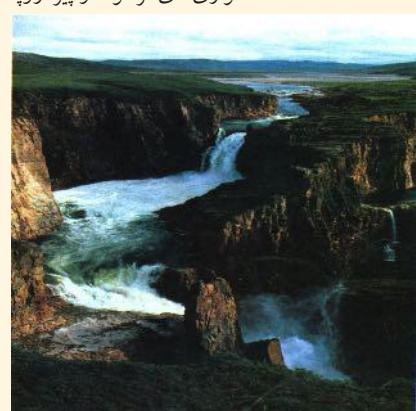
نوک تیز و پوشیده از برف و یخ اند. دامنه کوهها اغلب دارای نشیب تند است سلسله کوههای آپ و پیرنه که در این منطقه قرار دارند، در میان این کوهستانها آبشارهای فراوان و دریاهای پُر آب وجود دارد. بر روی این دریاها دستگاههای بزرگ برق احداث شده که از نیروی آنها در صنعت و از آب آن در زراعت استفاده می‌شود.

به منطقه جنوبی اروپا که در آن چین خورده‌گی‌ها و سلسله کوههای بلند وجود دارد و آتشفشن و زلزله نیز در آن اتفاق می‌افتد اروپای جوان می‌گویند.

ناهمری‌های جوان با قله‌های نوک تیز آپ

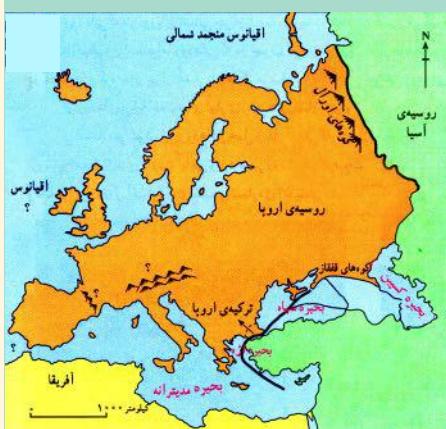
ناهمری‌های فرسوده و پیر اروپا

فعالیت داخل صفحه

شاگردان به گروپ‌ها تقسیم شوند هر گروپ در مورد نکات عمده درس با هم بحث و گفتگو کنند و نتیجه را نماینده شان پیش روی صنف ارائه دارند.

سوال‌ها

۱. سلسله کوههای آپ و پیرنه در کدام منطقه اروپا موقعیت دارند؟
۲. دستگاههای بزرگ برق آبی در کدام رشته کوههای اروپا احداث شده است؟
۳. چرا اروپا بیابان ندارد؟

فعالیت خارج صفحه

نقشه بدون نوشته اورپا را کاپی نموده در آن نام دو سلسله کوه، یک اقیانوس و یک آبنا را که به علامت سوال مشخص شده است بنویسید.

جغرافیه سیاسی اروپا

اروپا یکی از سه قاره قدیمی جهان است و در نیم کره شمالی بین ۳۵ درجه تا ۸۰ درجه عرض البلد شمالی و ۶۰ درجه طول البلد شرقی و ۲۵ درجه طول البلد غربی موقعیت دارد. شرقی ترین نقطه آن کوههای اورال و دریایی اورال، غربی ترین نقطه آن غرب آیسلند، شمالی ترین نقطه آن شمال کشور ناروی و جنوبی ترین نقطه آن جزیره کریت می‌باشد؛ طول آن از شمال به جنوب ۶۴۰۰ کیلومتر و عرض آن از شرق به غرب ۴۸۰۰ کیلومتر است.

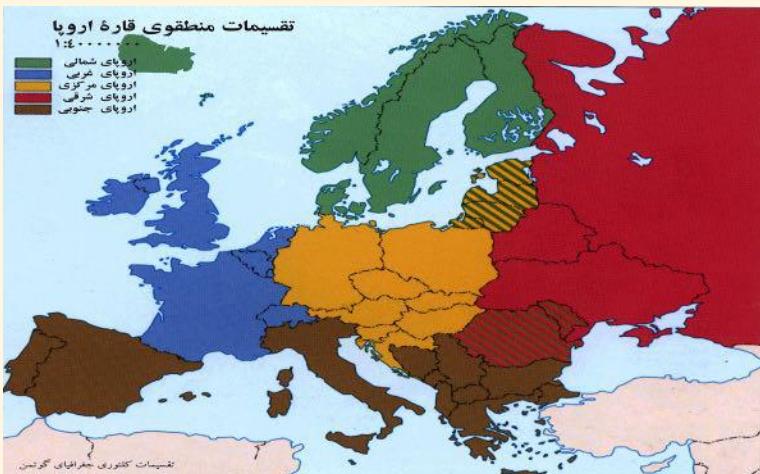
سروحدات:

اروپا از سه طرف به آب‌های بزرگ جهان احاطه شده است و با مقایسه به آسیا شبه جزیره کوچکی است که از شمال به اوکیانوس منجمد شمالی، از جنوب به بحیره مدیترانه، بحیره سیاه، بحیره کسپین، از شرق به برابع‌عظم آسیا که کوههای اورال و دریایی اورال، این دو قاره را از هم جدا می‌سازد، محدود گردیده است.

اروپا شامل کشورهایی است که تعداد آنها بالغ بر ۴۷ کشور می‌شود که از جمله آن‌ها ۹ کشور به آب راه ندارد؛ مثل: سویس، اتریش، هنگری، سلواکی، چک، لوکزامبورک، سلوانیا، صربستان و مقدونیه. همچنین در این قاره ۹ کشور که از لحاظ وسعت کوچک‌اند؛ مثل: لوکزامبورک، سان مارینو، موناکو، مالتا، لختن‌شتین، اندورا، مونتینگرو، سلوانی و واتیکان. واحدهای سیاسی قاره اروپا را میتوان اینگونه تقسیم کرد:

- کشورهای شمال اروپا؛ مثل: سویدن، ناروی، فنلاند، آیسلند و دنمارک.
- کشورهای جنوب اروپا؛ مثل: ایتالیا، یونان، اسپانیا، پرتغال و غیره.
- کشورهای شرق اروپا؛ مثل: روسیه، روسیه سفید، اوکراین و غیره.
- کشورهای غرب اروپا؛ مثل: آلمان، فرانسه، انگلستان، بلژیک و غیره.
- کشورهای اروپا مرکزی؛ مثل: اتریش، چک، پولند و غیره.

در بخشی از قاره اروپا بین این کشورها مرزهای گمرکی وجود نداشته و مناسبات سیاسی تحت یک پیمان بنام اتحادیه اروپا اجرا میگردد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروپ‌ها تقسیم شده و هر گروپ روی نقاط مهم درس باهم بحث نمایند و نتیجه بحث خود را با هم صنفان ارائه کنند.

سوال‌ها

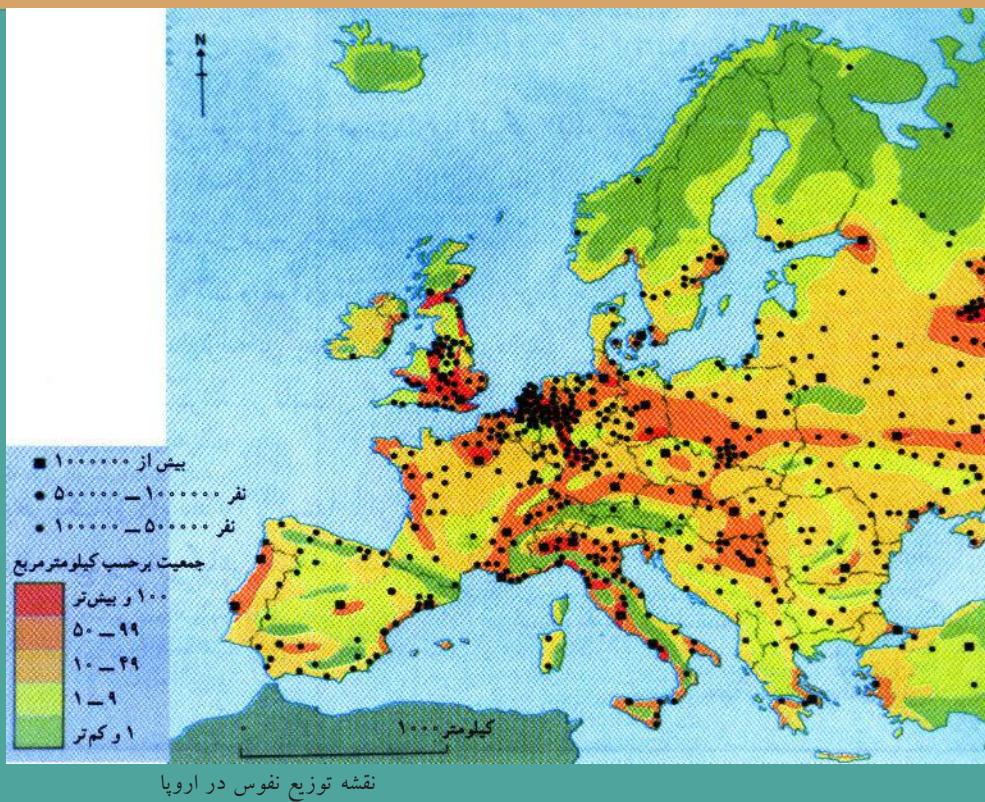
با استفاده از متن درس، جمله‌های زیر را کامل کنید:

۱. اروپا یکی از قاره جهان است.
۲. اروپا در بین عرض البلد شمالی واقع شده است.
۳. شرقی ترین نقطه اروپا و غربی ترین نقطه آن شمالی ترین نقطه آن شمال کشور و جنوب ترین نقطه می‌باشد.

فعالیت خارج صنف

نقشه سیاسی اروپا را ترسیم نمایید و در آن نام کشورها را با مراکز آن مشخص کنید.

جغرافیای بشری اروپا

- چرا قاره اروپا با وجود وسعت کم یکی از قاره‌های پر نفوس جهان است؟

در قاره اروپا به علت موجودیت شرایط طبیعی مساعد؛ یعنی وجود چراگاه‌های وسیع، دریاهای پُر آب، اقلیم معتدل، بارندگی کافی، توسعه علم و صنعت و امکان کار و فعالیت اقتصادی در آن جا به خوبی فراهم شده است. به همین دلیل در بیشتر حصص اروپا نفوس زیاد دیده می‌شود. پراکنده‌گی و توزیع نفوس در همه قسمت‌های اروپا یک سان نیست.

- در نواحی شمالی اروپا، مانند روسیه، به علت سردی هوا، نفوس کمتر زنده‌گی می‌کند در حالی که در ممالک اطراف بحیره مدیترانه همچنین اروپای غربی و مرکزی نفوس زیادتری سکونت دارند.

- مردمان اروپا بیشتر در کدام مناطق سکونت دارند و چرا؟

۱- پر نفوس‌ترین نواحی اروپا در کنار دریاهای مهم، اطراف مراکز صنعتی و نواحی مساعد زراعی دیده می‌شود.

۲- هر چند قاره اروپا از لحاظ جمعیت پُر نفوس‌ترین قاره جهان است؛ اما رشد نفوس در

آن کم است؛ زیرا بسیاری خانواده‌ها، به خصوص در کشورهای صنعتی تمايلی به داشتن اطفال زیاد ندارند، از این رو رشد نفوس در بعضی از کشورهای اروپا ؟ مانند: آلمان و ایتالیا به شدت رو به کاهش است.

گروه‌های مردمی

بزرگترین گروه مردم در اروپا گروه روسی است که بیشتر نفوس قاره اروپا را تشکیل می‌دهند. بعد از گروه روسی مهم ترین و بزرگترین گروه نفوس در اروپا را جرمن‌ها تشکیل می‌دهند، که بیشتر در اروپای مرکزی (آلمان، اتریش و سویس) سکونت دارند و بعد به ترتیب گروه‌های لاتینی، فرانسوی و انگلوساکسون استند که هر کدام بیشترین رقم و نفوس اروپا را تشکیل می‌دهند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان تحت رهنمایی معلم به گروپ‌ها تقسیم شوند و هر گروپ در مورد پراگندگی نفوس و گروه‌های مردمی با هم بحث و گفتگو کنند و نتیجه را پیش روی صنف ارائه دهند.

سوال‌ها

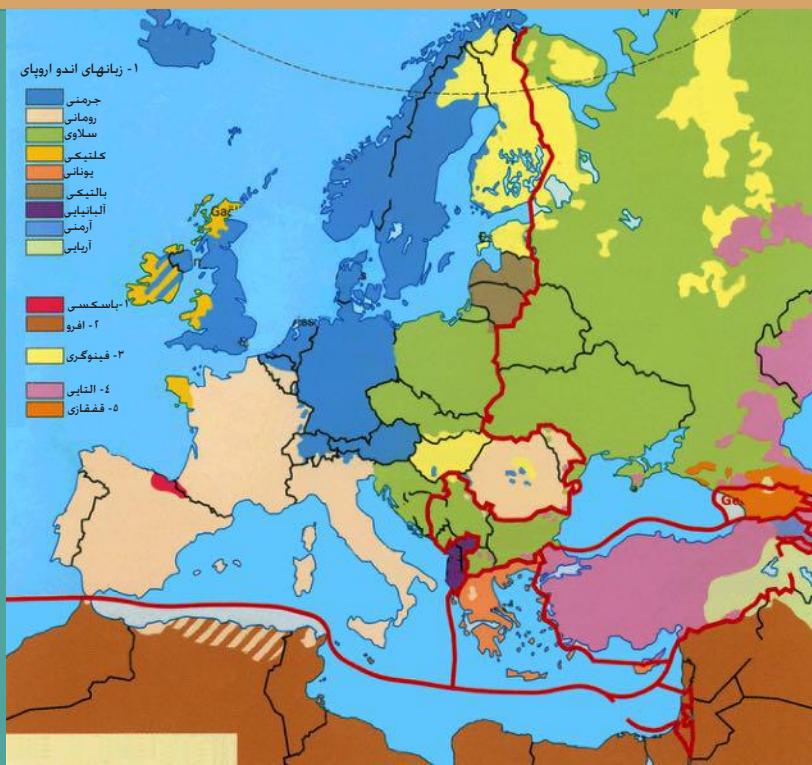
در مقابل جمله‌های صحیح حرف(ص) و در مقابل جمله‌های غلط حرف(غ) را بنویسید:

- ۱- بیشتر نفوس اروپا در کنار دریاها، مراکز صنعتی و نواحی زراعتی زندگی می‌کنند. ()
- ۲- نفوس در همه حصص اروپا به علت شرایط طبیعی مساعد، دریاهای پُر آب، اقلیم معتدل، توسعه علم و صنعت یکسان است. ()
- ۳- مهمترین و بزرگترین گروه‌های مردم در قاره اروپا روس‌ها اند. ()

فعالیت خارج از صنف

نقشه بدون نوشته قاره اروپا را ترسیم نمایید و در آن پراکنده گی نفوس را با رنگ مشخص نشان دهید.

نژاد و زبان اروپا

آیا میدانید که مردمان اروپا از کدام نژاد‌اند؟

قسمت عمده نفوس قاره اروپا را سفید پوستان تشکیل داده‌اند. نژاد سفید به سه دسته بزرگ به این ترتیب تقسیم می‌شوند:

۱- اقوام جنوبی

اقوام جنوبی شامل یونانی‌ها یا لاتینی‌ها استند که رنگ چهره آن‌ها گندمی می‌باشد و در جنوب غرب ایتالیا، جزیره نمای بالکان، هسپانیا، پرتغال و بلژیم زنده‌گی می‌کنند.

۲- اقوام جرمی

در مرکز و شمال غرب اروپا بیشتر زنده‌گی می‌کنند و انگلوساکسون‌ها در انگلستان، فلاماندها در بلژیم، هالندی‌ها، آلمانی‌ها، سوئدی‌ها، نارویژی‌ها، دنمارکی‌ها، و قسمتی از سویسی‌ها نیز از آن جمله‌اند.

۳- اقوام شرقی یا سلاوهای

این اقوام اکثراً سفید رنگ و موهای طلایی دارند، و بیشتر در اروپای شرقی زنده‌گی می‌کنند، که شامل مردمان پولنده، چک، سلوواک، صرب‌ها و کروات‌ها (یوگسلاویای سابق) می‌باشد که

بیشتر ساکن سرزمین‌های اروپای شرقی اند. این مردمان از شمال به جنوب از خاک هنگری گذشته و به اروپای مرکزی راه یافته اند. گذشته از اقوام سه گانه که یاد شدند. دسته‌های کوچکی نیز از اقوام باستانی اروپا وجود دارند که شامل ایرها در کوهستان‌های اروپا، سلت‌ها در برتانیا، ایرلند و اسکاتلند و گروه یهودی در روسیه و پولند می‌باشند.

زبان

در اروپا به زبان‌های گوناگون تکلم می‌شود و تنوع این زبان‌ها به قدری است که هر قسمت از افراد یک نژاد مشخص یا گروه مردمی به زبانی خاص صحبت می‌کنند. زبان مردم اروپا عموماً از نظر ریشه‌های زبانی به سه دسته تقسیم می‌شوند: برخی از زبان‌ها مانند: ایتالیایی و اسپانیایی ریشه لاتین، برخی مانند: زبان آلمانی و انگلیسی ریشه جرمی و برخی دیگر مثل روسی و پولیند ریشه سلاوی دارند. بزرگترین رقم جمعیت که به زبان مشخص صحبت می‌کنند روسها استند و البته اقلیت‌های مذهبی مثل مسلمانان و یهودیان و اقلیت‌های نژادی نیز به زبان‌های مروج و متداول ممالکی که در آن زنده‌گی می‌کنند، صحبت می‌نمایند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروپ‌ها تقسیم شوند، هر یک روی مطالب زیر با هم بحث و گفتگو کنند.

۱- نژاد در اروپا ۲- زبان در اروپا

سوال‌ها

جواب درست را انتخاب و با علامه (✓) مشخص کنید.

۱. اروپاییان از کدام نژاد استند؟

الف. سیاه پوستان ب. زرد پوستان ج. سفید پوستان د. سرخ پوستان

۲. خصوصیات نژادی مردم جنوب اروپا کدام است؟

الف: سفید رنگ ب: موهای طلایی ج: گندمی رنگ د: موهای مجعد

مختصراً جواب دهید:

۳- سلاویها بیشتر در کدام ممالک اروپایی زنده‌گی می‌کنند؟

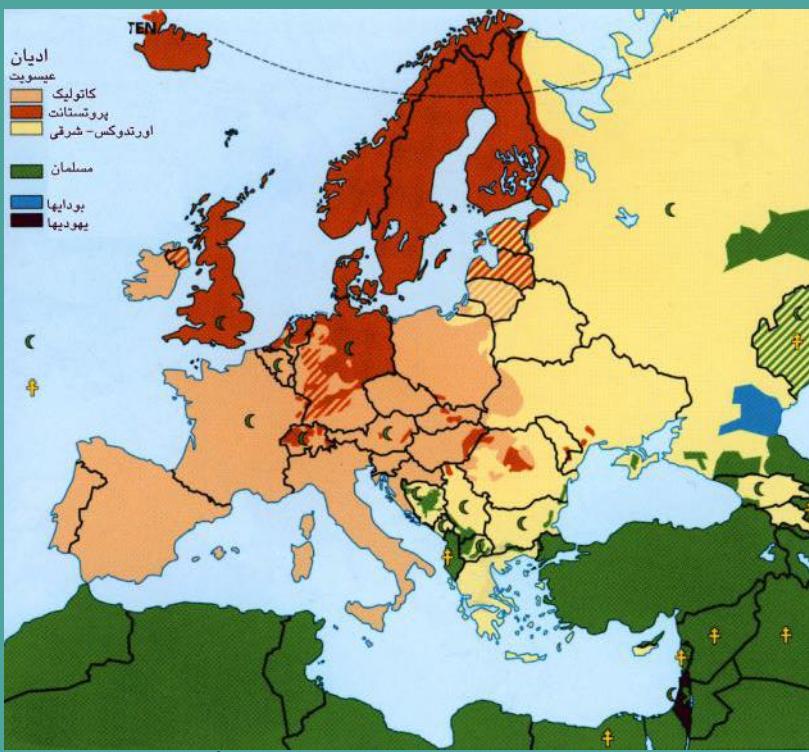
۴- ریشه‌های مهم زبان مردم اروپا را نام بگیرید؟

فعالیت خارج از صنف

به کمک متن درس نام کشورها را با توجه به پراکنده گی اقوام در جدول ذیل در کتابچه‌های تان تکمیل نمایید؟

اقوام شرقی	اقوام جرمی	اقوams جنوبی

دین و مذهب در اروپا

اکثر مردم اروپا (جز مردم ترکیه اروپایی، و عده‌یی از سکنه روسیه و ممالک شبه جزیره بالکان (مخصوصاً یوگسلاویای سابق) مدعی پیرو دین عیسوی استند. که حضرت مسیح (ع) را پیغمبر خود می‌دانند. دین عیسویت به سه مذهب جداگانه بزرگ تقسیم می‌شود که عبارتند از:

۱- کاتولیک (Catholic)

اکثریت دین عیسویت را کاتولیک‌ها تشکیل می‌دهند که رئیس و پیشوای آن مذهب، پاپ اعظم است. این مذهب بیشتر در غرب و جنوب اروپا یعنی بین مردم بلژیک، فرانسه و اقوام لاتین اسپانیا، پرتغال و مخصوصاً ایتالیا به درجه اول و همچنین میان مردم ممالک اتریش، لهستان (پولیند)، مجارستان، چک و سلواک به درجه دوم رواج دارد. محل اقامت رهبر مذهب کاتولیک‌های جهان در شهر روم پایتخت ایتالیا واقع شده و واتیکان نام دارد.

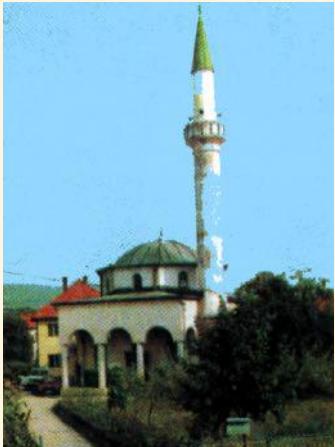
۲- پروتستان (Protestant)

بعد از کاتولیک‌ها از حیث اهمیت مذهب پروتستان می‌باشد. پروتستان‌ها از لحاظ پیروی تعالیم حضرت عیسی(ع) به نظر آن‌ها با کاتولیک‌ها اختلاف دارند. آن‌ها پیرو تعالیم یکی از روحانیون قدیم بنام مارتین لوثر از مردم آلمان استند.

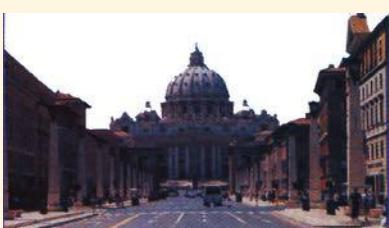
اقوام جرمنی بیشترین رقم پروتستانهای اروپا را تشکیل میدهند. این مذهب در ممالک سویden، ناروی، دنمارک، انگلستان، هالند، آلمان، اتریش و قسمی از سویس رواج کامل دارد.

۳- مذهب ارتودوکس (Orthodox)

سومین مذهب مهم مردم قاره اروپا است که بیشتر در اروپای شرقی و جنوب شرقی رواج دارد، بیشتر مردم ممالک روسیه، رومانیه، یونان، بلغاریه و بطور کلی مردم نژاد سلاو از آن پیروی می‌کنند.

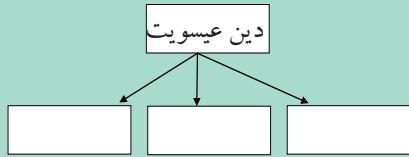
مسجدی در شبه جزیره بالکان

کلیسا یا قصر سلطنتی سن پتر در داخل وایتکان

فعالیت در صنف

شاگردان تحت رهنمایی معلم به گروپ‌ها تقسیم شوند و هر گروپ به روی نقشه (پیروان ادیان) ساحة ادیان و مذاهب مختلف را ثبیت و نشان دهند.

سوال‌ها

- ۱- شاخه‌های دین عیسویت را بنویسید؟
- ۲- مذهب کاتولیک بیشتر در کدام قسمت‌های اروپا رایج است؟
- ۳- پروتستان‌ها پیرو تعالیم کدام شخص بودند و او از کجا بود؟
- ۴- مردمان کدام قسمت اروپا به مذهب ارتودوکس عقیده دارند؟
- ۵- مسلمانان بیشتر در کدام قسمت اروپا زنده‌گی می‌کنند؟

فعالیت خارج از صنف

شاگردان نقشهٔ سفید قاره اروپا را ترسیم نمایند و مذاهب را در جاهای مروجۀ آن مشخص کنند. و در ساعت آینده درسی جغرافیه در صنف ارائه دهند.

جغرافیای اقتصادی اروپا

چرا اقتصاد اروپا پیشرفته است؟

اروپا یکی از بزرگترین مناطق صنعتی است و اقتصاد خیلی پیشرفته دارد. این قاره دارای منابع زیرزمینی از قبیل معادن زغال سنگ و نفت (در بحیره شمال) است؛ اما این منابع نمی‌تواند جوابگوی صنایع بزرگ این قاره باشد. از این‌رو برای ادامه حیات صنایع خود به منابع معدنی اولیه کشورهای دیگر جهان نیاز دارد و وارد کننده این مواد است. امروز اروپا با استفاده از علم و تکنیک جدید توانسته است از بزرگترین مناطق صنعتی باشد.

کالاهای صنعتی کشورهایی چون آلمان، انگلستان و فرانسه در سراسر جهان صادر می‌شود.

زراعت و مالداری

قاره اروپا به نسبت داشتن آب و هوای معتدل و بارنده‌گی مناسب برای رشد زراعت و مالداری زمینه‌های مساعد را مهیا نموده است. زراعت تقریباً در همه جای اروپا رایج است و با استفاده از ماشین آلات مدرن و شیوه‌های علمی صورت می‌گیرد.

با وجود آن هم کشورهای این قاره ^۱ حصه مواد خوراکی مورد ضرورت را در داخل تهیه می کنند اما کشور هالند که علاوه بر رفع ضرورت داخلی مواد غذایی را به خارج نیز صادر می کند. در این کشور مالداری و تربیه حیوانات به شیوه های علمی صورت می گیرد و تولید محصولات گوشتی و لبنی در آن نیز زیاد است. بسیاری از این محصولات به خارج صادر می شود.

نواحی مهم زراعتی در اروپا عبارت اند از:

۱- اطراف بحیره مدیترانه ۲- حرص اروپای غربی ۳- حرص اروپای شرقی در جنوب اروپا آب و هوای مدیترانه بی سبب شده است که در این منطقه زمینه زرع حبوبات، گندم، جو، جواری، برنج، نباتات صنعتی و میوه ها مثل بادام، لیمو، زیتون و انار مساعد گردد و در علفچرهای آن تربیه حیوانات چون بز و گوسفند صورت می گیرد.

اروپای غربی زمین های حاصلخیز طبیعی دارد که در پهلوی زراعت، مالداری نیز انکشاف خوب نموده است. محصولات عمده زراعتی آن گندم، جو، جواری، لبلو و کچالو است. فارمهای حیوانی کشورهای بلژیک، هالند، جرمنی، دنمارک، به اندازه زیاد لبنتی مانند شیر، مسکه و پنیر تولید می کند و یکی از اقلام عمده صادرات شان محسوب می شود.

اروپای شرقی نیز دارای زمین های حاصلخیز طبیعی بوده و مهمترین حاصلات آن گندم، جو، جواری، و کتان است. قسمت اعظم این زمین ها در کشور روسیه قرار دارد و دامنه های کوه ها زمینه مساعدی را برای تربیه مالداری مساعد ساخته است.

آب ها یکی دیگر از منابع تولید مواد غذایی برای اروپاییان به شمار می رود و صنعت ماهیگری رونق زیاد نموده است. ماهی گری از شغل مهم مردم اروپا می باشد.

ناروی و آیسلند از کشورهای اند که اقتصاد آن ها بر صنعت ماهی گری استوار است و درین صنعت مقام اول را در جهان دارد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به سه گروپ تقسیم شوند و در باره موارد زیر بحث کنند و نتیجه را به هم صنفان ارایه نمایند:

- ۱- نواحی زراعتی اطراف بحیره مدیترانه چگونه است.
- ۲- نواحی زراعتی حرص اروپای غربی چگونه است.
- ۳- نواحی زراعتی حرص شرقی اروپا چگونه است.

سوال ها

- ۱- سه کشور اروپایی که صادر کننده کالاهای صنعتی اند، نام ببرید؟
- ۲- چرا زراعت اروپا پیشرفته است؟ ۳- نواحی زراعتی اروپا را نام بگیرید؟
- ۴- کدام کشورهای اروپایی در صنعت ماهیگری مقام اول را در جهان دارند؟
- ۵- اروپا برای ادامه صنایع خود به چه منابع نیازمند اند؟

معدن و صنایع اروپا

عملیه استخراج نفت در بحیره شمال

چرا اروپا وارد کننده مواد خام است؟

الف: معدن

منابع زیرزمینی اروپا چندان غنی نبود. این امر یکی از عوامل استعمار کشورهای جهان سوم از سوی کشورهای اروپایی بوده است. در گذشته کشورهای اروپایی برای برآوردن نیاز خود به مستعمره ساختن قاره‌های دیگر روی می‌آوردن و همچنین توسعه قاره اروپا بدون غارت منابع کشورهای جهان از جمله کشورهای آسیایی و افریقایی ممکن نبود. نفت در برخی از قسمت‌های اروپا وجود دارد؛ ولی تا قبل از کشف منابع نفتی در بحیره شمال مقدار آن بسیار محدود بود که با توسعه صنایع به خصوص با افزایش استفاده از وسایط نقلیه نمی‌تواند، احتیاجات این کشورها را رفع سازد.

زیادتر توجه کشورهای اروپای غربی به منابع نفت و گاز بحیره شمال است که احتیاجات انگلستان و بعضی از کشورهای این منطقه را فعلاً تا اندازه یی رفع می‌کند، اروپا از لحاظ معادن زغال سنگ و آهن غنی می‌باشد و کشورهای انگلستان، روسیه، فرانسه، بلژیک، آلمان و پولند تولید کننده گان عمدۀ این معادن استند. آهن از ناحیه شمال سویden به وسیله کشتی‌ها به مناطق صنعتی اروپا منتقال می‌یابد.

ب: صنایع

۱- صنایع دستی

قبل از انقلاب صنعتی صنایع دستی اروپا و کارگاهی بود که میتوان از صنایع شیشه سازی در ایتالیا، چاقو و شمشیر سازی در اسپانیا، ساعت سازی در سویس، ظروف چینی در هالند، بافت تکه‌های کتانی در آیرلند اشاره کرد.

۲- صنایع ماشینی

اروپا با داشتن منابع زغال سنگ و حمل و نقل خوب خود بزرگترین منطقه صنعتی در جهان است. صنایع سنگین و بزرگترین کارخانه جات صنعتی اروپا در نزدیک معادن تأسیس شده است. همچنین شهرهای بزرگ صنعتی و بنادر مهم اروپا در کنار ابحار و دریاها استقرار یافته است؛ زیرا از طریق بنادر حمل و نقل مواد خام و کالاهای تولیدی ارزانتر صورت می‌گیرد. یکی از مهم ترین بنادر اروپا در کنار کانال کشتی رانی امستردام در ساحل بحیره شمال به نام روتردام است و بنادر صنعتی دیگر اروپا بندر جینوا در کشور ایتالیا می‌باشد.

صنایع مهم اروپا را ذوب فلزات، سامان آلات الکترونیکی، تولیدات انواع ماشین آلات، کشتی سازی، موتر سازی و غیره تشکیل می‌دهد.

ج: توریزم

صنعت توریزم در اقتصاد اروپا نیز حائز اهمیت است. توریزم در اروپا به دلیل داشتن مراکز فرهنگی و تاریخی فراوان مانند: موزیم‌ها، کلیساها، پوهنتون‌ها، ساحات مناسب طبیعی کشورهای اروپایی و تسهیلاتی که برای مسافرت از یک کشور به کشور دیگر فراهم شده است سیاحت را در اروپا رونق بیشتر بخشیده است.

فعالیت در داخل صنف

شاگردان به سه گروپ تقسیم شوند، هر گروپ روی مطالب زیر با هم بحث کند و نتیجه بحث خود را به هم صنفان خود ارائه نمایند.

الف- معادن اروپا ب- صنایع اروپا ج- توریزم اروپا

سوال‌ها

۱- صنایع خفیفه یا دستی اروپا را کدام تولیدات تشکیل می‌دهد؟ نام گیرید.

۲- مراکز صنعتی اروپا بیشتر در کدام قسمت‌ها احداث شده است؟ چرا؟

۳- صنایع سنگین اروپا را کدام اموال تشکیل میدهد؟ لست کنید.

فعالیت خارج صنف

نقشه بدون نوشته اروپا را ترسیم نمایید و در آن کشورهای مهم صنعتی اروپا را در جاهای آن مشخص کنید و در ساعت اینده درسی جغرافیه در صنف ارائه نمایید.

ترانسپورت بر اعظم اروپا

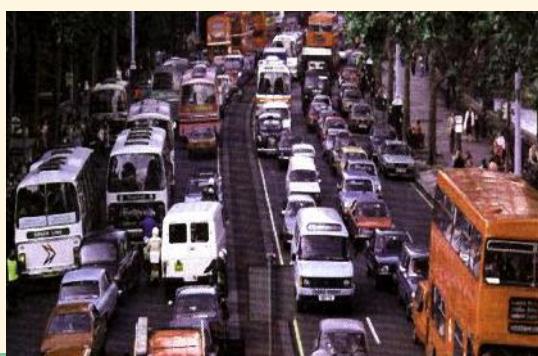

شبکه خط سریع السیر اروپا

در گذشته مردم از کدام نوع ترانسپورت برای انتقال مسا فران و اموال استفاده می نمودند؟

ترانسپورت (Transports) عبارت از انتقال اموال تجاری و انسان‌ها از یک جای به جای دیگر است که این عمل به وسیله ریل، موتور، کشتی، طیاره و پایپ لاین انجام می‌شود. حمل و نقل به شیوه‌های مختلف صورت می‌گیرد که به طور مختصر مطالعه می‌گردد.

الف: جاده یا سرک: سرک‌های مناسب تر و بهتر در اروپا نخست برای نیازهای نظامی و تجاری ایجاد شد و امپراطوری روم اولین سازنده راه‌ها برای حرکت سریعتر لشکریان خود بود، ناپلیون و هتلر نیز برای همین هدف سرک‌ها ساختند.

در سال‌های بعد تولید بیشتر انواع موتورها مهمترین عامل ساخت جاده

شد. اکنون میتوان از امستردام در شمال هالند تا جنوب ایتالیا را توسط شاهراه‌های ارتباطی طی کرد. برای عبور از مناطق کوهستانی تونل‌های ساخته شده که مهم ترین آن مونت بلان Month Blan است که ۱۲ کیلو متر طول دارد و فرانسه را با ایتالیا وصل می‌کند. از جنگ جهانی دوم به بعد تعداد موترهای تیز رفتار رو به افزایش است چنانچه در سویدن برای هر چهار نفر یک موتر وجود دارد؛ ولی در کشورهای اروپای شرقی تعداد موترهای تیز رفتار بسیار کم است و در کشور هالند و دنمارک برای بایسیکل راه‌های جدا گانه احداث گردیده است.

ب : راه آهن : احداث راه آهن از اروپا اغاز شده در سال ۱۸۰۴ م. نخستین لکومو تیف بخاری (ماشین بخار) در ویلز انگلستان برای انتقال اموال و مسافرین به کار افتاد. در ۱۸۲۵ م نخستین راه آهن بین شهرهای ستوكتون و درلينگتون برای حمل و نقل عمومی احداث شد. بتدریج خط آهن در اروپا گسترش یافت واکنون این قاره پُر تراکم ترین راه آهن جهان را دارد.

شبکه خط سریع السیر اروپا از سریعترین و راحت‌ترین ریل‌ها استفاده می‌کند. این خطوط بزرگ‌ترین شهرهای اروپا را با هم پیوند می‌دهد. امروزه راه آهن در انتقال اموال و مسافرین داخل این قاره نقش مهم بر عهده دارد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروپ‌ها تنظیم شوند، هر گروپ در مورد اهمیت جاده یا سرک و راه آهن با هم مشوره نموده و نتیجه آنرا توسط نماینده گروپ به هم‌صنفان ارائه نمایند.

سوال‌ها

۱. ترانسپورت را تعریف نمایید؟
۲. چرا رومی‌ها برای انکشاف جاده‌ها توجه خاص داشتند؟
۳. ریل برای نخستین بار در کجا و برای کدام منظور به کار انداخته شد؟
۴. نخستین خط آهن کدام شهرهای اروپا را با هم وصل ساخته بود؟
۵. خطوط آهن بیشتر برای کدام اهداف مورد استفاده قرار می‌گیرد؟

فعالیت خارج صنف

مطلوبی از نقش ریل در توسعه اقتصادی قاره اروپا تهیه و به هم‌صنفان ارائه نمایید.

خطوط هوایی

میدان هوایی در اروپا

آیا میدانید که از نظر انرژی پُر مصرف ترین نوع ترانسپورت جهان کدام است؟

با پرواز نخستین بالون در قرن ۱۸م. در فرانسه، تاریخ هوانوردی اروپا آغاز شد. نخستین خط هوایی تجاری به نام خطوط هوایی هالند در سال ۱۹۱۹م. به وجود آمد.

خطوط هوایی شهرهای بزرگ اروپا و کشورهای خارجی را باهم وصل می‌کنند و برای انتقال مسافران و اموال تجاری که وزن آنها کم و قیمت آنها بیشتر باشد، استفاده می‌شود.

راههای آبی

آیا میدانید که ارزانترین راه ترانسپورتی جهان کدام است؟

راههای آبی از زمانه‌های باستان در حمل و نقل با ارزش بوده است. دریای راین و دانیوب در طول تاریخ در حمل و نقل اروپا نقش عمده‌ی داشته است. دریای راین از طرف رومی‌ها مورد استفاده قرار گرفته و مصب آن را کنترول می‌نمودند.

دریاهای راین و دانیوب به طور بین المللی مورد استفاده قرار می‌گیرند. دریای دانیوب

طولانیتر بوده و کشورهای بیشتری را با هم وصل می‌کنند، این دریا از مناطق زراعتی کشورهای

اروپا میگذرد و به بحیره سیاه می‌رسید.

دریای راین در مناطق صنعتی اروپا اهمیت زیادی دارد. بندر بزرگتر روتردام هلند نسبت به هر بندر دیگری دریایی و بحری جهان بیشتر کالاها را منتقال میدهد.

اکثریت دریاهای اروپا مانند دریای

الب و او در آلمان، سن و لوار فرانسه توسط کانال‌ها با هم مرتبط اند. ارتباط

فعالیت حمل و نقل کالا در بندر رلین آلمان

این دریاهای قبلاً از توسعه راه آهن اروپا صورت گرفته است. کشور انگلستان نیز دارای کانال‌های استند که امروز اهمیت سابقه را ندارند. در حال حاضر میتوان از طریق همین کانال‌ها از بحیره شمال به بندر مارسی در ساحل بحیره مدیترانه سفر کرد.

فعالیت داخل صنف

سوال‌ها

فعالیت خارج از صنف

شاگردان در گروپها تنظیم شوند و هر گروپ در مورد سوال‌های زیر با هم بحث نموده و نتیجه آن را نماینده گروپ به هم‌صنفان ارائه نماید.

۱. ترانسپورت هوایی بیشتربرای کدام منظور مورد استفاده قرار می‌گیرد؟ چرا؟
۲. ترانسپورت آبی بنا بر کدام دلیل ارزان‌ترین راه ترانسپورتی جهان است؟
۳. ترانسپورت پایپ لاین بیشتر برای کدام اهداف مورد استفاده قرار می‌گیرد؟

۱. نخستین خط هوایی تجاری جهان در کدام کشور فعالیت خود را آغاز نمود؟
۲. خطوط هوایی بیشتر برای انتقال کدام اموال مورد استفاده قرار می‌گیرد؟
۳. کدام ترانسپورت از نظر سابقه تاریخی قدیمی می‌باشد؟
۴. طولانی‌ترین دریای قابل کشتی رانی اروپا کدام است؟
۵. بزرگ‌ترین بندر تجاری بحری و دریایی بر اعظم اروپا کدام است؟

مطلوبی از دلایل توسعه راه‌های آبی اروپا تهیه و به هم‌صنفان خود ارائه کنید؟

۵۸

بعضی از مشخصات جغرافیایی ممالک اروپا (برای مطالعه)

شماره	مملکت	مجموعیات							فیصدی شغل نفوس در سکتورهای مختلف در سال ۲۰۰۱
		خدمات	صنعت	زراعت	کثافت نفوس در فی کیلومتر مربع	تعداد نفوس در سال ۲۰۰۶	مساحت به کیلومتر مربع	مرکز	
۱	البانا	۲۲,۲	۲۳,۱	۵۴,۷	۱۲۵	۳,۵۸۱,۶۵۵	۲۸,۷۴۸	تیرانا	۲۰۰۱
۲	بلجیم	۷۰,۳	۲۷,۲	۲,۶	۳۱۵	۱۰,۳۷۹,۰۶۷	۳۳,۰۰۰	بروکسل	۲۰۰۱
۳	بوسنیا و هرزگوینا	۴۰,۸	۴۷,۵	۱۱,۷	۸۸	۴,۴۹۸,۹۷۶	۵۱,۱۲۹	سارایوو	۲۰۰۱
۴	بلغاریا	۴۳,۵	۳۰,۸	۲۵,۷	۶۷	۷,۳۸۵,۳۶۷	۱۱۰,۹۱۲	صوفیا	۲۰۰۱
۵	دانمارک	۶۹,۶	۲۶,۸	۳,۶	۱۲۶	۵,۴۵۰,۶۶۱	۴۳,۰۹۴	کوپن هاگن	۲۰۰۱
۶	آلمان	۶۲,۹	۳۴,۶	۲,۶	۲۳۱	۸۲,۴۲۲,۲۹۹	۳۵۷,۰۲۲	برلین	۲۰۰۱
۷	استونی	۵۹,۳	۳۱,۷	۹,۰	۲۹	۱,۳۲۴,۳۳۳	۴۵,۱۰۰	تالین	۲۰۰۱
۸	فنلاند	۶۶,۴	۲۷,۵	۶,۱	۱۵	۵,۲۳۱,۳۷۲	۳۳۸,۱۴۵	هلسینکی	۲۰۰۱
۹	فرانسه	۷۳,۴	۲۵,۱	۱,۵	۱۱۱	۶۰,۸۷۶,۱۳۶	۵۵۰,۱۰۰	پاریس	۲۰۰۱
۱۰	یونان	۵۹,۹	۲۲,۵	۱۷,۵	۸۱	۱۰,۶۸۸,۰۵۸	۱۳۱,۹۹۰	اتن	۲۰۰۱
۱۱	هنگری	۵۸,۸	۳۴,۴	۶,۸	۱۰۷	۹,۹۸۱,۳۳۴	۹۳,۰۳۲	بوداپست	۲۰۰۱
۱۲	ایرلند	۶۱,۵	۳۰,۰	۸,۵	۵۸	۴,۰۶۲,۲۳۵	۷۰,۲۸۴	دوبلین	۲۰۰۱
۱۳	ایسلند	۶۶,۲	۲۵,۲	۸,۶	۳	۲۹۹,۳۸۸	۱۰۳,۰۰۰	ریکجاویک	۲۰۰۱
۱۴	ایتالیا	۶۲,۳	۳۲,۱	۵,۶	۱۹۳	۵۸,۱۳۳,۵۰۹	۳۰۱,۲۶۸	روم	۲۰۰۱
۱۵	کرواتی	۵۲,۶	۳۰,۹	۱۶,۴	۷۹	۴,۴۹۴,۷۴۹	۵۶,۵۳۸	زاگرب	۲۰۰۱
۱۶	لاتویا	۵۸,۱	۲۶,۴	۱۵,۵	۳۵	۲,۲۷۴,۷۳۵	۶۴,۶۰۰	ریگا	۲۰۰۱
۱۷	لیتوانی	۴۳,۵	۳۶,۴	۲۰,۲	۵۵	۳,۵۸۵,۹۰۶	۶۵,۲۰۰	ویلنیوس	۲۰۰۱
۱۸	لوکزامبورگ	۶۹	۲۸,۰	۳,۰	۱۸۳	۴۷۴,۴۱۳	۲,۵۸۶	لوکزامبورگ	۲۰۰۱
۱۹	مقدونیه	۳۷,۸	۴۰,۴	۲۱,۸	۸۰	۲,۰۵۰,۵۵۴	۲۵,۷۱۳	سکوبیه	۲۰۰۱
۲۰	مالتا	۷۲,۰	۲۶,۰	۲,۰	۱,۲۶۷	۴۰۰,۲۱۴	۳۱۶	والتا	۲۰۰۱
۲۱	مولداوی	۳۹,۷	۱۴,۶	۴۵,۷	۱۳۳	۴,۴۶۶,۷۰۶	۳۳,۷۰۰	کیشی نف	۲۰۰۱
۲۲	مونته‌نگرو	۶۸,۰	۳۰,۰	۲,۰	۴۶	۶۳۰,۵۴۸	۱۳,۸۱۲	پدگوریتسا	۲۰۰۱
۲۳	هالند	۷۴,۸	۲۲,۰	۳,۲	۳۹۷	۱۶,۴۹۱,۴۶۱	۴۱,۵۲۶	امستردام	۲۰۰۱
۲۴	ناروی	۷۴,۰	۲۱,۸	۴,۱	۱۴	۴,۶۱۰,۸۲۰	۳۲۳,۸۷۷	اوسلو	۲۰۰۱

فيصي شغل نفوس در سكتورهای مختلف در سال ٢٠٠١				عموميات				ممالك	شماره
خدمات	صنعت	زراعة	كثافت نفوس در في كيلومتر مربع	تعداد نفوس در سال ٢٠٠٦	مساحت به كيلومتر مربع	مركز			
٤٦,٥	٢٧,٤	٢٦,١	٧٧	٤٦,٧١٠,٨١٦	٦٠٣,٧٠	كيف	اوكرain	٢٥	
٦٢,٣	٣١,٣	٦,٤	٩٨	٨,١٩٢,٨١٨	٨٣,٨٥٩	ويانا	اتريش	٢٦	
٤٩,٣	٣١,٧	١٩,٠	١١٩	٣٨,٥٣٦,٨٦٩	٣٢٣,٢٥٠	وارسا	بولندا	٢٧	
٥٢,٥	٣٥,٢	١٢,٣	١١٥	١٠,٦٠٥,٨١٧	٩١,٩٨٢	لزيون	پرتغال	٢٨	
٣٠,٢	٢٨,١	٤١,٧	٩٤	٢٢,٣٠٣,٥٥٢	٢٣٨,٣٩١	بوخارست	رومانيه	٢٩	
٥٨,٨	٢٩,٦	١١,٦	٨	١٤٢,٨٩٣,٥٤٠	١٧,٠٧٥,٤٠٠	مسکو	روسيه	٣٠	
٣٧,٤	٣٢,٩	٢٩,٧	١٠٦	٩,٣٩٤,٤١١	٨٨,٣٦١	بلغراد	صربيا	٣١	
٥١,٤	٣٧,٦	١١,٠	٩٩	٢,٠١٠,٣٤٧	٢٠,٢٥٦	ليوبيلانا	سلوفينيا	٣٢	
٥٤,٤	٣٨,٠	٧,٦	١١١	٥,٤٣٩,٤٤٨	٤٩,٠١٢	برatisلاوا	سلواك	٣٣	
٦٢,٢	٣٠,٩	٦,٩	٨٠	٤٠,٣٩٧,٨٤٢	٥٠٥,٩٩٢	مادريد	اسپانيا	٣٤	
٥٥,٩	٣٩,١	٥,١	١٣٠	١٠,٢٣٥,٤٥٥	٧٨,٦٦٤	پراگ	چك	٣٥	
٧٣,١	٢٥,٤	١,٦	٢٤٨	٦٠,٦٠٩,١٥٣	٢٤٤,١٠١	لندن	بريتانيا	٣٦	
٣٩,٧	٤٠,٦	١٩,٧	٥٠	١٠,٢٩٣,١١	٢٠٧,٦٠٠	مينسك	روسيه سفيد	٣٧	
٧١,٩	٢٥,٥	٢,٦	٢٠	٩,٠١٦,٥٩٦	٤٤٩,٩٦٤	ستكمالم	سويدن	٣٨	
٦٨,٧	٢٦,٧	٤,٦	١٨٢	٧,٥٢٣,٩٣٤	٤١,٢٨٤	برن	سويس	٣٩	
			٤٦٧,٢	٣٠٢٠٠	٦١	سان مريتو	سان مريتو	٤٠	
			١٥٤	٩٩٨٦٥	٤٥٣	اندورا لاولا	اندورا	٤١	
			١٦١,٣	٣٢٨٠٠	١,٩٥	موناكو	موناكو	٤٢	
			٢١٢,٩	٣٥١٠٠	١٦٠	وادوز	لختن شتن	٤٣	
			٢٠٤	٩٢٠	٠,٤٤	واتيكان سيتي	واتيكان	٤٤	
			٩٤,٥	٨٤٧٤٠٠	٨٦٦٠	باكو	آذربايجان	٤٥	
			١١١,٩	٢٩٧٦٠٠	٢٩٨٠	ايروان	ارمنستان	٤٦	
			٧١,٦	٤٤٧٤٠٠	٦٩٧٠	تلليس	گرجستان	٤٧	

فصل دوم

بر اعظم امریکا

در این فصل میخوانیم:

موقعیت جغرافیایی

کشف امریکا

جغرافیای سیاسی

جغرافیای بشری

جغرافیای اقتصادی

جغرافیای موصلاتی

اهداف فصل

شاگردان عزیز با اهداف علمی ذیل این فصل آشنا شوید

آشنایی با موقعیت جغرافیایی قاره امریکا

آشنایی با چگونگی کشف قاره امریکا

آشنایی با جغرافیه واحدهای سیاسی قاره امریکا (کشورها)

آشنایی با جغرافیه بشری قاره امریکا (نفوس)

آشنایی با جغرافیه اقتصادی قاره امریکا (زراعت، صنعت، تجارت، و حمل نقل)

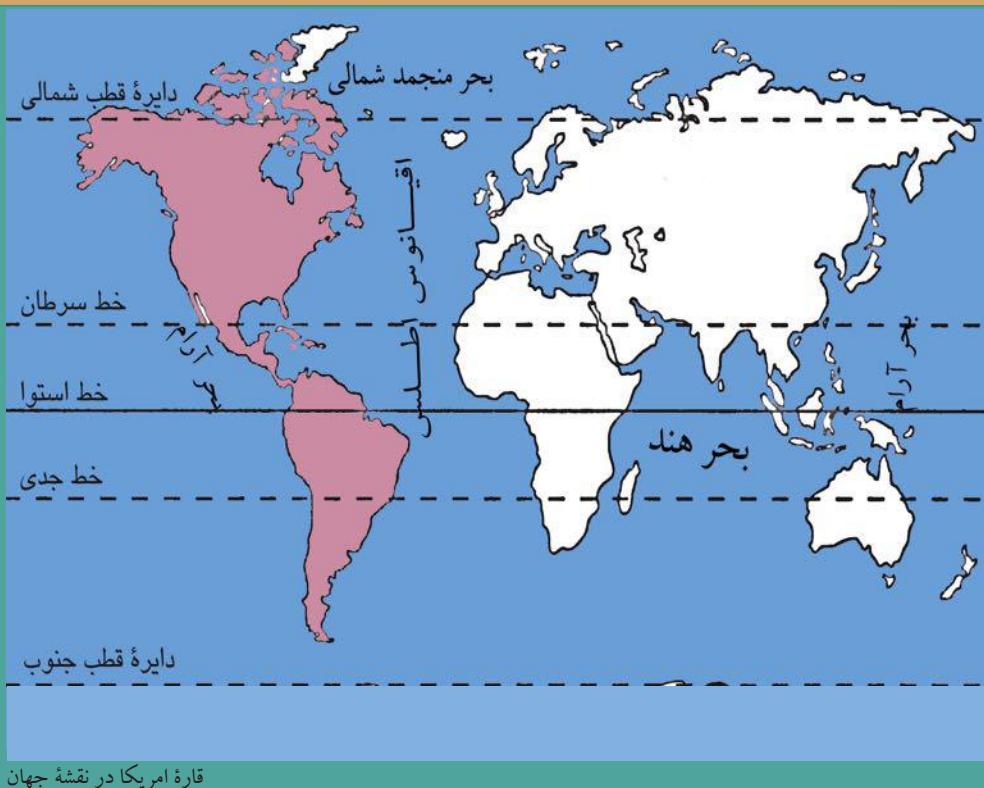
شاگردان با خواندن این فصل میتوان مهارت‌های ذیل را بیاموزند

تشخیص موقعیت قاره امریکا روی نقشه

تعیین کشورهای واقع در قاره امریکا روی نقشه

نتجه گیری اهمیت حمل و نقل در زندگی بشری

در مورد موقعیت جغرافیایی بر اعظم امریکا چه می‌دانید؟

قاره امریکا را کدام اقیانوس‌ها احاطه نموده اند؟

موقعیت

قاره امریکا بین طول البلدات (۳۰ و ۱۷۰ درجه) غربی و بین (۸۴ درجه) عرض البلد شمالی و (۵۵ درجه) عرض البلد جنوبی موقعیت دارد.

این قاره از شمال به بحر منجمد شمالی، در جنوب به راه بحری دریک Drak Passage (که حد فاصل بین انتارکتیکا و امریکا است)، در شرق به بحر اطلس که براعظم اروپا و افریقا را از براعظم امریکا جدا می‌کند و در غرب به بحر الکاہل (بحر آرام) و آبنای بیرنگ که به عرض ۸۵ کیلومتر اسکا را از روسیه جدا می‌سازد محدود شده است.

مساحت آن ۴۲,۳ میلیون کیلومتر مربع می‌باشد. شمالی ترین نقطه قاره امریکا قطب شمال بوده و جنوبی ترین نقطه آن دماغه کپ هارن Cope-Horn می‌باشد. طول آن از شمال به جنوب ۱۵۰۰۰ کیلومتر است و عرض آن از شرق به غرب طول‌های مختلف دارد.

تقسیمات براعظم امریکا: براعظم امریکا از شمال به جنوب به سه بخش عمده تقسیم گردیده که عبارت اند از:
امریکای شمالی

امریکای مرکزی امریکای جنوبی

قاره امریکا از شمال به جنوب به صورت طولانی واقع شده است. امریکای شمالی شامل کشور کانادا و ایالات متحده امریکا میباشد، که از قطب شمال الی کشور مکسیکو امتداد یافته است. امریکای مرکزی میان امریکای شمالی و جنوبی واقع است، امریکای مرکزی از طرف شمال به ایالات متحده امریکا و از جنوب به امریکای جنوبی هم سرحد بوده و کanal پاناما مه بحیره کارابین را به بحر آرام وصل می‌سازد و حد فاصل بین امریکایی مرکزی و جنوبی می‌باشد.

امریکای جنوبی در نیم کره جنوبی بین عرض البلد های ۱۲ درجه شمالی تا ۵۵ درجه جنوبی قرار دارد و در نیم کره شمالی قسمت کم آن واقع می‌باشد. امریکای جنوبی در جنوب امریکای مرکزی به شکل مثلث قرار گرفته است که رأس آن را کیپ هارن تشکیل می‌دهد و قاعده آن در بحیره کارابین و امریکای مرکزی قرار دارد.

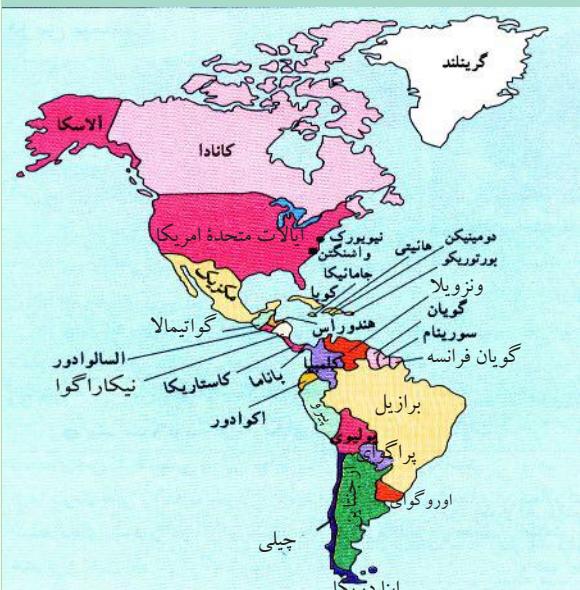
فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروپ ها تقسیم شوند از روی نقشه قاره امریکا و موقعیت براعظم امریکا را با اساس طول البلد ها و عرض البلد ها تعین نمایند؟

سوال ها

جملات زیر را تکمیل کنید:

۱. براعظم امریکا (...) کیلو متر مربع مساحت دارد.
۲. اینای (...) حد فاصل بین امریکای جنوبی و براعظم انتارکتیکا را تشکیل میدهد.
۳. حد فاصل بین براعظم امریکا و براعظم اسیا را (...) تشکیل میدهد.
۴. حد فاصل بین براعظم امریکا و براعظم اروپا را (...) (تشکیل میدهد) ؟

فعالیت خارج صنف

از روی نقشه داده شده نام کشورهای امریکای شمالی، مرکزی و جنوبی را بصورت جداگانه لست نموده و در ساعت درسی آینده جغرافیه در صنف ارائه نمایید.

ب. امریکا چه وقت و توسط چه کسی کشف گردید؟

تصویر کرستف کولمب

آیا کاشف بِر اعظم امریکا را می‌شناشد؟

کرستف کولمب بحر پیمای ایتالیوی به اساس نوشته‌های مسلمانان بنابر کروی بودن زمین در سال ۱۴۹۲ از طرف شاه اسپانیه مؤظف شد تا سفری بسوی غرب به هندوستان نماید و ثروتی که در آن سرزمین بود بدست آورد، اما وقتی کولمبس روانه سفر شد، بجایی رسید که آن را غرب الهند گفت و اولین منطقه که در آن جا پیاده شد، انرا سان سلوادور (نجات دهنده مقدس نامید) از مجمع الجزایر بهاما بود. کولمبس تصور می‌کرد که به آسیا و هند رسیده است و به همراهانش امر کرد که به جستجوی جزایر پردازد. کولمب سه بار دیگر نیز به قاره امریکا سفر نمود.

پس از کولمب بحر پیمای دیگری بنام امریکووسپوچی راه کولمب را ادامه داده تا ۲۵ درجه عرض البلد جنوبی به نزدیکی های سواحل برزیل پیش رفت. این بحر پیما در باره سفر بحری خود یک مقاله نوشت و آن را چاپ نمود، پس از آن جغرافیا دانی کتابی نوشت و در آن کتاب مقاله امریکو را در مقدمه اثرش در سال ۱۵۰۲ مجاور چاپ نمود. در ۱۵۰۷ م این کتاب به زبان لاتین ترجمه گردید که در مقدمه آن یکی از جغرافیه دانان پیشنهاد کرد که این قطعه خشکه بنام کاشف اش امریکا نامیده شود. در ابتدانام امریکا شامل قاره جنوب خط

استوا می شد که کولمب به آن سفر نکرده بود ولی بعدها شامل قسمت شمال نیز گردیده و برای اولین بار در جغرافیه گرها دمرکاتور در سال ۱۵۳۸ م در نقشه معروف خود نام امریکا رابه تمام نیم کره غربی استعمال کرد.
از آن به بعد قاره جدید را تا امروز به اسم امریکو سپوچی قاره امریکا مسمی ساختند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروپ ها تقسیم شده به سوال های زیر جواب تهیه نمایند.

۱. کولمب چرا غرض سفر به هند راه غرب اروپا را انتخاب کرد؟
۲. جغرافیه دانان مسلمان چه نقش در کشف امریکا دارند؟
۳. جغرافیه دانان چرا این قاره جدید رابه نام امریکا یاد کردند؟

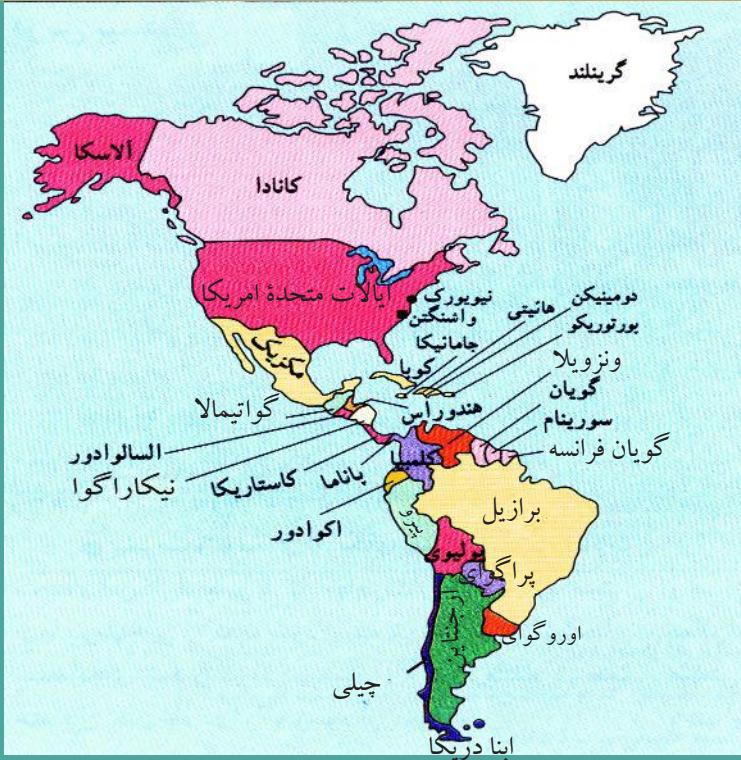
سوال ها

۱. هدف سفر کرستف کلمب به امریکا چه بود؟
۲. امریکو سپوچی در سفر بحری خود کجا را کشف نمود؟
۳. برای اولین بار کدام جغرافیه دان قاره جدید رابه نام امریکا مسمی ساخت.
۴. در ابتداء کلمه امریکا به کدام بخش قاره امریکا استعمال می شد؟

فعالیت های خارج از صنف

سیر حرکت سفر امریکو سپوچی را از روی نقشه ترسیم نموده و واضح سازید که وی چه کار بزرگی را انجام داد؟

جغرافیای سیاسی امریکا

نقشه سیاسی آمریکا

در قاره امریکا چند کشور مستقل وجود دارد؟

قاره امریکا با مساحت ۴۲,۳ میلیون کیلومتر مربع در نیم کره شمالی و جنوبی موقعیت دارد. این قاره شامل ۵۱ واحد سیاسی می‌باشد که از آن جمله ۳۵ واحد آن کشورهای مستقل و متباقی تا هنوز تحت کنترول کشورهای خارجی قرار دارد. امریکای شمالی که به نام انگلوساکسون نیز یاد می‌شود. دو کشور ایالات متحده امریکا (اتازونی) و کانادا در آن موقعیت دارند. کشور ایالات متحده امریکا از نظر مساحت (۹۳۶۳۰۰ کیلو متر مربع) چهارمین کشور جهان است. که از پنجاه ایالت تشکیل شده و به این سبب در پرچم رسمی شان (۵۰) ستاره موجود است، نوع حکومت آن فدرالی و رئیس جمهور آن برای مدت چهار سال انتخاب می‌شود. کشور کانادا (۹۹۷۰۶۱۰ کیلو متر مربع وسعت دارد) که بعد از روسیه وسیع ترین کشور جهان است. این مملکت از (۱۰) ایالت تشکیل شده و تا هنوز گورنر جنرال آن که حیثیت تشریفاتی دارد، از طرف ملکه انگلستان معرفی می‌شود که از جمله کشورهای مشترک المنافع انگلستان به شمار می‌رود.

کشورهای هشتگانه امریکای مرکزی به شمول امریکای جنوبی به نام امریکای لاتین یاد می‌شود، که مهم ترین وجه مشترک آن‌ها زبان لاتینی (در اکثر کشورها زبان رسمی اسپانیوی و در برزیل پرتغالی) می‌باشد. وسیعترین کشور آن برزیل می‌باشد که دارای (۸۵۴۷۴۰۴ کیلومترمربع) مساحت بوده و پایتخت آن شهر برزیلیا است. کوچکترین کشور آن ترینیداد و توباگو می‌باشد. مهمترین شهرهای آن بوئنوس ایرس در ارجنتین که بنام پاریس امریکا نیز مشهور است. کم نفوس‌ترین آن کشور تحت استعمار به نام فالکلند است. که ۲۰۰۰ نفوس دارد.

از جمله کشورهای امریکایی شش کشور آن دارای نوع حکومت فدرالی (۱۹) کشور آن جمهوری و (۱۰) کشور مباقی آن مستعمرات سابق انگلستان بود که حالا استقلال آن به رسمیت شناخته شده؛ اما تا به حال گورنر جنرال آن‌ها از طرف ملکه انگلستان تعیین می‌شود و جز کشورهای مشترک المنافع انگلستان به شمار می‌رود.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروپ‌ها تقسیم شوند؛ با توجه به اطلاعات قبلی در مورد نظام حکومتی کشورهای امریکا با هم بحث نموده و نتیجه را به صنف ارائه نمایند.

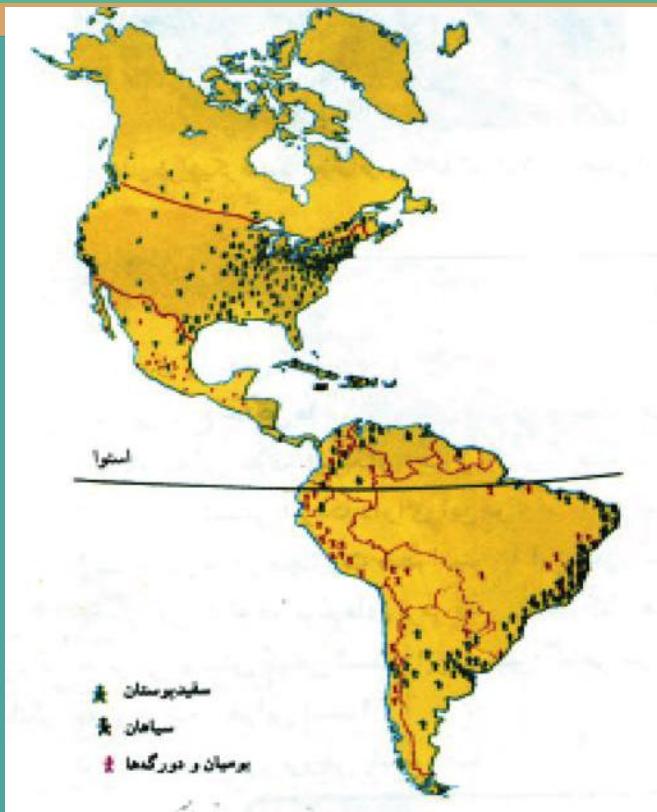
سؤال‌ها

- ۱- با توجه به نقشه تقسیمات سیاسی قاره امریکا به سوالات ذیل جواب دهید.
 - الف- نام دو کشور امریکای شمالی را بگویید.
 - ب- نام یک کشور امریکای مرکزی را بگیرید.
 - ج- نام سه کشور امریکای جنوبی را بگویید.
- ۲- مهم ترین وجه مشترک کشورهای امریکای جنوبی چیست؟
- ۳- کشور ایالات متحده امریکا (اتازونی) از چند ایالت تشکیل شده و نوع حکومت آن چگونه است؟

فعالیت خارج صنف

شاگردان راجع به یکی از کشورهای قاره امریکا موضوعی را تهیه نموده و در درس آینده جغرافیه به صنف ارائه نمایند.

جغرافیای بشری امریکا

به نقشه فوق دقیق تر نژادها را در قاره امریکا نشان میدهد.

الف - نژاد و زبان

مردم قاره امریکا از نژادها و شاخه‌های گوناگون تشکیل شده و مهمترین آنها عبارت اند از:

۱- بومیان یا سرخ پوستان: ساکنان اصلی و قدیمی امریکا را تشکیل می‌دهند که در ایالات متحده امریکا و کانادا زنده‌گی می‌کنند و به آن‌ها هندی‌ها (Indian) نیز می‌گویند. پس از کشف امریکا و با ورود سفید پوستان اروپایی به این قاره که در جستجو و تصرف زمین‌های سرخ پوستان بودند جنگ‌های متعدد بین بومیان و اروپاییان رخداد که به سبب آن امروز عدد کمی از آن‌ها باقی مانده‌اند.

شغل این مردمان زراعت و شکار حیوانات بود و از میوه درختان نیز تغذیه می‌کردند. سرخ پوستان را از نژاد زردپوستان نیز می‌دانند که در گذشته‌ها از قاره آسیا از طریق آبنای بیرینگ به قاره امریکا مهاجرت کردند.

۲- سفید پوستان: از قرن شانزدهم میلادی به بعد بتدریج مهاجران سفید پوست اروپایی

به امریکا رفتند و در آنجا زنده‌گی کردند و روز به روز به تعداد آنها افزوده شد. امروز عدهٔ زیادی از مردم قارهٔ امریکا دو تبار اند که از اختلاط نژاد و ملیت‌های گوناگون به وجود آمده اند.

۳- سیاه پوستان: سیاه پوستان امریکایی در واقع فرزندان و نواسه‌های برده‌گان افریقایی استند که در دوران استعمار به وسیلهٔ سفید پوستان اروپایی برای کار در مزارع و معادن به اجبار به آن قاره برده شدند. امروز عدهٔ زیادی از سیاه پوستان در امریکای شمالی، مرکزی و جنوبی زنده‌گی می‌کنند.

در ایالات متحده امریکا سیاه پوستان بیشتر در جنوب شرقی این کشور و نیز در شهرهای بزرگی چون شیکاگو و نیویارک زنده‌گی دارند و شرایط زنده‌گی آنان از نظر اقتصادی، اجتماعی در مقایسه با سفید پوستان نامناسب است.

آیا میدانید دو فرهنگ و زبان رایج در قارهٔ امریکا کدام‌ها است؟

الف- امریکای شمالی: در امریکای شمالی یعنی در ایالات متحده امریکا و کانادا انگلیس‌ها در اثر مهاجرت و سکونت در اوایل قرن هفده و در اواخر قرن هجده یک نوع فرهنگ انگلیسی را برقرار کردند که هنوز هم باقی است و مردم کانادا به زبانهای انگلیسی و فرانسوی و مردم ایالات متحده امریکا به زبان انگلیسی تکلم می‌کنند.

ب- امریکای لاتین: قسمت امریکای مرکزی و امریکای جنوبی مجموعاً به امریکای لاتین معروف است. هم نام این منطقه و هم روش زنده‌گی آنان نمایندهٔ گی از فرهنگ اروپای لاتین یعنی اسپانیا و پرتغال که زبان اسپانیوی زبان رایج ۱۸ جمهوری از ۲۰ جمهوری این منطقه می‌باشد. مردم برزیل به زبان پرتغالی و هایتی به زبان فرانسوی تکلم می‌کنند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان روی مطالب زیر با هم مباحثه کنند:

- امریکای لاتین به کدام بخش از قارهٔ امریکا گفته می‌شود. چرا؟

- منشاء اصلی سیاه پوستانی که امروز در قارهٔ امریکا سکونت دارند، از کجاست؟

سؤال‌ها

جواب صحیح را انتخاب کنید:

۱- فرهنگ انگلوساکسون در کدام یک از کشورهای زیر وجود دارد:

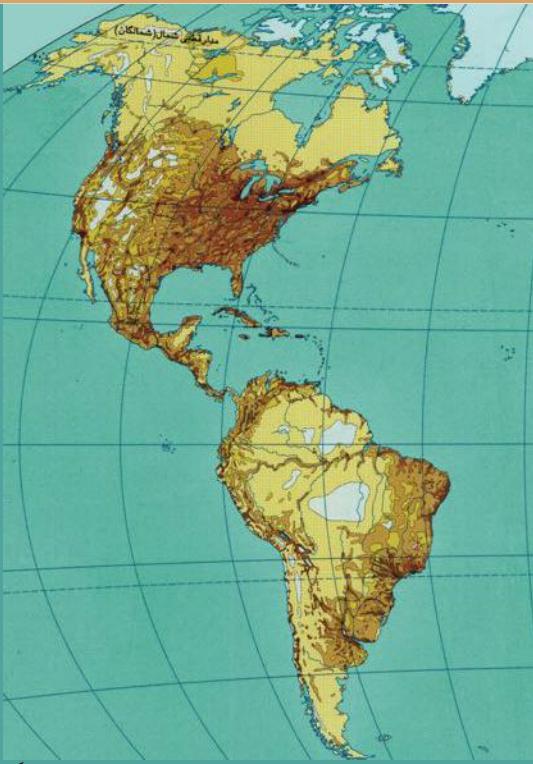
الف: کانادا ب: برزیل ج: آرژانتین د: مکسیکو

۲- جملهٔ زیر را تکمیل کنید:

۱- در امریکای جنوبی فرهنگ... رایج می‌باشد.

۲- آیا سیاه پوستان ایالات متحده امریکا شرایط اقتصادی و اجتماعی مناسبی دارند؟

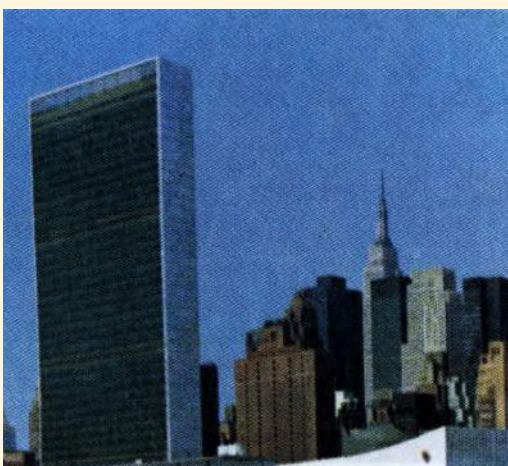
ب. نفوس و مذاهب در امریکا

پرنفوس ترین شهرهای قاره امریکا کدامها اند؟
نقشه توزیع جغرافیایی نفوس در قاره امریکا دقت کنید که تراکم نفوس در امریکا را نشان میدهد.

امروز عده بیش تر از نفوس قاره امریکا را مهاجرین دو قاره یعنی اروپا و افریقا که در شهرهای بزرگ مسکن گزین شدند، دربر می گیرد.

تصویری از نیویارک

پرنفوس ترین مناطق این قاره، امریکای شمالی و مرکزی بوده که در سال ۲۰۰۰ م. بیش از (۴۸۰) میلیون نفر نفوس داشت و در امریکای جنوبی بیش از (۳۴۶) میلیون نفر سکونت داشت. در مجموع نفوس قاره امریکا (۸۲۷) میلیون نفر بود.

پرنفوس ترین شهر در امریکای شمالی و مرکزی بندر نیویارک است که در سال ۲۰۰۵ م. به ۱۸,۵ میلیون نفر می رسد و در امریکای جنوبی پُر نفوس ترین شهر

سان پائولو برازیل است که در سال ۲۰۰۵ م. نفوس آن به ۱۸,۳ میلیون نفر می‌رسید این شهر از پرنتوس ترین شهرهای امریکای جنوبی به شماری می‌رود. همچنین بوینس آیرس پایتخت آرژانتین شهر پرنفس است که در سال ۲۰۰۵ م. (۱۳,۳) میلیون نفر نفوس داشت و باید یاد آور شد که رشد نفوس در امریکای لاتین بیش تر از امریکای شمالی است. مردم امریکای شمالی بجز مکسیکو اکثرًا از پیروان مذهب پروتستانست می‌باشند و بقیه مردم قاره امریکا پیرو مذهب کاتولیک اند که میراثی از اروپای جنوبی یا مدیترانه یی است، پیروان مذهب کاتولیک در امریکای لاتین سکونت دارند و پیروان سایر ادیان نیز نظیر اسلام و یهود در قاره امریکا مسکون اند.

تصویری از سان پائولو

فعالیت داخل صنف

با توجه به نقشه توزیع جغرافیای نفوس در امریکا، شهرهای پرجمعیت این قاره را در نقشه بدون نوشته مشخص کنید.

سؤالات:

- ۱- پرنفس ترین شهرهای قاره امریکا را نام بگیرید؟
- ۲- رشد نفوس در امریکای شمالی بیشتر است؛ یا در امریکای جنوبی و مرکزی؟
- ۳- مذهب پروتستان، بیشتر در کدام حصص این قاره رایج است نام ببرید؟

جغرافیای اقتصادی امریکا

- چه عواملی موجب پیشرفت اقتصادی امریکای شمالی شده است؟

امریکای شمالی

در شرایط حاضر دو کشور امریکای شمالی (ایالات متحده امریکا و کانادا) به دلایل مختلف از پیشرفته ترین ممالک جهان به شمار می‌روند؛ بطور مثال:

*- امریکای شمالی دارای معادن زیر زمینی فراوان، منابع سرشار طبیعی، زمینهای وسیع، دریاهای پر آب و تنوع آب و هوایی باشد.

*- پس از کشف برابعده امریکا، اروپاییان به آن قاره مهاجرت کردند، آن‌ها سرمایه‌های خود را با خود برده بودند. این مهاجرین مهارت‌ها و استعدادهای خود را بکار انداختند و در مدت چند قرن تمدن جدیدی را بوجود آوردند.

*- عوامل دیگری نیز در توسعه اقتصادی امریکای شمالی تأثیر داشته‌اند؛ مثلاً در جنگ جهانی دوم صنایع کشورهای اروپایی غالب ویران شد؛ ولی ایالات متحده امریکا به دلیل دور بودن از منطقه جنگ آسیب نه دید و توانست از رقبیان خود پیشی گیرد.

*- امریکای شمالی با جذب متخصصان و دانشمندان سایر کشورها توانسته است اقتصاد پیشرفتی یی داشته باشد.

زراعت و مالداری

امريكا شمالي منابع سرشار طبيعي وسريع دارد که اين امر باعث پيشرفت زراعت و مالداري در آن منطقه شده است. در زمين های حاصل خيز، گندم و جواري به پيمانه زياد زرع می شود. فعالیت هاي زراعتي با استفاده از روش هاي علمي به نحو احسن انجام می گيرد.

مالداري در نقاط مختلف امريكا از جمله کانادا و ايالات متحده امريكا از اهميت خاص بر خوردار است.

پرورش گله هاي عظيم گاو، گوسفند و بز و تربیت اسب در اين کشورها صورت می گيرد.

معدن و صنایع

چاهای نفت، معادن زغال سنگ و آهن در سراسر قاره امريكا یافت می شوند. همچنان طلا، نقره، مس، نکل و بسياري ديجر فلزات از معادن مهم اين قاره می باشد.

کارخانه هاي تولیدات صنعتی ايالات متحده امريكا بیشتر در شهرهای بزرگ مانند نیویارک و مناطق اطراف جهیل های پنجگانه امريكا قرار دارند. ذوب فلزات، صنایع سنگین، تهیه فولاد، ماشین هاي زراعتي، راه سازی، تولیدات اسلحه، موتسازی، کشتی سازی، ساخت طیارات و بالآخره صنایع کيمياوي، صنایع تصفیه نفت و... از صنایع مهم و قابل ذکر امريکاي شمالي به حساب می آيند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروپ ها تقسیم شوند و هر گروپ با توجه به جدول زیر عوامل طبیعی و بشری را که موجب پيشرفت هاي کشورهای امريکاي شمالي شده اند در دو ستون داده شده واضح سازند

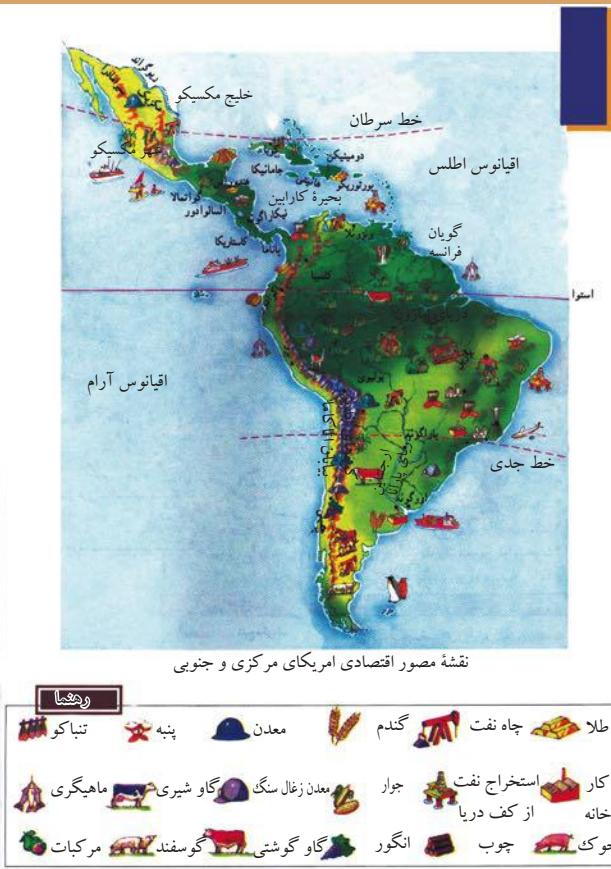
عوامل بشری	عوامل طبیعی
دور بودن از منطقه جنگ	زمین های وسیع حاصل خیز
.....
.....

سؤالها

- ۱- از محصولات مهم زراعتي امريکاي شمالي نام ببريد؟
- ۲- مهمترین صنایع ايالات متحده امريکاي را چه چيز تشکيل می دهد بیان داريد؟
- ۳- معادن مهم امريکاي شمالي را نام ببريد؟
- ۴- در مورد صنایع امريکاي شمالي چه میدانيد مختصرآ تو ضیح داريد؟

فعالیت خارج صنف

با استفاده از نقشه بدون نوشته، شهرهای صنعتی امريکاي شمالي را در جاهای آن مشخص کنيد و در ساعت درسی آينده جغرافيه در صنف ارائه نمایيد.

اقتصاد امریکای لاتین بر کدام منابع استوار است؟

کشورهای امریکای لاتین مانند دو کشور ایالات متحده امریکا و کانادا پیش رفته نسنتد.

***زراعت:** با تحولاتی که از اوایل قرن بیستم در زمینه زراعت به عمل آمد، امریکای لاتین توانست مقام مهمی در اقتصاد زراعتی دنیا برای خود کسب نماید؛ طوری که امروز از عمدۀ ترین محصولات کشورهای امریکای جنوبی می‌توان از پنبه، نیشکر، ککاو، قهوه، کیله و رابر نام برد. علاوه بر اینها غلات، مخصوصاً گندم و جواری نیز در بعضی از کشورهای این منطقه به میزان فراوان کشت می‌شوند. چنانچه کشور ارجنتین از مراکز مهم تولید گندم و جواری بشمار می‌رود و برازیل مهم ترین صادر کننده قهوه دنیا است و همچنین رابر خام جلگه‌های آمازون از منابع مهم و ثروت این قاره به حساب می‌آیند.

کشت کیله، قهوه، ککاو، نیشکر، انواع مرکبات و آناناس در جزایر کارابین و کشورهای امریکای مرکزی وبالآخره محصولات رابر، لبلو، قند، کتان و بهره برداری از جنگلات در نقاط جنگلی در سراسر این قاره قابل توجه است.

*** مالداری:** مالداری در نقاط مختلف امریکا جنوبی از جمله برازیل و ارجنتین از اهمیت خاص برخوردار است. در آین کشورها به سبب موجودیت دشت‌های وسیع و سرسبز، گله داری و مالداری مخصوصاً تریه گاو رواج بیشتر دارد. چنانچه در سال‌های اخیر وسائل مجهز برای نگهداری و کنسرو گوشت تهیه گردیده، که این امر باعث رشد بیشتر مالداری گردیده است.

معدن و صنایع: امریکای جنوبی از نظر منابع، قاره ثروتمند است. در این قاره معدن نفت، طلا، مس، نقره و آهن وجود دارد، این منطقه از لحاظ داشتن منابع نفتی نیز مورد توجه است.

یکی از عواملی که پرتگالی‌ها و اسپانیوی‌ها را برای اشغال این قاره جلب کرد، فلزات قیمتی مانند: طلا و نقره بوده که بیشتر معدن نقره در مکسیکو و بوسنی در جامیکا (که برای تولید المونیم بکار می‌رود) می‌باشد. صنعت نفت و انواع معدن، ذوب فلزات و معدن مهم مس در چیلی نیز قابل ذکر است. در امریکای جنوبی توسعه صنایع مراحل اولیه را طی می‌کند.

فعالیت داخل صنف

شاگردان به گروپ‌ها تقسیم شوند، هر گروپ اقتصاد امریکای شمالی و امریکای جنوبی را از نظر زراعت، مالداری، معدن و صنایع مقایسه کنند و نتیجه را به هم صنفان ارائه نمایند.

سؤال‌ها

- ۱- اقتصاد امریکای جنوبی بیشتر متکی بر چه است؟
- ۲- مهم‌ترین محصولات صادراتی امریکای جنوبی کدام‌هاند؟
- ۳- دلایل توسعه گله داری و مالداری در کشورهای امریکای لاتین را بنویسید؟
- ۴- مهم‌ترین معدن امریکای جنوبی را نام ببرید؟

فعالیت خارج صنف

با مراجعه به کتابخانه مکتب و یا منابع دیگر مطلبی در مورد مهاجرت پرتگالی‌ها و اسپانیوی‌ها به امریکای لاتین در چند سطر بنویسید و در ساعت آینده درسی جغرافیه در صنف ارائه نمایید.

شهراههای مهم امریکای شمالی

به نظر شما اهمیت راههای موصلاتی امریکای شمالی در چیست؟

جغرافیای موصلاتی عبارت از مطالعه ارتباطات بین محلات، شهرها و بندرگاههای مهم تجاری می‌باشد که در این مسیر امتعه تجاری (واردات، صادرات) و حمل و نقل افراد و اشخاص صورت می‌گیرد که انواع مختلف دارد.

راههای موصلاتی امریکا را می‌توان تحت دو عنوان جداگانه مطالعه نماییم :

امریکای شمالی

الف - موصلات زمینی: امریکای شمالی دارای شبکه‌های متراکم شهراههای و راههای آهن است، که همه شهرها، مرکز استخراج معادن، مرکز صنعتی، مصرفی و بنادر کشورها را با هم مرتبط ساخته است؛ یعنی خطوط آهن و شهراههای کشورهای امریکای شمالی بین خود و هم با کشورهای ساحلی بحر الکاہل امریکای مرکزی وصل گردیده که با استفاده از آن میتوان به این همه کشورها سفرها و روابط تجاری قائم نمود.

ب - موصلات آبی

موقعیت مناسب جغرافیایی امریکای شمالی در بین بحر اطلانتیک و بحر الکاہل و بریده‌گی‌های مناسب ساحلی باعث آن شده تا تاسیسات و بندرگاههای تجارت و فن کشتی رانی در این مناطق

ارتقا یابد و به بیش از صد کشور سا حلی جهان از طریق آن تجارت نمایند.
همچنین با استفاده از راههای آبی و دریایی نیز می‌توان در داخل کشور و از طریق آن به راههای بین‌المللی راه یافت.

ج - موا صلات هواپی

این ترانسپورت معمولاً برای فاصله‌های دور غرض انتقال مسافرین و اموالی که وزن آن کم وارزش آن بیش تر باشد مورد استفاده قرار می‌گیرد. بزرگترین کمپنی‌های ترانسپورت هواپی ایالات متحده امریکا و کانادا با داشتن تعداد زیادی از طیارات خورده و بزرگ خود در داخل و خارج کشور در عرصه ترانسپورتی فعالیت دارند.

د-حمل و نقل توسط پایپ لاین

توضیح این حمل و نقل بیش تر مابین بدلون ضایعات با سرعت زیاد به مراکز مصرفی انتقال می‌گردد. این حمل و نقل بیشتر در کشورهای امریکای شمالی اکشاف نموده و برای انتقال نفت، گاز و آب استفاده می‌شود. پایپ لاین تکزاں-نیویارک طولانی ترین و مهم ترین پایپ لاین گاز ایالات متحده امریکا می‌باشد. در کانادا نیز از ایالت البرتا (در غرب کانادا) و نواحی مجاور آن نفت و گاز توسط پایپ لاین‌ها به نواحی مستهلك آن انتقال می‌یابد.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروپ‌های دو نفری پهلوی هم تنظیم شوند و با استفاده از نقشه داده شده با هم مشوره نمایند، که شهر صنعتی و تجاری شیکاگو (در ساحل جنوب غرب جهیل مشیگان) ایالات متحده امریکا توسط خطوط آهن و شاهراه‌ها به کدام بنادر و کشورهای هم جوار وصل گردیده است؟
نتیجه کار خویش را به هم صنفان خود ارائه نمایند.

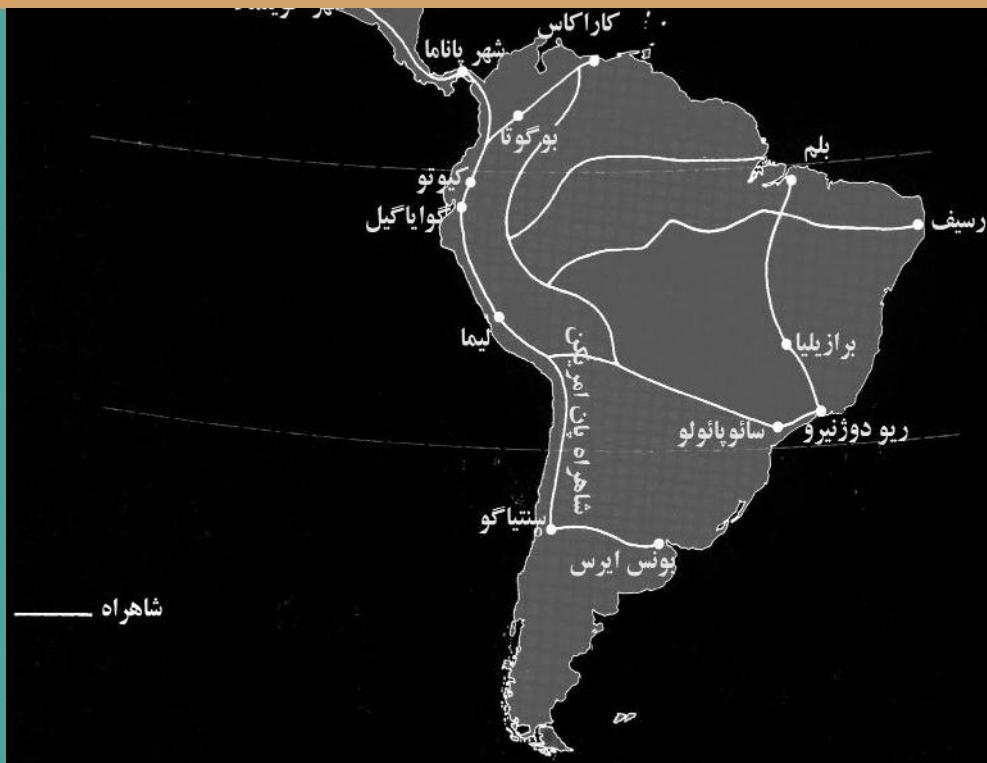
سوال ها

- ۱- جغرافیه موصلاتی را تعریف نماید؟
- ۲- خطوط آهن ایالات متحده امریکا به خطوط آهن کدام کشور وصل می‌گردد؟
- ۳- موقعیت جغرافیایی امریکای شمالی در بین سه بحر سبب توسعه کدام نوع ترانسپورت گردیده است؟
- ۴- کدام دریاهای بزرگ امریکای شمالی قابل کشتی رانی است؟
- ۵- از ترانسپورت هواپی بیش تر در کدام موارد استفاده به عمل می‌آید؟
- ۶- اهمیت حمل و نقل پایپ لاین را توضیح کنید؟

فعالیت خارج صنف

با استفاده از نقشه داده شده اگر بخواهیم از ایالت الاسکا توسط شاهراه به کشور پاناما سفر نماییم از کدام کشورها عبور می‌کنیم؟ معلومات خودرا در این مورد بنویسید.

امریکای جنوبی

شاهره‌های مهم امریکای جنوبی

چرا در قاره امریکای جنوبی موصلات زمینی رشد و اکشاف خوب نه نموده است؟

عوامل طبیعی در این قاره مانع بزرگ برای توسعه راه‌های ارتباطی می‌باشد. سلسله کوه‌های اندیز از یک طرف و جنگلات وسیع آمازون از طرف دیگر توسعه راه‌های ترانسپورتی را برای کشورهای ذینفع کمتر ممکن ساخته است.

کشورهای امریکای جنوبی از نگاه راه‌های خشکه فقیر می‌باشد.

الف - موصلات زمینی: خطوط آهن در امریکای جنوبی بیشتر در دو ناحیه پُرنفوس، منطقه قهقهه خیز برازیل در اطراف ریودوژانیرو و منطقه حاصل خیز پامپاس در اطراف بوئنس ایرس متصرف گردیده است.

خطوط مهم آهن امریکای جنوبی قرار ذیل است:

- ۱- راه آهن سرتاسری کشور ارجنتین به کشور چیلی.
- ۲- خط آهن کشور ارجنتین به بولیویا.

۳- راه آهن ساحل شرقی از کشور ارجنتین به کشور برزیل.

۴- راه آهن کشور بولیوی به کشور چیلی

شاهرهای به نام پان امریکن که بسیاری پایتخت‌های امریکای جنوبی را باهم پیوند می‌دهد؛ یکی از مهمترین شاهراه‌های امریکای جنوبی محسوب می‌شود.

ب- موصلات آبی: کشورهای امریکای جنوبی از نگاه راه آبی غنی می‌باشند، زیرا بسیاری از دریاها به فاصله‌های خیلی زیاد قابل کشتی رانی می‌باشند؛ مثلاً دریای آمازون به طول ۴۰۰۰ کیلومتر قابل کشتی رانی است. از طرف دیگر واقع شدن امریکای جنوبی در بین بحر الکاہل و اطلانتیک، این امر سبب توسعه موصلات آبی شده است. کanal پاناما که بحر الکاہل وصل می‌کند، طول آن ۸۲ کیلومتر می‌باشد و دارای اهمیت خاص اقتصادی و استراتژیکی است.

ج- موصلات هوایی: با توجه به محدودیت توسعه راه‌های زمینی در اکثر کشورهای امریکای جنوبی بیشتر به راه‌های هوایی توجه نموده اند. بر علاوه بر خطوط بین‌المللی هوایی که مورد استفاده قرار می‌گیرد، قسمت عمده ارتباطات داخلی مخصوصاً برزیل و ارجنتین که وسعت خاک آن‌ها خیلی زیاد است، از راه هوایی مین می‌شود.

فعالیت داخل صنف

شاگردان در گروپ‌های پنج نفری تنظیم شوند و هر گروپ راجع به مشکلات ترانسپورت زمینی قاره امریکای جنوبی باهم بحث نمایند و نتیجه کار خویش را با همصنفان ارائه کنند.

سوال‌ها

۱- عوامل طبیعی که مانع توسعه راه‌های زمینی امریکای جنوبی شده است بگویید؟

۲- خطوط آهن امریکای جنوبی بیشتر در کدام مناطق متتمرکز گردیده است؟

۳- چرا ترانسپورت آبی امریکای جنوبی نسبت به ترانسپورت زمینی نسبتاً انکشاف یافته است؟

۴- علل انکشاف بیشتر ترانسپورت هوایی در امریکای جنوبی چیست؟

فعالیت خارج صنف

نقشه ترانسپورتی امریکای جنوبی را بطور دقیق مطالعه نمایید و بگویید، اگر بخواهیم از بوینوس آیرس پایتخت کشور ارجنتین به شهر سان‌تیاغو پایتخت کشور چیلی مسافت نماییم، از کدام خطوط موصلاتی استفاده کرده می‌توانیم؟

خصوصیات جغرافیایی کشورهای امریکایی

شماره	اسم کشور	پایتحت	مساحت به کیلو متر	نفوس در سال ۲۰۰۶	موقعیت
۱	آرژنتین	بوئنوس آیرس	۲۷۸۰۰۹۲	۳۸۹۷۱۰۰۰	امریکایی جنوبی
۲	آتنی گوا باربودا	سنٹ جونز	۴۴۲	۷۸۲۰۰	امریکایی مرکزی
۳	اروگوای	مونته ویدثو	۱۷۶۲۱۵	۳۲۶۶۰۰۰	امریکایی جنوبی
۴	اکوادور	کیتو	۲۷۲۰۴۵	۱۳۴۱۹۰۰۰	امریکایی جنوبی
۵	السلوادور	سان سالوادور	۲۱۰۴۱	۶۹۹۱۰۰۰	امریکایی مرکزی
۶	ایالات متحده امریکا	واشنگتن دی سی	۹۳۶۳۳۶۴	۲۹۹۳۳۰۰۰	امریکایی شمالی
۷	باربادوس	بریج تاوان	۴۳۰	۲۷۰۰۰	امریکایی مرکزی
۸	بهاما	ناسانو	۱۳۹۳۹	۳۲۷۰۰	امریکایی مرکزی
۹	بلیز	بلموپان	۲۲۹۶۵	۳۰۱۰۰۰	امریکایی مرکزی
۱۰	بولیوی	لاپاز و سوکر	۱۰۹۸۵۸۱	۹۳۵۴۰۰	امریکایی جنوبی
۱۱	پاراگوای	اسون سیون	۴۰۶۷۵۲	۵۹۹۳۰۰۰	امریکایی جنوبی
۱۲	پانامه	پانامه ستی	۷۵۵۱۷	۳۱۹۱۰۰۰	امریکایی مرکزی
۱۳	پیرو	لیما	۱۲۸۵۲۱۶	۲۷۵۴۴۳۰۵	امریکایی جنوبی
۱۴	ترینیداد و بارگو	پرت آو اسپاین	۵۱۲۸	۱۳۰۱۰۰۰	امریکایی جنوبی
۱۵	جاماییکا	کینگستون	۱۰۹۹۱	۲۶۶۷۰۰۰	امریکایی مرکزی
۱۶	دومینیکا	روسو	۷۵۱	۶۹۵۰۰	امریکایی مرکزی
۱۷	دومینکن	سانتوردو مینگو	۴۸۶۷۱	۹۰۲۱۰۰۰	امریکایی مرکزی

۱۸	سنترال کیتس ورنویس	باستر	۲۶۱	۴۹۱۰۰	امريکائي مرکزى
۱۹	سنترال لوسيان	کاسترس	۶۱۷	۱۶۵۰۰۰	امريکائي مرکزى
۲۰	سنترال وین سنتر	کنکر تاون	۳۸۹	۹۶۸۰۰	امريکائي مرکزى
۲۱	سورینام	پاراما ریبو	۱۶۳۲۶۵	۵۰۲۰۰۰	امريکائي جنوبى
۲۲	چیلی	سانتیاگو	۷۵۶۶۲۶	۱۶۴۳۶۰۰۰	امريکائي جنوبى
۲۳	کاستاریکا	سان خوزه	۵۱۱۰۰	۴۲۷۴۰۰۰	امريکائي مرکزى
۲۴	کانادا	اوتاوا	۹۹۷۰۶۱۰	۳۲۵۴۷۰۰۰	امريکائي شمالى
۲۵	کلمبیا	بوگوتا	۱۱۴۱۷۴۸	۴۳۵۹۳۰۰۰	امريکائي جنوبى
۲۶	کیوبا	هاوانا	۱۱۰۸۶۱	۱۱۲۹۴۰۰۰	امريکائي مرکزى
۲۷	گرینادا	سنترال جورجز	۳۴۴	۱۰۷۰۰۰	امريکائي مرکزى
۲۸	گواتیمالا	گواتیمالاستی	۱۰۸۸۸۹	۱۳۰۱۹۰۰۰	امريکائي مرکزى
۲۹	گویان	جورج تاون	۲۱۴۹۶۹	۷۵۶۰۰۰	امريکائي جنوبى
۳۰	مکسیکو	مکسیکوستی	۱۹۵۸۲۰۱	۱۰۴۰۳۸۰۰۰	امريکائي مرکزى
۳۱	نیکاراگوا	ماناگوا	۱۳۰۷۰۰	۵۲۳۳۰۰۰	امريکائي مرکزى
۳۲	ونیزویلا	کاراکاس	۹۱۲۰۵۰	۲۷۲۱۶۰۰۰	امريکائي جنوبى
۳۳	هایتی	پورتو پرنس	۲۷۷۵۰	۸۸۰۸۰۰۰	امريکائي مرکزى
۳۴	هندوراس	تیگوسیگالپا	۱۱۲۴۹۹۲	۷۳۲۷۰۰۰	امريکائي مرکزى
۳۵	برازیل	برازیلیا	۸۵۴۷۴۰۴	۱۸۶۷۷۱۰۰۰	امريکائي جنوبى

بخش سوم: تعلیمات مدنی

فصل اول

در این فصل، درس های ذیل را می خوانید:

- چرا علم اقتصاد را می آموزیم؟
- علم اقتصاد در باره کدام موضوعات بحث می کند؟
- اهمیت اقتصاد؛
- مفهوم اقتصادی کالا و خدمات؛
- کالاهای مصرفی و کالاهای سرمایه یی؛
- تولید، توزیع، مصرف؛
- عرضه و تقاضا؛
- اهمیت و وظایف پول؛

اهداف فصل

از شاگردان انتظار می‌رود که با خواندن این فصل به اهداف زیر

برسند:

- تعریف علم اقتصاد، برخی از موضوعات اقتصادی و اهمیت اقتصاد را بفهمند،
- مفهوم علم اقتصاد را بدانند؛
- تولید، توزیع، مصرف، عرضه و تقاضا و اهمیت پول و وظایف آن را بیان کرده بتوانند.
- علت خواندن علم اقتصاد و اهمیت علم اقتصاد را تشریح کرده بتوانند؛
- کالاهای خدماتی و کالاهای مصرفی و کالاهای سرمایه بی را از یکدیگر تفکیک کرده بتوانند؛
- تولید، توزیع و مصرف را بیان کرده بتوانند؛
- عرضه و تقاضا را تفکیک کرده بتوانند؛
- اهمیت و وظایف پول را تشریح کرده بتوانند؛
- به علم اقتصاد، موضوعات و اهمیت اقتصادی علاقه مند گردند.
- در رابطه به کالاها و خدمات، کالاهای مصرفی، کالاهای سرمایه بی، تولید و توزیع ذهنیت مثبت پیدا کنند؛

چرا علم اقتصاد را می‌آموزیم؟

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُنْسِرُوا إِنَّهُ لَأَيُّحُبُ الْمُسْرِفِينَ (الأعراف: ٣١)

ترجمه: بخورید و بنوشید، ولی اسراف نکنید، که خداوند (جل جلاله) اسراف کاران را دوست ندارد. در سال گذشته بیشتر مباحث پیرامون نیاز ها و احتیاجات خانواده می‌چرخید؛ چون اقتصاد خود یکی از نیاز های اساسی یک جامعه به خصوص خانواده می‌باشد. از این رو محور دروس تعلیمات مدنی امسال را شناخت اقتصاد قرار دادیم و درس امروز را با طرح این سؤال مطرح می‌سازیم: چرا علم اقتصاد را می‌آموزیم؟

بحث کنید

انسان در زنده گی مادی خویش ضروریات زیادی دارد که برای ادامه حیات ناچار است آن را رفع کند، با توجه به این موضوع: انسانها این ضروریات را چگونه رفع می‌نمایند؟ منشأی رفع این نیاز ها چیست و چطور می‌توان آن نیاز ها را رفع کرد؟ منشأ رفع این نیاز ها، امکاناتی است که طبیعت در اختیار انسان گذاشته است. با توجه به این موضوع به دو مفهوم؛ یعنی نیاز های انسان، منابع و امکانات برمی‌خوریم، بنابراین؛ لازم است تا آن را بدانیم.

۱- نیاز های انسان

نیاز های مادی انسان، محرك او برای فعالیت و تلاش اقتصادی است. گاهی انسان چنین تصور می‌کند که با گذشت زمان، تمام نیاز های انسان رفع می‌گردد؛ اما چنین نیست. در واقع؛ با برآورده شدن هر نیاز، نیاز دیگری به وجود می‌آید و به این ترتیب، همراه با ظهور نیاز جدید، انسان به فعالیت بیشتر برای ارتقای سطح زندگی خود می‌پردازد؛ مثلاً بعضی از مردم از ابتدایی ترین امکانات محروم اند، اساسی ترین نیاز مادی آنها سر پناه است تا در آن از گزند سرما، گرما و در نده گان در امان باشند و غذای مختصراً داشته باشند که به آن رفع گرسنه گی کنند؛ اما وقتی که نیاز ها رفع گردید همین افراد احساس می‌کنند که با امکانات رفاهی زیادتری ضرورت دارند؛ مثلاً خانه بهتری نسبت به سرپناه قبلی داشته باشند و نیاز های جدید دیگری برای شان مطرح می‌شود و او با عطش بیشتری در صدد رفع این نیازها بر می‌آید.

* با همکاری هMSCNFA نیاز های یک خانواده دهاتی و شهری را فهرست نموده و به شاگردان بیان کنید.

۲- منابع و امکانات

در باره منابع و امکانات موجود درجهان که انسانها برای رفع نیاز های خود از آن استفاده می‌نمایند، به دو نکته مهم می‌توان اشاره کرد:

نکته اول اینکه، منابع و امکانات محدود، قادر به رفع ضرورت های نامحدود انسان نیستند. به این ترتیب، انسان بر سر دوراهی قرار می گیرد و ناگزیر است یکی را انتخاب کند. در واقع، او نمیتواند همه خواسته هایش را با استفاده از امکانات موجود بر آورده کند؛ بنابراین، در ابتدا آن ضرورت های خود را که اولویت بیشتری دارند، بر طرف می سازد.

- نکته دوم اینکه، چون منابعی که در دسترس انسان است، با انواع مختلف بکار برده میشود. انسان باید در مورد طریقه استفاده از این منابع تصمیم بگیرد.

طوری که گفته شد ضرورت های انسان، نامحدود است و امکانات و منابع محدود قادر به رفع نیاز های نامحدود انسان نیستند؛ در اینجا سؤال پیدا می شود که:

بهترین روش استفاده از منابع و امکانات کدام است تا سطح بالاتری رفاه را به انسان ها فراهم نماید؟ به یقین، بهترین روش این است که با استفاده از این منابع میتوان بیش ترین میزان تولید را به دست آورد و سطح بالاتری از رفاه را برای انسان فراهم کرد. انسان در طول زمان با بکار گرفتن از قوه فکری خود، همیشه در صدد یافتن بهترین راه بوده است. حاصل این تلاش فکری، پدید آمدن **اندیشه اقتصادی** است. با وسعت یافتن و پیشرفت تمدن بشری، اندیشه اقتصادی بشر نیز تکامل بیشتری یافت و با عنوان **علم اقتصاد** جزء شاخه های معارف بشری قرار گرفت.

* در منابع و امکانات کدام نکات مهم است؟ خلص آن را بیان دارید.

مروری بر درس

-
-
-

پاسخ به سؤالات

- ۱- چرا سرپناه، اساسی ترین نیازمادی انسانها است؟
- ۲- از منابعی که به دسترس انسانها قرار دارد نام ببرید.
- ۳- بهترین روش استفاده از منابع و امکانات کدام است؟

کار خانه گی

در مورد خوبی های اقتصاد چند سطر بنگارید.

علم اقتصاد در باره کدام موضوعات بحث میکند؟

الْإِقْتَصَادُ فِي النَّفَقَةِ نَصْفُ الْمَعِيشَةِ (الیهقی، طبرانی)

رسول خدا ﷺ می فرماید: اقتصاد و میانه روی در نفقة، نیمی از زنده گیست

در درس قبلی در مورد اینکه چرا علم اقتصاد را می آموزیم؟ معلومات حاصل نمودید. در این درس پیرامون آنکه علم اقتصاد در باره کدام موضوعات بحث می کند، آشنا می شویم.

بحث کنید

آیا می دانید علم اقتصاد چیست؟

اقتصاد، علم مربوط به بررسی چگونه گی تولید، توزیع و مصرف کالا و همچنین علم مربوط به بررسی نتایج این گونه فعالیت است.

هدف علم اقتصاد، راهنمایی انسان برای انتخاب بهترین روش، جهت استفاده از منابع و امکانات خویش است.

علم اقتصاد نظیر هر علم دیگری، در باره موضوعات معینی بحث می نماید؛ به عبارت دیگر، برای جواب گویی سوالات خاصی طراحی شده است. برای شناختن موضوعاتی که علم اقتصاد به آن می پردازد، تصور ساده از اقتصاد جامعه را مدنظر قرار می دهیم.

افراد جامعه در قالب خانواده ها برای برطرف نمودن نیاز های خود به کالا ها و خدمات خاصی، ضرورت دارند. آن ها برای تهیه کالا ها و استفاده از خدمات مورد نیاز خود پول می پردازند.

تولید کننده گان فابریکه ها با هدف به دست آوردن فایده، کالاها و خدمات مورد احتیاج مردم را تولید و عرضه می کنند. و به فروش می رسانند. وقتی به این تصویر ساده از اقتصاد توجه کنیم، سوالات زیادی برای ما مطرح می شود، از جمله می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- مردم چطور در مورد خریدن و یا نخریدن یک کالا تصمیم می گیرند و چگونه مقدار کالاهایی را که باید بخرند؛ تعیین می نمایند؟

- چطور تولید کننده‌گان در باره تولید یا میزان تولید یک کالا تصمیم می‌گیرند؟
 - چرا مقدار بعضی از کالاهای در بازار بسیار زیاد و بعضی دیگر کم و یا به ندرت پیدا می‌شود؟
 - چرا قیمت برخی از کالاها افزایش می‌یابد؟ و بعضی دیگر ثابت می‌ماند یا حتی کاهش میابد و پایین می‌آید؟
 - چرا بعضی از مؤسسات تولیدی، فایده بسیار زیاد می‌نمایند و برخی از مؤسسات تولیدی ضرر می‌کنند و ور شکست می‌شوند؟
 - چرا در بعضی جوامع، تولید فوق العاده زیاد و در بعضی جوامع کم است؟
 - چرا قیمت پول بعضی از کشورها ثابت واز برخی دیگر متغیر است؟
- این پرسش‌ها و بسیاری از پرسش‌های مشابه دیگر، در محدوده مطالعات اقتصادی قرار می‌گیرد. علم اقتصاد سعی می‌نماید تا برای هر یک از این سوالات جواب مناسب بیابد و ارائه دارد. خلاصه می‌توان گفت که موضوعات علم اقتصاد را تولید، توزیع، مبادله، مصرف، بررسی ثروت، صرفه جویی، پس انداز و غیره تشکیل می‌دهد.

مروایی بر درس

سوالات

- ۱- موضوع علم اقتصاد را تحریر دارید.
- ۲- علم اقتصاد را تعریف نمایید.
- ۳- هدف علم اقتصاد را بیان دارید.

کار خانه‌گی

سؤالاتی را که در محدوده مطالعات اقتصادی قرار دارد در چند سطر بنگارید.

اهمیت اقتصاد

در درس قبلی در مورد اینکه علم اقتصاد در باره کدام موضوعات بحث می‌کند، آگاهی حاصل نمودید، در این درس با اهمیت اقتصاد آشنا می‌شوید.

بحث کنید اهمیت اقتصاد چیست؟

یکی از عوامل اهمیت روز افزون مسائل اقتصادی در جهان امروز، تأثیر عوامل اقتصادی بر همه جنبه‌های زندگی ملل اعم از اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است. کشوری که وضعیت اقتصادی خوب ندارد، نمی‌تواند در مسیر پیشرفت همه جانبه حرکت کند و از نظر اجتماعی و سیاسی به بحران‌های گسترده دچار می‌گردد.

علم اقتصاد به این دلیل اهمیت دارد که در عرصه مسائل اقتصادی، راه انتخاب بهتر را به انسان آموزش می‌دهد. جوامع انسانی به کمک علم اقتصاد می‌توانند برای استفاده از منابع محدود خود روش مناسب تری بیابند و آن را برای دست یابی به نتیجه مطلوب به کار گیرند. خداوند (جل جلاله) در قرآنکریم فرموده است:

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا

اسراء آیه ۲۹

ترجمه: مکن دست خود را بسته به گردن خود و مگشای آن را تمام گشادن که آنگاه بنشینی ملامت کرده شده (به صورت بخل) و درمانده (در صورت اسراف)

خداوند تبارک و تعالی در این آیت مسلمانها را به اقتصاد و میانه روی در اتفاق امر نموده، بخل را مذموم دانسته و از اسراف و ولخرجي و گشاده دستی بالاتر از توان را منع کرده است. اسلام دین رحمت و عدالت است و برای حفظ ثروت و دارایی توازن را در نظر گرفته و برای مسلمانها دستور داده است تا در اتفاق خانواده و مستمندان از میانه روی کار بگیرند. بخل، اسراف و زیاده روی در اسلام جایز نیست.

حضرت پیامبر ﷺ مسلمانان را به اقتصاد تشویق نموده می‌فرماید: **مَا عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ** کسیکه از میانه روی و اقتصاد کاریگیرد، نیازمند و محتاج نمی‌شود.

اسلام فقر را خطری می‌داند که اعتقادات انسان را تهدید می‌کند:

حضرت پیامبر ﷺ می‌فرماید:

کاد الفقر آن یکون کفراً (بیهقی)

فقر انسان را به کفر نزدیک می‌سازد.

از نظر اسلام تلاش برای رفع فقر و رسیدن به رفاه و توانگری مادی پسندیده است و فردی که برای ارتقای سطح زندگی خانوode خود می‌کوشد همانند کسی است که در راه خدا جهاد می‌کند و شایسته تقدیر است. حضرت رسول الله ﷺ می‌فرماید:

من سعی علی عیاله فی سبیل الله (بیهقی)

کسیکه به خاطر رفع نیاز مندی خانوade خویش تلاش می‌کند مثل این است که او در راه خدا (جل جلاله) گام بردارد.

* با همکاری همصنفان خود چهار سطر در مورد اهمیت اقتصاد بنویسید.

مروجی بر درس

-
-
-
-
-

پاسخ به سؤالات

- ۱- علم اقتصاد به کدام دلیل اهمیت دارد؟ یک دلیل آن را بنویسید.
- ۲- حدیث حضرت پیامبر ﷺ را که در مورد تشویق مسلمانان به اقتصاد ارشاد فرموده با ترجمه آن بیان دارید.
- ۳- حدیث شریف را که در مورد فقر خوانده اید با ترجمه آن بنویسید.

کار خانه گی

در مورد اقتصاد از نظر اسلام چند سطر تحریر دارید.

مفهوم اقتصادی کالا و خدمات

(نعم العون على تقوى الله عزوجل الغنى) مسند ابن الجعد جزء، ص ٢٥٥

ترجمه: ﷺ مالداری و بی نیازی، چه نیکو مددگاری بر تقوا و خدمت در راه خدا است.

در درس گذشته به اهمیت اقتصاد آگاهی حاصل نمودید، در این درس با مفهوم اقتصادی کالا و خدمات آشنا می شویم.

بحث کنید

کالا چیست؟

برخی از نیاز های مادی انسان از طریق مصرف محصولات و مواد مختلفی که تولید کننده گان آن را تولید و به بازار عرضه می کنند، رفع می گردد. به گونه مثال: انسان نیاز به غذا را از طریق مصرف محصولات غذایی رفع می کند. کتاب، کتابچه، قلم، اسباب بازی، توپ، دست کش، پیراهن، انواع میوه، همه کالا اند. به بیان دیگر تمام وسائلی که نیاز های اساسی را به طور مستقیم یا غیر مستقیم بر آورده می کند، کالا گفته می شود. برای به دست آوردن این کالا ها باید به تولید کننده گان یا عرضه کننده گان آن پول بپردازیم.

* با همکاری همصنigan خود اسم ده کالا را نگاشته و به شاگردان بیان دارید.

آیا می دانید خدمات چیست؟

آنچه انسان در مقابل پول خریداری می کند و به وسیله آن نیازش را مرفوع می سازد، تنها در اشیای فیزیکی خلاصه نمی گردد، به طور مثال: انسان به دانستن نیاز دارد و برای رفع

این نیاز به کورس های آموزشی مختلف مراجعه و با پرداخت پول، آموزش مورد نیاز خود را خریداری می نماید.

شاگردان برای آماده گی کانکور پوهنتون به کورس های آماده گی الجبر، مثلثات، کیمیا وغیره مراجعه نموده با پرداخت پول، دانش های فوق را می آموزند. در این مثال

ها کالای قابل لمس را خریداری نکرده اند، بلکه در مقابل پولی که پرداخته اند، بر داشت خود افزوده اند. خدماتی که طبیان ارائه می کنند نیز از این نوع است.

کار و فعالیت معلمان در صنف درسی، کار و تلاش ماموران دولت در ارگان های دولتی و مثالهای دیگر، از فعالیت های اقتصادی است که طی آن چیزی به عنوان خدمات عرضه می شود.

* با همکاری همدیگر اسم شش خدمات را فهرست کرده بیان دارید.

مروزی بر درس

-
-
-
-
-
-

پاسخ به سؤالات

- ۱- کالا چیست؟
- ۲- چند نمونه از کالا و خدمات را بیان دارید.
- ۳- خدمات چیست؟ بامثال واضح سازید.

کار خانه گی

کالا هایی که شما در خانواده استفاده می کنید، چه مقدار آن از کشور ما و چه مقدار آن از کشور های خارجی است، فهرست کنید.

کالاهای مصرفی و کالاهای سرمایه‌ی بی

الْمَالُ وَالْبُنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا (الکهف: ۴۶)

ترجمه: ثروت، و فرزندان زیب و زینت زنده‌گی دنیا اند.

در درس قبلی در مورد مفهوم اقتصادی کالا و خدمات معلومات حاصل نمودید، در این درس با کالاهای مصرفی و کالاهای سرمایه‌ی بی و کالاهای ضروری و تجملی آشنا می‌گردید.

بحث کنید

کالاهای مصرفی و واسطه‌ی کدام‌ها اند؟

کالاهایی که در بازار غرض فروش عرضه می‌گردند، ممکن است توسط مصرف کننده گان خریداری و به مصرف برسند و یا این که تولید کننده گان دیگر برای تولید کالاهای مختلف، آنها را خریداری نموده مورد استفاده قرار دهند؛ به طور مثال: پوشاك و یا خوراکی که فامیل‌ها و افراد جامعه تهیه می‌کنند و به مصرف می‌رسانند، کالاهای مصرفی نام دارند. کالاهای سرمایه‌ی بی کالاهایی اند که در جریان تولید (جهت تولید کالا) به کار برده شده و به طور غیر مستقیم به مصرف می‌رسند. هدف از تولید کالاهای سرمایه‌ی بی از قبیل ماشین آلات، در نهایت مصرف است.

* با همکاری همسنافان خود کالای مصرفی را با کالای واسطه‌ی مقایسه کنید.

کالاهای ضروری و تجملی

کالاهایی که نیاز اولیه را برطرف می‌کنند، مانند: خوراک، پوشاك، مسکن و امثال آنها، کالاهای ضروری یاد می‌شوند.

کالاهای تجملی به لوازم یا وسائلی معمولاً گرانبها، زیبا و تجملی که برای آراستن به کار می‌رود؛ مانند: زیورات، موترهای لکس، قصرهای زیبا، خانه‌های مقبول و تمام وسائل زینتی.

هزینه مصرف

وقتی منابع و امکانات دست داشته خویش را که قابلیت مصارف گوناگون دارند، دروجه خاص به مصرف می‌رسانیم، در واقع از مصارف دیگر و نتایجی که می‌توانست به بار آورد، صرف نظر کرده ایم. به گونه مثال: اگر زمینی را به کشت پنبه اختصاص داده ایم، عملاً از کشت گندمی که می‌توانستیم از آن حاصل بگیریم صرف نظر کرده ایم یا اگر پول خود را به خرید پتلون و پیراهن اختصاص داده ایم، از خرید کتاب، کتابچه و نفعی که از آن می‌بردیم، محروم شده ایم.

هزینه مصرف یا هزینه فرصت از دست رفته، بیانگر آن چیزی است که از آن صرف نظر کرده و به عبارت دیگر از دست داده ایم. در مثال پنبه، با تصمیم گرفتن به کشت پنبه از محصول گندم محروم شده ایم، هزینه فرصت کشت پنبه، میزان محصول گندمی است که از آن صرف نظر نموده ایم.

* هزینه مصرف کدام معنا را افاده می‌کند؟ باهمکاری همصنفان در زمینه معلومات دهید.

مروی بر درس

.....
.....
.....
.....
.....
.....

پاسخ به سؤالات

- ۱- اسم پنج کالاهای مصرفی را بیان دارید.
- ۲- کالاهای ضروری چیست؟
- ۳- هزینه فرصت بیانگر چه چیز است؟

کار خانه گی

در مورد کالاهای سرمایه یی و کالاهای تجملی چند سطر بامثال تحریر دارید.

تولید، توزیع، مصرف

وَأَن لَّيْسَ لِإِلَّا مَا سَعَى (النجم: ٣٩)

ترجمه: و اینکه برای انسان هیچ بهره ای نیست جز آنچه خود کرده است و برای آن تلاش نموده است.
در درس گذشته در باره کالاهای مصرفي و کالاهای سرمایه بی معلومات حاصل نمودید.
در این درس شما با اصطلاحات اقتصادی تولید، توزیع و مصرف آشنا می شوید.

بحث کنید

طوریکه میدانید، بشر اکثريت کار های رفع احتياجات را برای کسب رفاه مادي خود انجام میدهد. مثلاً کسب خوراک، پوشاك، پناه گاه، پول و دارايی، برای رفاه مادي صورت ميگيرد. بنابراین:

- آيا می توان از منابع و امکاناتی که در طبیعت موجود است، به طور مستقيم استفاده نمود؟
این منابع و اشيای قابل استفاده توسيط کی و کجا آماده ميگردد؟
تولید چیست؟

تولید عبارت از فعالیت هایی است که در نهايیت، منجر به تهيه یا ساخت کالا یا خدمات مطلوب می شود. تولید با توجه به نياز های بشر صورت ميگیرد.
برای اينکه بتوانيم کالا و خدمات مورد ضرورت خود را با استفاده از منابع و امکانات موجود تهيه کنيم، به کار و تلاش نياز داريم. به عبارت ديگر، اين منابع طوري که هستند، نمی توانند مورد استفاده ما قرار گيرند و احتياجات ما را بر طرف کنند؛ بلکه باید با يك سلسه اقدامات، آن ها را به کالا های مورد ضرورت خود تبدیل کنيم. اين اقدامات و کار هایی که برای تبدیل منابع به کالا ها و اشيای مورد ضرورت صورت ميگيرد، همان تولید است.

از طریق فعالیت های تولیدی، کالا ها و خدمات، ضرورت های جوامع بشری تهیه میشود. محصولات زراعی، محصولات صنعتی، محصولات معدنی و خدمات نهایی، همه و همه حاصل فعالیت های تولید هستند.

توزیع چیست؟

عبارة از تقسیم و تحويل (عایدات ملی) در بین مردم است و عایدات ملی مجموعه اشیاء و خدمات اقتصادی است که در يك مدت معين؛ مثلاً يك سال در يك مملکت تولید می شود و عموماً آن را به معیار پول اظهار میدارند.
در اکثر کشور ها، تعداد زیادی از افراد در گروه که عاید کم به دست میاورند شامل میگردند و تعداد کمی در گروهی شامل هستند که عاید زیاد به دست می آورند و توزیع

عاید نا برابر میباشد. وقتی بخواهیم سطح رفاه اجتماعی یک جامعه را تعیین نماییم، لازم است از وضعیت فقر و تقسیم عاید در آن جامعه آگاهی یابیم؛ زیرا در جامعه یی که فقر کمتر و توزیع عایدات عادلانه باشد، رفاه مردم آن جامعه بیشتر خواهد بود.

- برای اینکه یک کالا آماده مصرف شود چه مراحلی را باید طی کند؟
صرف چیست؟

صرف عبارت از استفاده از امکانات موجود است به غرض رفع نیاز های فعلی و جاری. تولید کننده گان باید محلی را به عنوان فابریکه خریداری یا به اجاره بگیرند، ماشین آلات و وسایل مورد ضرورت دیگر و نیز مقداری مواد اولیه را بخرند و تعدادی کارگر و کارمند را نیز استخدام نمایند.

مبالغی را که تولید کننده گان برای تولید صرف میکنند، مصرف تولید می نامند. زمانیکه تولید کننده به عرضه کالا ها و وسایل آماده گی داشته باشد و در بازاربه آن کالا ها تقاضا موجود باشد و تقاضا کننده حاضر به پرداخت قیمت در بدل آن کالا باشد، در این صورت گفته می توانیم که کالا و وسایل مذکور آماده مصرف است.
با همصنفان خود انواع دیگری مصارف را بیان دارید.

مرواری بر درس

-
-
-
-
-

پاسخ به سؤالات

- ۱- توسط تولید کدام احتیاجات ما رفع میگردد؟
- ۲- اگر عواید ملی عادلانه توزیع نه گردد، چه واقع خواهد شد؟
- ۳- مصرف چیست؟

کار خانه گی

تولید، توزیع و مصرف با هم چه ارتباط دارند؟ در این باره چند سطر بنویسد.

عرضه و تقاضا

وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا (القصص: ٧٧)

ترجمه: نصیب و سهم را از دنیا فراموش مکن.

در درس گذشته در مورد تولید، توزیع و مصرف معلومات حاصل نمودید. در این درس با اصطلاحات اقتصادی عرضه و تقاضا آشنا می‌شوید.

تقاضا چیست؟

بحث کنید

طوریکه در درس قبلی گفته شد، انسان یک موجود نیازمند است و این احتیاجات را از طبیعت که تحفه خداوندی می‌باشد برآورده می‌سازد، در اینجا سؤال مطرح می‌شود که:

- ۱- آیا اشیا و وسایل رفع این نیاز مندی ها بدون زحمت و رایگان در دسترس انسان ها گذاشته می‌شود؟
- ۲- به کدام شرایط میتوانیم این اشیا و وسایل را به دست آوریم؟

اگرچه احتیاج علت اصلی تمام فعالیت های اقتصادی است مگر احتیاج به ذات خود، چرخهای ماشین های اقتصادی را به حرکت آورده نمی‌تواند، بلکه پیش از آنکه تولید آغاز یابد و ثروت به وجود بیاید، احتیاج یا خواهش باید به شکل (تقاضا) جلوه نماید.

اراده خریدن؛ مثلاً: یک میلیون نفر در یک مملکت به داشتن موتر های تیزرفتار احتیاج یا آرزو داشته باشند، ولی فقط از این نقطه نظر یک میلیون موتر تیز رفتار ساخته نخواهد شد. بلکه تولید کننده گان موتر تیزرفتار تعداد موتر های خود را نظر به تقاضای آن دسته از مردمان خواهند ساخت که هم موتر های مذکور را خریده می‌توانند و هم اراده خرید آن را دارند؛ بنابر آن، تقاضا گونه از احتیاج یا خواهش است که توان خرید و اراده خریدش مطلوب باشد) لهذا در اقتصاد هر جا که از تقاضا نام برده شود مقصد اینست که خریداران حاضر هستند مقداری از اشیای مطلوب را به قیمت مناسب خریداری کنند.

ارتجاعیت تقاضا: تقاضا را وقتی ارجاعی می‌گویند که اندک تغییر در قیمت یک شی در بازار، قوت تقاضا را تغییر زیاد بدهد؛ مثلاً: اگر قیمت تکه های ابریشمی یا پشمی اعلی بسیار بالا برود، تقاضای مردم برای خرید آن پایین آمده در عوض آن تکه های ارزان تر را خواهند خرید و بر عکس در صورت پایین رفتن قیمت ها و رجوع به تقاضای مردم، خرید آنها بیشتر خواهد شد. پس اینگونه تقاضا را که نظر به قیمت اشیا خیلی کم و زیاد می‌شود، (تقاضای ارجاعی) مینامند.

بر عکس اگر تقاضا برای یک شی در صورت تغییر زیاد در قیمت شی مذکور چندان فرق نکند، می‌گویند که تقاضا ارتجاعی نیست؛ مثلاً: اگر قیمت آرد بسیار بلند هم برود مردم مجبور هستند که آرد را بخرند. بنابر آن تقاضای آنها نظر به بلندرفتن قیمت آرد فرق محسوس نخواهد کرد. همچنین اگر قیمت آرد هم بسیار پایین بیاید. باز هم مردم عموماً از آن آرد قدر ضرورت خود را خواهند خرید.

عرضه: عرضه در اقتصاد عبارت از آن مقدار اشیایی است که در یک وقت و قیمت معین حاضر فروش باشد؛ همانطوری که احتیاج و خواهش از تقاضا فرق داشت به همین قسم عرضه از (ذخیره و تهیه اشیا) تفاوت دارد ذخیره اشیا را وقتی (عرضه) گویند که صاحب آن اراده فروش آن را نماید و تقاضا کننده حاضر به خرید آن باشد.

ارتجاعیت عرضه: در مورد عرضه نیز مثل (تقاضا) وقتی که مقدار عرضه یک شی با تغییر در قیمت آن ارادتا تغییر نماید؛ یعنی هر گاه قیمت بالا رود، عرضه زیاد شود و هر گاه قیمت آن در بازار نقصان پذیرد یعنی با پایین رفتن قلت نماید، گویند عرضه ارتجاعی است ولی اگر مقدار عرضه با تغییر قیمت فوراً تفاوتی نکند آن وقت عرضه را (غیر ارتجاعی) خوانند؛ مثلاً: در حصه آرد که قیمت بالا بودن و پایین بودن آن در عرضه آنقدر فرق نمی‌کند خریدار مجبور است آرد مورد ضرورت خود را می‌خرد ولی در موارد مواد صنعتی به زودی با تغییر قیمت تغییر می‌نماید یعنی اگر قیمت بلند رفت، مقدار بیشتر و اگر قیمت آن پایین آمد مقدار کمتر وارد بازار فروش خواهد گردید.

تقاضا برای یک کالا عبارت از مقادیری از کالا است که خریداران در مدت و زمان مشخص، با قیمت‌های مختلف اراده خرید آن را داشته باشند

مروری بر درس

پاسخ به سوالات

۱- تقاضا چیست؟

۲- عرضه چیست؟

۳- ارجاعیت عرضه چیست؟

کار خانه‌گی

در صورتی که قیمت‌های کالا بلند برود عرضه و تقاضا چه حالت به خود می‌گیرد چند سطر بنویسید.

اهمیت و وظایف پول

در درس قبلی در مورد عرضه و تقاضا معلومات حاصل نمودید. در این درس به اهمیت و وظایف پول آشنا می‌شوید.

بحث کنید

۰. پول چه اهمیت دارد؟

پول وسیله‌ی است که نقش واسطه مبادله را بازی می‌کند و در اقتصاد امروز نقش بسیار مهم و اساسی دارد. فعالان صحنه اقتصاد، تولید کننده گان و توزیع کننده گان در مقابل خدمتی که ارائه می‌دهند، پول دریافت می‌کنند و مصرف کننده گان با پرداخت پول چیزی را که ضرورت دارند می‌خرند. بدون پول هر یک از مجموعه‌های ذکر شده با مشکل روبه رو می‌شود. پول با اجرای نقش حساس خود، شرایط فعالیتهای اقتصادی و گسترش آن را فراهم می‌سازد. شاید این نکته در ذهن شما خطور کند که از طریق تبدیل نمودن می‌توان داد وستد را انجام داد و به این ترتیب به حضور پول در عرصه اقتصادی نیازی نیست. باید توجه داشت که مبادله جنس به جنس با مشکلاتی همراه است به گونه مثال: فردی که مقدار گندم اضافی دارد می‌خواهد که آن را با برنج مبادله کند، باید فردی را در یافت کند که برنج اضافی داشته باشد. در ضمن حاضر باشد آن را با گندم معاوضه کند. این کار بسیار مشکل بود و مدت زمان زیادی طول می‌کشید تا انجام پذیرد. بر علاوه معیار برای سنجش ارزش وجود نداشت، اگر فردی می‌خواست گندم خود را با برنج تبدیل کند، به صورت دقیق نمی‌دانست چه مقدار گندم را به چه مقدار برنج تبدیل نماید. چون تبادله جنس به جنس مشکلاتی را همراه داشت بشر برای رفع آن پول را به عنوان وسیله مبادله انتخاب کرد.

* با همکاری یکدیگر نظرتان را در مورد نقش پول در فعالیتهای اقتصادی بنگارید.

در مورد وظایف پول چه می‌دانید؟

۱- **پول وسیله پرداخت و مبادله:** وقتی شخصی کالایی را می‌فروشد، از بابت آن پول دریافت می‌کند. به وسیله پول می‌توانید کالایی مورد ضرورت خویش را بخرید. افراد در مبادلات خود پول را می‌پذیرند؛ زیرا دیگران نیز هنگام فروش کالاهای آن را خواهند پذیرفت. نقش اصلی پول در مبادلات، آسان ساختن مبادله است.

۲- **پول وسیله سنجش ارزش:** به وسیله پول می‌توان ارزش کالاها را مشخص کرد؛ به گونه مثال: یک سیر کچالو صد افغانی، یک سیربرنج اعلی سیصد و پنچاه افغانی، سیس ارزش نسبی آن ها را می‌توان با هم سنجید. این عمل پول، کار خرید و فروش کالاها می‌مختلف را آسان می‌کند. هر یک از کشورها دارای واحد پولی خاص خود هستند؛ مثلاً از ممالک اروپایی یورو، از امریکا دالر و از کشور ما، افغانی است.

۳- **پول وسیله پس انداز و حفظ ارزش:** مردم نیازهای گوناگون دارند که با پرداخت پول

آن را رفع می‌کنند. بعضی ضروریات روزمره و برخی در طول زمان پیش می‌آیند و فرد همیشه مقداری پول را برای رفع نیازمندیها نزد خود نگهداری می‌کند. بر علاوهٔ مخارج روزمره، برخی مخارج غیر قابل پیش‌بینی نیز وجود دارد که در موقعیت‌های خاص پیش می‌آید. افراد پول را به عنوان وسیلهٔ حفظ ارزش در زمان لازم مورد استفاده قرار می‌دهند.

۴- وسیلهٔ پرداخت آنی پول: در صورتی که پول بتواند ارزش را حفظ کند، می‌تواند وسیلهٔ مناسبی برای پرداخت آنی نیز باشد؛ زیرا اکثر معاملات تجاری در مقابل پرداخت آنی صورت می‌گیرد. خریداری اقساطی ورد و بدل کردن حواله‌های بانکی از همین نوع است.
* بر علاوهٔ وظایف فوق، به وسیلهٔ پول، دیگر کدام نوع نیازهای ما برآورده می‌شود؟ فهرست نمایید.

مرواری بر درس

سؤالات

- ۱- پول چیست؟
- ۲- اهمیت پول را در سه سطر بنویسید.
- ۳- وظایف پول را صرف نام بگیرید.

کار خانه‌گی

پول وسیلهٔ سنجش ارزش کدام مفهوم را ارائه می‌کند در چند سطر بنویسید.

خلاصهٔ فصل اول

- اقتصاد، علم مربوط به بررسی چگونه‌گی تولید، توزیع و مصرف کالا و همچنین علم مربوط به بررسی نتایج این گونه فعالیت‌ها است.
- نیازهای مادی انسان محرك او برای فعالیت اقتصادی است.
- تولید کالا و خدمات با توجه به نیازهای بشر صورت می‌گیرد.
- در جامعه‌ی که فقر کمتر و توزیع عایدات عادلانه باشد، رفاه مردم آن جامعه بیشتر خواهد بود.
- مصرف، مقدار پولی است که باید از دست داد تا بتوان چیزی دیگری را در بدل آن به دست آورده و یا تولید کرد.
- تقاضا عبارت از داشتن توان خرید ثروت است در صورتیکه توان خرید آن نیز موجود باشد.
- عرضه در اقتصاد عبارت از آن مقدار اشیایی است که در یک وقت و قیمت معین حاضر فروش باشد.
- پول وسیله‌است که نقش واسطه و مبادله را بازی می‌کند و در اقتصاد امروز نقش بسیار مهم و اساسی دارد.

فصل دوم (تعلیم و تربیه)

این فصل شامل درس‌های ذیل می‌باشد:

- تعلیم و تربیه چیست؟
- تاریخچه تعلیم و تربیه در افغانستان؛
- نقش خانواده در تعلیم و تربیه؛
- نقش مدرسه در تعلیم و تربیه؛
- نقش محیط ماحول در تعلیم و تربیه؛
- تربیت اخلاقی و اجتماعی؛
- آموزش دانش‌ها و مهارت‌های ضروری؛
- پژوهش روحیه ابتکار؛

اهداف فصل دوم

از شاگردان انتظار می‌رود که با خواندن این فصل به اهداف زیر دست یابند:

- تعلیم و تربیه و تاریخچه تعلیم و تربیه را بیان کنند؛
- نقش خانواده، مدرسه و محیط ماحول را در تعلیم و تربیه بدانند؛
- تربیت اخلاقی، اجتماعی، آموزش دانش و مهارت های ضروری را بفهمند؛
- پرورش روحیه ابتکار را تشریح کنند.
- تعلیم و تربیت را تفکیک کرده بتوانند؛
- تاریخچه تعلیم و تربیه را تشریح کرده بتوانند؛
- نقش خانواده، مدرسه و محیط ماحول را در تعلیم و تربیه در افغانستان فرق کرده بتوانند؛
- تربیت اخلاقی، اجتماعی، آموزش دانش ها و مهارت های ضروری را از یکدیگر تفکیک کرده بتوانند؛
- پرورش روحیه ابتکار را توضیح داده بتوانند؛
- به تعلیم و تربیه علاقه مند گردند؛
- به نقش خانواده، مدرسه و محیط ماحول به تعلیم و تربیه دلچسپی پیدا کنند؛
- در رابطه به تربیت اخلاقی، اجتماعی، آموزش دانش ها و مهارت های ضروری ذهنیت مثبت پیدا کنند؛
- به پرورش روحیه ابتکار علاقه مند گردند؛

تعلیم و تربیه چیست؟

بِرَفَعِ اللَّهِ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ (المجادلة: ١١)

ترجمه: خداوند(جل جلاله) مقام والا و رفیع را به مردمان مؤمن و اهل فضل و دانش می بخشد.

در درس گذشته در باره اهمیت و وظایف پول مطالبی را خواندید، در این درس در باره تعلیم و تربیه معلومات حاصل می نمایید.

بحث نمایید

چرا انسان برای ادامه زنده گی به تعلیم و تربیه ضرورت دارد؟

اگر انسان تعلیم و تربیه نبیند، در زنده گی با چه مشکلاتی مواجه میگردد؟

انسان برای ادامه زنده گی نیاز به تعلیم و تربیه دارد. هیچ کلمه به اندازه تعلیم و تربیه نزد انسان با ارزش تر نیست. این کلمه از بدو خلقت انسان، در وجود

وی آمیخته و همراه است، در اینجا سؤال مطرح می شود که:

- **تعلیم چیست؟**
- **تربیت چیست؟**

تعلیم به معنای دانش و مهارت را به کسی آموختن، یاد دادن، یادگرفتن و آموزش است. و در اصطلاح تلاش و کوشش است که معلم برای انتقال دانش و اطلاعات به شاگردان انجام می دهد. به عبارت دیگر تعلیم عبارت از دانش، مهارت و طرز تلقی (ذهنیت) است.

تربیت عبارت از آماده ساختن طفل جهت آموزش و پرورش یا به میان آوردن تغییرات مثبت و مطلوب در آن. یا به عبارت دیگر آوردن تغییرات مطلوب در تمام ساحتات زنده گی طفل، تربیت نامیده می شود.

نسل آینده در پرتو دین مقدس اسلام، طوری باید تربیت شوند که بادرنظرداشت ارزش‌های دینی و مطابق به خواسته های عصر و زمان، سعادت و نیکبختی شان را در تجلی اسلام خواستار شوند. احترام به شخصیت طفل یکی از اصول تربیت اسلامی بوده و این عمل در پرورش و تربیت طفل تأثیر به سزاوی دارد.

فرق بین تعلیم و تربیه

تعلیم و تربیه از نگاه مفهوم علمی باهم نزدیک و لازم و ملزم همدیگر اند، در سخن تعلیم بر تربیت اولویت دارد؛ اما در عمل تربیت اول است، زیرا تربیت دارای معنی وسیع میباشد؛ اما کلمه تعلیم از نظر مفهوم وسیله است برای تربیت.

خیر و فلاح خود را در روشنی دین مقدس اسلام جستجو نمایند.

آیا می‌دانید چرا به تعلیم و تربیت ضرورت داریم؟

در دهه اخیر مسائل تعلیم و تربیه نه تنها مورد نظر مسئولان کشورهای مختلف قرار گرفته بلکه هر چه زمان می‌گذرد، تأثیر تعلیم و تربیه جدید در سایر جنبه‌های توسعه اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی بیشتر آشکار می‌گردد.

بیسواندی، نفایص آموزشی، رشد اقتصادی را کند می‌کند و سد راه پیشرفت اجتماعی می‌شود. بنابراین، ضرورت به تعلیم و تربیه است تا جوامع در قسمت تعلیم و تربیه توجه نمایند و بتوانند نیازهای اقتصادی و اجتماعی، سیاسی و فرهنگی را رفع نمایند. به همین سبب است که دین مقدس اسلام مرد و زن را به طلب علم می‌خواهد. حتی اگر علم در چین هم باشد. در اسلام، آموزش از تولد الی تا گور است. مسئله تعلیم و تربیه یکی از معیارهای برتری نسل انسانی قرار گرفته که انسان‌های برخوردار از علم و دانش از ارتقای بلند برخوردار اند و حتی پیامبر بزرگ اسلام در حدیثی عالم را بر عابد هزار مرتبه برتری داده است. بنابراین بر همه ما لازم است که در کسب علم و دانش سعی نماییم.

مروجی بر درس

-
-
-
-
-

پاسخ به سؤالات

- ۱- تعلیم چیست؟
- ۲- تربیت چیست؟
- ۳- فرق بین تعلیم و تربیه چیست؟
- ۴- یک حدیث پیامبر ﷺ را در ارتباط با کسب علم بیان دارید.

کار خانه گی

سه سطر در مورد تعلیم و تربیه از دید اسلام بنگارید.

تاریخچه تعلیم و تربیه در افغانستان

در درس قبلی در باره ماهیت تعلیم و تربیه و علل نیازمندی بشر به آن، معلومات حاصل نمودید.
در این درس با تاریخچه تعلیم و تربیه در افغانستان آشنا می شوید.

بحث نمایید

چه زمانی تعلیم و تربیه در کشور ما آغاز گردید؟

کشور عزیز ما که در زمانهای قدیم به نام آریانا و در دوره اسلامی به نام خراسان، در قرن نوزدهم به نام افغانستان یاد گردید، مهد علم و تمدن بود. قبل از ظهور دین مقدس اسلام در آریانای قدیم آیین و یدی، سپس مدنیت اوستا وجود داشت. در آن زمان تعلیم محدود بود و آن هم از طریق عبادتگاه برای گروهی محدود آموزش داده می شد. زمانی که مردم ما به دین مقدس اسلام مشرف گردیدند، تعلیم همه گانی شد و همه مردم می توانستند علم بیاموزند. اطفال در مساجد توسط استادان تدریس می گردید. حلقه های درس در مساجد به صورت خُرد و بزرگ تشکیل می شد. در هر مسجد از یک الى سی حلقه درس تشکیل می گردید. در هر حلقه درس موضوعات خاص تدریس می شد. در کنار مساجد، مدرسه های مختلفی تشکیل می شد و شاگردان علوم متداوله زمان خویش را توسط اساتید و کارشناسان فرا می گرفتند. طی چندین قرن شهرهای هرات، بُست، غزنی، بلخ و کابل بحیث قبله علم و مراکز علمای شناخته می شدند و بزرگ ترین دانشمندان در این شهر ها، تربیت یافته همچون: امام فخر رازی، ملا علی قاری، ابن سينا، جلال الدین بلخی و دیگران بودند.

* با همصنفان خود بحث نموده کدام موضوعات در مساجد شما به طالبان علم تدریس می گردد؟
فهرست نمایید و به شاگردان بیان دارید.

آیا می دانید در کدام زمان مدارس در افغانستان تأسیس شد؟

در زمان امیر شیرعلی خان دو مکتب به طرز جدید، یکی ملکی و دیگری نظامی تأسیس شد. مکتب ملکی در بالاحصار کابل افتتاح گردید که در آن فرزندان امرا و بزرگان مصروف آموزش بودند. مکتب حریبه در شیرپور کابل افتتاح شد. در زمان امیر عبدالرحمن خان مدرسه در مسجد بازار چوب فروشی دایر گردید که در آن فقه و غیره مضامین تدریس می شد.

در زمان امیر حبیب الله خان در سال ۱۲۸۲ هـ. مطابق ۱۹۰۳ م مکاتبی که دارای سه درجه؛ ابتداییه، رشدیه و اعدادیه بود، ایجاد گردید. بعداً در سال ۱۲۸۷ هـ.

مطابق ۱۹۰۹ م مکتب حربی که دارای سه صنف اعدادی و سه صنف حربی بود تأسیس گردیده و مضامین مختلف در آن تدریس می شد. در سال ۱۲۹۶ هـ.ش. مطابق ۱۹۱۸ م یک مکتب طبی افتتاح شد، پروگرام این مکتب مشتمل به دروس علمی و نظری بود، در زمان امام الله خان و نادر خان و محمد ظاهر شاه مکاتب و پوهنتون هایی برای پسران و دختران در مرکز و ولایات کشور تأسیس شد، که نصاب تعليمی استاندارد (معیاری) و مرکزی را تعقیب می نمود. در زمان جمهوریت سردار محمد داود مؤسسات تعليمی توسعه یافت و نصاب تعليمی مطابق مقتضیات همان وقت عیار گردید.

از سال ۱۳۵۷ هـ.ش الی سال ۱۳۸۱ هـ.ش. رژیم های سیاسی که به قدرت رسیدنده مطابق پالیسی خویش تغییراتی را در نصاب تعليمی وارد آوردند. در ده سال اخیر، در عرصه تعليم و تربیه گامهای مؤثری برداشته شده است مثلاً نصاب تعليمی واحد و مرکزی به وجود آمد، که هدف از طرح و تدوین نصاب تعليمی جدید تهیئة شرایط بهتر آموزش در مکاتب است که اساس آن را رشد ارزشهای مادی و معنوی در کشور تشکیل می دهد.

* با همکاری همصنفان در باره هدف طرح و تدوین نصاب تعليمی جدید معلومات دهید.

مروری بر درس

-
-
-
-

پاسخ به سوالات

- ۱- شیوه تدریس اطفال در مساجد چطور بود؟ بنگارید.
- ۲- کدام مکاتب در زمان امیر حبیب الله خان تأسیس گردیده صرف نام بگیرید؟
- ۳- تدوین نصاب تعليمی جدید چه نوع شرایط را جهت آموزش فراهم ساخته؟

کار خانه گی

در مورد نصاب تعليمی جدید معارف افغانستان چند سطر تحریر دارید.

نقش خانواده در تعلیم و تربیه

در درس گذشته در مورد تاریخچه تعلیم و تربیه در افغانستان معلومات حاصل نمودید. در این درس با نقش خانواده در تعلیم و تربیه آشنا می‌شوید.

بحث نمایید

خانواده یکی از نهادهای اجتماعی است که اساس حیات اجتماعی محسوب می‌گردد. بر علاوهٔ تولید مثل، وظایفی از قبیل فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی، تربیت اطفال را به عهده دارد. در این قسمت سؤال مطرح می‌گردد که:

نقش خانواده در تعلیم و تربیه چیست؟

تأثیر خانواده در اطفال نامحدود است و می‌توان گفت که پایه‌های تربیتی و شخصیت طفل در خانواده نهاده شده است؛ بنابراین، تربیت مقام خاصی در زنده‌گی کودک دارد. کودک مبادی زنده‌گی را در خانواده یاد می‌گیرد. حتی می‌توان گفت که اساس اعتقادی طفل در خانواده گذاشته می‌شود. حضرت پیامبر ﷺ ارشاد فرمود:

(كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَىٰ فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ فَإِبَوَاهُ يَهُودَانِيْهُ أَوْ يُنَصَّرَانِيْهُ أَوْ يَجَّسَّسَانِيْهُ) رواه البخاري فتح الباري جلد ۳ ص ۲۰.

ترجمه: هر طفل نوزاد به فطرت اسلام تولد و زاده می‌شود. بعدها پدر و مادرشان آنها را یهودی می‌سازند، یا نصرانی و یا مجوسی می‌گردانند.

خانواده اساس صحت اخلاقی را ببنیان گذاری می‌کند، زیرا او ارزش‌های اخلاقی، علاقه به راستی، تنفر از دروغ و نادرستی و میل به همکاری و علاقه به همنوع و بالاخره دوست داشتن فضایل و مبارزه با رذایل و امثال آن‌ها در محیط خانواده می‌آموزد.

قوهٔ ذهنی از طریق شنیدن الفاظ، داستانهای حوادث و از طریق مشاهدات؛ مانند: کتب، مجلات، روزنامه‌ها و پاسخ‌های منطقی و قانع کننده به کودک القا می‌شود که همهٔ موضوعات فوق

الذکر باعث رشد و علاقه کودک می‌گردد.

* علاوه از موضوعات فوق کدام مطالب اساس صحت اخلاقی را بینانگذاری می‌کند؟ فهرست کنید.

خانواده منحیث واحد اساسی و بنیادی جامعه، نقش سازنده و مؤثری در جریان پیشرفت و ترقی جامعه داشته و میزان سلامت جامعه به صورت مستقیم با میزان سلامت خانواده‌ها ارتباط دارد. بیشتر عوامل بروز اختلافات و نابسامانی‌ها از عدم آگاهی از موازین شرعی و قانونی، نبود تعلیم و تربیه، بی‌سودایی و غیره صورت می‌گیرد.

خلاصه اینکه خانواده نقش اساسی در زنده‌گی کودک دارد. خانواده‌ها اند که به کودکان راه آموزش علم و فکر کردن را نشان میدهند. کودک در خانواده زنده‌گی جمعی، پخته‌گی اخلاق و رسیدن به مرحله کمال را می‌آموزد.

* با همکاری همصنفان نقش خانواده را در زنده‌گی کودک بیان کنید.

موردی بر درس

-
-
-
-

پاسخ به سوالات

- ۱- حدیث مبارک را که در مورد تأثیر خانواده خوانده اید، بنگارید.
- ۲- قوه ذهنی شاگردان کدام طریق القا می‌گردد؟
- ۳- خانواده منحیث واحد اساسی کدام نقش‌ها را در جامعه ایفا می‌کند؟

کار خانه‌گی

نظر تان را در چند سطر در مورد نقش خانواده در تعلیم و تربیه تحریر دارید.

نقش مدرسه در تعلیم و تربیه

در درس قبلی در مورد نقش خانواده در تعلیم و تربیه آگاهی حاصل نمودید. در این درس با نقش مدرسه در تعلیم و تربیه آشنا می‌شویم.

بحث کنید

چرا ما شامل مدرسه می‌شویم و در آنجا کدام چیزها را می‌آموزیم و به کدام چیزهای نو آشنامیشویم؟
مدرسه عبارت از مؤسسه و یا نهاد تعلیم و تربیه است که به صورت آگاهانه، تربیت اعضای آینده جامعه را به عهده دارد و به اجتماعی کردن آنها می‌پردازد.

در اینجا سؤال مطرح می‌گردد که نقش مدرسه در تعلیم و تربیه چیست؟

مدرسه بعد از خانواده، نخستین واحد آموزشی است که کودکان به آن راه یافته و با اجتماع بزرگتری آشنا می‌شوند. در مدرسه، مانند هر نظام اجتماعی دیگر سلسله مراتب، تقسیم وظایف، مسؤولیت پذیری، چگونه گی اداره کردن خود و دیگران؛ ارتباط و هماهنگی وجود دارد.

همچنین در مدرسه شاگردان دسته دسته بر حسب سن و سال در صنف تنظیم می‌گردد و مسؤولیت‌های از قبیل: رعایت مقررات مدرسه و شرکت در فعالیت هنری، سپورتی، کنفرانس‌های علمی و انجمن اشتراک می‌نمایند. انجمن شاگردان مشکلات شان را توسط معلمان حل می‌نمایند.

در مدرسه مضامین مختلف؛ مانند: علوم دینی، زبان، کیمیا، ساینس و تاریخ و غیره جهت ارتقای سطح دانش شاگردان تدریس می‌گردد.

بنابراین مدرسه مؤسسه تعلیمی است که به منظور پرورش و آماده سازی کودکان برای مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی یا جامعه پذیری تأسیس می‌گردد. در واقع مدرسه آینه‌یی است که خصوصیات نظام اجتماعی جامعه را منعکس می‌سازد.

همان طور که مدرسه برای خدمت به جامعه و بالا بردن سطح دانش، فهم و شعور ما تلاش بسیار می‌کند. ما باید در مقابل، وظایفی را به عهده بگیریم و آن را به صورت بهتر انجام دهیم، لواح و مقررات مدرسه را مراعات نموده به سخنان استادان خود گوش فرا داده مشکلات درسی خود را توسط استادان مهربان حل نماییم؛ مدرسه را مانند خانه خود دانسته، در پاک نگهداشتن صنوف، نگهداری میز و چوکی و محیط مدرسه تلاش نماییم.

* بر علاوه موضوعات فوق، شما در برابر مدرسه چه مسؤولیتها بی دارید؟ فهرست نمایید.

مروجی بر درس

پاسخ به سؤالات

- ۱- مدرسه چیست؟
- ۲- وظیفه شاگردان در برابر مدرسه چیست؟
- ۳- در مدرسه کدام مضمون تدریس می‌گردد؟ فهرست نمایید.

کار خانه‌گی

در مورد وظایف و مسؤولیتها را که در مدرسه دارید، چند سطر بنویسید.

نقش محیط ماحول در تعلیم و تربیه

در درس گذشته در باره نقش مدرسه در تعلیم و تربیه معلومات حاصل نمودید. در این درس با نقش محیط ماحول در تعلیم و تربیه آشنایی شویم.

بحث کنید

آیا بر علاوه خانواده و مدرسه، عامل دیگری وجود دارد که در تعلیم و تربیه کودک موثر باشد؟

آنچه را که از طفل در سال های بعد زنده گی انتظار داریم، باید نهال آنرا در خانواده بکاریم و آبیاری و پرورش دهیم، به قول سعدی.

هر که در خردی اش ادب نکند در بزرگی فلاح از او بسیر خاست

چوب تر را چنان که خواهی پیچ نه شود خشک جز به آتش راست

علاوه بر خانواده، کودکان باید با جامعه نیز رابطه و همبسته گی داشته باشند. کودکانی که در محیط خانواده گی برای اجرای چنین نقشی آماده می شوند، به تدریج بخاطر انجام دادن و ظایف اجتماعی، آماده میگردند. و حس همبسته گی و همکاری با سایر افراد جامعه در آنها به وجود می آید.

همسالان که در بیرون از محیط خانواده با اطفال، در ارتباط اند تأثیر گسترده را بالای آنها میگذارند. اطفال باید دوستان خود را آگاهانه واز روی شناخت انتخاب نمایند و هیچ وقت به دنبال دوستان بد نروند و از افکار، نظریات و اعمال نادرست آنها هیچ وقت پیروی نکنند. پیامبر بزرگ اسلام به این نکته توجه نموده و به صراحة پیروان خود را متوجه موضوع مهم می سازد و می فرماید: «هر شخصی، هم بر دین و طرز زنده گی دوست خود میباشد و باید هر یک از شما متوجه باشد که با چه کسی پیمان دوستی می بندید».

محیط در زنده گی یک کودک شدیداً اثر میگذارد. بنابراین مراسم اجتماعی و برنامه های عمومی که قسمتی از ساکنین آن منطقه یا شهر را گرد هم می آورند، بر شخصیت کودکان نیز تأثیر میگذرد.

* با همکاری همسنفان تأثیرات محیط را در زنده گی شخصی خویش بیان دارید.

آیا محیط یا محل سکونت میتواند عامل موثری در موقعیت تحصیلی کودک باشد؟

بررسی ها و مطالعات که توسط محققین جامعه شناسی صورت گرفته، نشان میدهد که محل سکونت خانواده، نه تنها درمیزان موفقیت تحصیلی کودکان بلکه در افزایش هوش، شخصیت و خصوصیات اخلاقی، رفتاری، طریقه سخن گفتن، اعتقادات، دیدها، نظریات، آرزوها، آمال، احساسات، عواطف، علایق و مشاغل که کودکان در آینده انتخاب خواهند کرد، به خوبی مؤثر است. ممکن موفقیت تحصیلی شاگردان و محصلان مناطق مختلف یک کشور بین شهر های بزرگ و کوچک و دهات تفاوت زیادی موجود باشد. همچنان درجه تحصیلات پدر و مادر، شغل پدر، و مادر و طبقه اجتماعی درمیزان درجه موفقیت تحصیلی و تربیتی کودک تأثیر زیاد دارد.

* آیا موفقیت تحصیلی شاگردان و محصلان، در شهر ها و دهات تفاوت دارد؟ در زمینه نظر تان را بنگارید.

مروزی بر درس

پاسخ به سوالات

- ۱- کودکان از کدام طریق با محیط زنده گی ارتباط پیدا می کنند؟
- ۲- وقتی دوستی را انتخاب می نماییم، باید کدام صفات را داشته باشد؟
- ۳- آیا درجه تحصیل والدین بالای موفقیت تحصیلی کودک تأثیر دارد؟

کار خانه گی

صفات دوست خوب را فهرست نموده و در صنف بخوانید.

تریت اجتماعی و اخلاقی

وَقُولُوا لِلنَّاسِ حَسْنًاً (البقرة : ٨٣)

ترجمه: (وبه مردم نیک بگوید)

در درس قبلی بانقلش محیط در تعلیم و تربیه آشنا شدید. در این درس تربیت اجتماعی و اخلاقی را میخوانید.

مباحثه نمایید

- اطفال را قبل از اینکه در مدرسه و جامعه تربیه نماییم، کجا تربیه میشوند؟
- آیا میتوانید بعضی از اصول اخلاقی و اجتماعی را که در خانه یاد می‌گیرید، نام ببرید؟ از جمله مهم ترین مسائل اجتماعی ما تربیت اطفال در خانه است. فرزند را قبل از آنکه مدرسه و مکتب تربیت نماید، خانه و خانواده تربیت می‌کند. ما درین خانواده خود نیز از زبان پدر و مادر و برادر های خویش نصیحت های خوب اخلاقی شنیده ایم و ایشان ما را در مقابل اعمال خوب نوازش و در مقابل حرکات ناپسندیده سرزنش کرده اند. این نوازش و سرزنش برای این بوده است که از هنگام طفولیت پیرو قواعد اخلاقی باشیم؛ زیرا پدران و مادران ما به ما خیر خواهی داشته و توجه نموده اند تا از همان سن طفولیت صحیح تربیه شویم. وقتی در خانه در کنار والدین، خواهران و برادران خود زنده گی می‌کنیم، برخی از اصول اخلاقی و اجتماعی را اعضای بزرگ خانواده برای ما یاد می‌دهند؛ مثلاً به ما می‌گویند که وقتی به خانه داخل شدید، سلام کنید. به مادر، پدر، برادران و خواهران بزرگ خود احترام بگذارید و در هنگام صرف غذا دست های خود را بشویید، اما وقتی شما به مدرسه و مکتب می‌روید، با شرایط جدید اجتماعی مواجه می‌شوید و به کسان دیگری در آنجا سر و کار پیدا می‌کنید، که قبلاندیده اید و نمی‌شناسید. به طورمثال: معلم، سرمهعلم، مدیر مکتب.

شما در مدرسه و مکتب، باید یاد بگیرید با کسانی که در این پست ها و مقام ها قرار دارند، چگونه بر خورد کنید. شما به تدریج یاد می‌گیرید که باید از قانون و مقررات اطاعت کنید. شما یا د میگیرید که چگونه نظم و مقررات مکتب را مراعات نمایید، چگونه خود را با این مقررات وفق دهید و چگونه با مدیر، معلم، و هم صنفی های خود همکاری نمایید. از گفته های با لایه این نتیجه میرسیم که، مقصد اصلی درس خواندن در مدرسه و مکتب این بوده است که از یک طرف علم و دانش حاصل نمایید و از طرف دیگر دارای تربیه سالم شوید و آداب تعلیم و قواعد اخلاقی را رعایت کنید.

معلمان محترم ما هر کدام در هنگام تدریس همیشه از قواعد اخلاقی صحبت کرده ما

را به کار های خوب تشویق و از کار های زشت و ناپسندیده منع کرده اند، که در اثر هدایات استادان خوب به بسیاری از دستور های اخلاقی پی برده ایم؛ مثلا: دانسته ایم که صداقت و راستی خوب است، آدم صادق محترم و راستکار میباشد. بالعکس کذب و دروغگویی یک عمل زشت و ناپسندیده است و شخص کاذب و دروغگو نزد مردم بی قدر و بی اعتبار است.

اگر ز دفتر توحید باید حرفی در راه مکتب طفلان ، بخوان الuba را

در زنده گی اجتماعی اگر آداب انسانی رعایت شود صفا و صمیمت، سراسر زنده گی را فرا میگیرد و بعض وکینه جای خود را به محبت و دوستی میدهد. حقیقت مطلب آن است که تا روابط انسانها بر اساس احترام متقابل استوار نباشد، لذت زنده گی در ک نمی شود و آن زنده گی چهره انسانی نخواهد داشت.

در تعالیم اخلاقی اسلام، حفظ حرمت و رعایت آداب انسانی از وظایف حتمی یک فرد مسلمان است. حفظ احترام، موجب حفظ وحدت و نشر دوستی و جلوگیری از بعض وکینه و عداوت در بین افراد جامعه است. مسلمان واقعی خوب می اندیشد، خوب سخن می گوید و با ادب حرف می زند که دستور دین او است.

کلام نیک، ثمرة حسن تربیت و اخلاق نیک است. از کلام نیک، دوستان نیک به دست می آیند که بهترین سرمایه معنوی در زنده گی اجتماعی هستند.

مروایی بر درس

سؤالات

- ۱- در مدرسه و مکتب علاوه از علم و دانش، دیگر چه چیز ها را می آموزید؟
- ۲- کلام نیک چیست و در زنده گی ما چه اهمیت دارد؟
- ۳- اگر در زنده گی اجتماعی اخلاق و آداب انسانی رعایت نشود چه واقع خواهد شد؟

کار خانه گی

در باره حسن تربیت و اخلاق نیک یک مقاله بنویسید که از شش سطر کم نباشد.

آموزش دانش‌ها و مهارت‌های ضروری

مَنْ خَرَجَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَرْجِعَ (ترمذی والدارمی).

ترجمه: کسی که به طلب علم بیرون شد، تا هنگام مراجعت او در راه خداست. (تمام رفتن و آمدنش در حسنات حساب می‌گردد)

در درس قبلی در مورد تربیت اجتماعی و اخلاقی معلومات حاصل نمودید، در این درس با آموزش دانش‌ها و مهارت‌های ضروری آشنا می‌شوید.

مباحثه نمایید

سؤالات زیر را با دقت بخوانید و جواب بدھید:

- به نظر شما شاگردان در مدرسه چه چیز‌هایی را یاد می‌گیرند؟
- چگونه میتوان دانش‌ها و مهارت‌های زندگی را آموخت؟

آموزش چیست؟

آموزش تنها حفظ کردن محتوای کتاب نبوده، بلکه فهمیدن و استفاده کردن از آن هدف آموزش است. زمانی که شما یک درس را فهمیدید، به ذهن سپرده‌ید و از آن در زندگی استفاده کردید، همان آموزش گفته می‌شود.

دانش چیست؟

دانش شناخت حقایق و فهمیدن نظریات و مفاهیم است. به طور مثال: احمد شاه بابا زعیم ملی و پادشاه مقتدر افغانستان بود و کابل پایتخت افغانستان است. این حقایق است. اگر این دانش در باره نظریه‌های عمومی مفاهیم نیز موجود باشد؛ مثلاً: دانش دلایل شب و روز، دانش فرق دستوری اسم و فعل، این نوع دانش معلومات ساده‌نه، بلکه مفاهیم می‌باشد.

* با همکاری هMSCN فران خود چند مثال از دانش را فهرست نمایید و به دیگران بیان کنید.

آیا می‌دانید مهارت چیست؟

قابلیت انجام دادن یک کار را مهارت گویند. مهارت‌ها بر دو نوع است.

۱- مهارت فیزیکی؛ مثلاً: در مضمون ریاضی در رابطه به موضوع شمارش، قابلیت نوشتن یک مقاله خوب و قابلیت بحث منطقی در مورد یک موضوع.

۲- مهارت ذهنی، مانند: تفکیک کردن، مقایسه کردن، قضاؤت و غیره.

۳- طرز تلقی چیست؟ احساس در باره مسایل مهم معنا دار. به طور مثال: ادب و همکاری از طریق آموزش، همچنان تحمل، دقت، حساسیت در باره احساسات دیگران، شفقت بر کودکان، نماینده‌گی از طرز تلقی می‌کند.

همه میدانیم برای رشد تعلیم و تربیة اطفال و نوجوانان بر نامه‌های ویژه و مطابق احتياجات

جامعه های مختلف ضرورت است. این اطفال و نو جوانان باید در بخش تعلیم و تربیه رشد نمایند و ظرفیت های علمی آنها ارتقا یابد. زنده گی امروزی انسانها خیلی پیچیده تر از زنده گی انسانهای قرون گذشته است. کسی که می خواهد در دنیای جدید زنده گی موفقانه داشته باشد، باید دانش و مهارتهای ضروری؛ مانند علوم دینی، کیمیا، ریاضی، تاریخ، جغرافیه، زبان و امور اجتماعی را بیاموزد.

مکتب و مدرسه جایی است که شاگردان در آنجا دانش ها، مهارت ها، و طرز تلقی را می آموزند تا انسانهای موفق در زنده گی خود و اعضای مفید برای جامعه خویش گردند.

بنابراین بر همه ما لازم است که به حدیث پیامبر بزرگ اسلام که می فرماید: **(طلب العلم فريضة على كل مسلم)** عمل نماییم. تلاش زیاد نماییم تا دانش ها، مهارت ها، و طرز تلقی و معلومات ضروری را بیاموزیم و از آنها در زنده گی روز مره استفاده نموده، مصدر خدمات شایان به جامعه خویش گردیم.

* با همکاری همصنفان خود اسم چند طرز تلقی را تحریر و به دیگران بیان نمایید.

مروجی بر درس

-
-
-
-
-

سوالات

- ۱- آموزش چیست؟
- ۲- دانش چیست؟
- ۳- مهارت چیست؟

کار خانه گی

در مورد علم از دیدگاه اسلام چهار سطر بنگارید.

پرورش روحیه ابتکار

در درس گذشته با آموزش دانش‌ها و مهارت‌های ضروری آشنا شدید. در این درس پرورش روحیه ابتکار را می‌خوانید.

فکر نموده جواب بدھید

۱- اوقاتی را که در خانواده با فamilی خود سپری می‌نمایید و به آنها در کارهای خانه کمک

می‌نمایید و زمانیکه در مکتب هستید، درس می‌خوانید، به سؤالات معلم تان جواب درست میدهید و مقررات مکتب را مراعات می‌کنید، آیا این همه کارهایی را که انجام میدهید، ابتکار گفته می‌توانیم؟ جواب این سؤال را در این درس که با تعریف ابتکار آنرا آغاز مینماییم، میابید.

ابتکار چیست؟

ابتکار در لغت انجام دادن عملی یا پیدا کردن راه حلی بی سابقه و یا آوردن روش نو و نو آوری است.

در پرورش روحیه ابتکار باید تلاش صورت گیرد تا شاگردان در جهت طرق حل مشکلات شان تشویق شوند و آنها با طرز تفکر فردی متوجه ساخته شوند. بعداً از آنها سؤال شده و بگذارید افکار و نظریات خود را ذریعه ترسیم نمودن، نوشتند و یا از طریق بازی کردن نقش‌ها ابراز دارند. هم چنان از طریق دادن سؤالات، شاگرد فرصت فکر کردن و راه حل مشکلات را می‌یابد. طریقه استفاده از کلمات و اعداد را دریافت می‌کند و عوامل عمدۀ تاریخی و جغرافیایی افغانستان و

کشور های جهان را در ک می نماید شاگردان به جواب دادن درست تشویق و متوجه گردنده، جواب های آنها به دقت دیده شود و شاگردانی که جواب درست داده اند، با کلمات شاد باش و آفرین تقدیر شوند. کلمات تحسینی باعث میگردد که روحیه موفقیت تا اخیر زنده گی با شاگردان همراه باشد که تاثیر عمیق بر روحیه ابتكار شاگردان دارد. اطفال و شاگردان باید تشویق شوند تا تصورات و تفکرات شان را مورد استفاده قرار دهند و از این تصورات خود قصه ها بنویسند و تصاویر رسم کنند.

* به نظر شما در عصر کنونی تعلیم و تربیه در جهت پرورش روحیه ابتكار اطفال و جوانان چه نقش را ایفا می نماید؟

در حال حاضر، هدف تعلیم تربیه این است که هر چه را طفل می آموزد، از آنها به صورت نظری و عملی استفاده کند و انسانهایی را پرورش دهد که از فرصت های آینده بهره کامل ببرند. از تغییرات سریع اجتماعی، از اهمیت تفکر علمی، از سهولت ارتباطات و همکاری واژ فرصت های جدید اگاهی داشته باشند که این هم سبب رشد روحیه ابتكار طفل میگردد.

این تحولات و پیشرفت ها در تکالوژی و روابط انسانی از کجا به وجود می آید؟ بعضی ها فکر می کنند که مکتب و مدرسه تنها جای آموزش است. معلم کتابهای درسی را برای شاگردان تعلیم می دهد و شاگردان باید آنها را حفظ کنند. در حالیکه ما می بینیم جوامع بشری هر روز د چار تغییرات و تحولات می شوند. طبیعی است که ابتكارات و نوآوری های دانشمندان در عرصه های مختلف، باعث تغییرات، تحولات و پیشرفت های اقتصادی علمی اجتماعی می شود. بنابراین، مکتب و مدرسه بر علاوه اینکه جای آموزش است، هم چنان جایی است که استعدادهای شاگردان را شکوفا نموده و زمینه مناسبی را برای شاگردان به وجود می آورد تا آنها یاد بگیرند که چگونه ابتكار و نوآوری داشته باشند و چگونه آنها را به دیگران نشان دهند.

* در حال حاضر هدف تعلیم و تربیه چیست؟

مرواری بر درس

سؤالات

- ۱- چگونه میتوان روحیه ابتکار را در طفل به وجود آورد؟
- ۲- تکنالوژی و پیشرفت‌های اقتصادی علمی، اجتماعی چه تأثیری بالای روحیه نسل جدید میگذارد؟
- ۳- آیا میتوان، تنها با اراده یک عمل را انجام داد؟

کار خانه‌گی

در باره اینکه مکتب و مدرسه در رشد روحیه ابتکار چه نقشی دارد چند سطر بنویسید.

خلاصه فصل دوم

- تعلیم به معنای دانش و مهارت را به کسی آموختن، یاد دادن، یاد گرفتن و آموزش است.
- تربیت، عبارت از آماده ساختن طفل جهت آموزش و پرورش یا به میان آوردن تغییرات مثبت و مطلوب در آن میباشد.
- پایه های تربیتی طفل در خانواده نهاده میشود و مدرسه و مکتب عبارت از مؤسسه و یا نهاد تعلیم و تربیه است که به صورت آگاهانه، تربیت اعضای آینده جامعه را، به عهده دارد و به اجتماعی کردن آن میپردازد.
- علاوه بر خانواده و مدرسه، محیط ماحول، محل سکونت، ارتباط با همسنان و خویشاوندان در تربیة طفل تأثیر زیاد دارد.